

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

МИНИСТЕРСТВО НА ИКОНОМИКАТА И ЕНЕРГЕТИКАТА

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА

РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА 2007-2013

ССИ Номер: 2007BG161PO003

СОФИЯ, МАРТ 2007

СЪДЪРЖАНИЕ

I. ВЪВЕДЕНИЕ	6
1 Кохезионна политика на ЕС	6
2 Рамка на програмиране на ОП „Конкурентоспособност”	6
3 Принцип на партньорство	6
4 Приоритети на ОП „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” 2007-2013	7
II. СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ АНАЛИЗ.....	8
1 Състояние на българската икономика.....	8
1.1 Макроикономическо развитие	8
1.2 Енергийна ефективност и възобновяеми енергийни източници	14
2 Малки и средни предприятия (МСП)	16
2.1 Обща характеристика на МСП.....	16
2.2 МСП по сектори	17
2.3 МСП по райони за планиране	19
3 Показатели и фактори за конкурентоспособност на МСП	20
4 Достъп до финансиране за МСП.....	24
5 Големи предприятия	28
6 Участие в мрежи и клъстери	29
7 Научна и развойна дейност. Иновации	31
♦ Създаване на знание и неговото достигане до предприятията	31
♦ Про-иновативна инфраструктура	32
♦ Иновативни компании	33
♦ Патенти и международна регистрация на търговски марки	35
8 Бизнес среда.....	37
♦ Консултантски и информационни услуги за предприятията.....	37
♦ ИКТ в подкрепа на бизнеса	39
♦ Стартиране на бизнес.....	40
♦ Национална инфраструктура по качеството.....	40
9 Опит в изпълнението на програми и проекти	41
III. АНАЛИЗ НА СИЛНИТЕ И СЛАБИ СТРАНИ, ВЪЗМОЖНОСТИ И ЗАПЛАХИ.....	46
IV. СТРАТЕГИЯ НА ОПЕРАТИВНАТА ПРОГРАМА “РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА” ЗА ПЕРИОДА 2007-2013.....	48
1 Стратегически насоки на Общността.....	48
2 Съответствие на ОП “Развитие на конкурентоспособността на българската икономика 2007-2013” с Националната Стратегическа Референтна Рамка	49
3. Стратегия на ОП „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” 50	
2.1 Насърчаване на създаването и развитието на иновативни предприятия.....	51
2.2 Увеличаване ефективността на предприятията.....	53
2.3 Интернационализация на предприятията	55
3 Формулиране на общите, специфични и оперативни цели на ОП “Развитие на конкурентоспособността на българската икономика”	56
3.1 Обща и специфични цели	56
3.2 Цели на приоритетни оси	57
1 Насърчаване на развойната дейност и внедряването на иновации в предприятията; ..	57
2 Защита на индустриалната собственост на българските предприятия и изследователски организации;	57

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА” 2007-2013

3	Развитие на благоприятна про-иновационна среда в подкрепа на бизнеса.....	57
4	Модернизация на технологиите и управлението в МСП	57
5	Осигуряване на по-достъпни и качествени консултантски и информационни услуги за бизнеса	57
6	Намаляване на енергоемкостта и разнообразяване на енергийните източници	57
7	Укрепване на производствения капацитет и достъпа до пазари чрез използване на предимствата на бизнес кооперирането	57
8	Облекчаване на условията за (не)банково кредитиране на ММСП	57
9	Осигуряване на финансиране за високорискови инвестиции.....	57
10	Повишаване обема и икономическия ефект от привлечените инвестиции.....	57
11	Осигуряване на актуална и качествена информация за външните пазари	57
V. ПРИОРИТЕТНИ ОСИ НА ОПЕРАТИВНАТА ПРОГРАМА “РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА” ЗА ПЕРИОДА 2007-2013.....		
	Приоритетна ос 1 “Развитие на икономика базирана на знанието и иновационни дейности”	57
	Приоритетна ос 2 “Повишаване ефективността на предприятията и развитие на благоприятна бизнес средата”.....	66
	Приоритетна ос 3: Финансови ресурси за развитие на предприятията	73
	Приоритетна ос 4 “ Укрепване на международните пазарни позиции на българската икономика”.....	77
	Приоритетна ос 5: Техническа помощ	80
VI. ИНДИКАТИВНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА СРЕДСТВАТА ОТ ОБЩНОСТТА ПО КАТЕГОРИИ В ОП „РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА”		
VII. ИНДИКАТИВЕН ФИНАНСОВ ПЛАН.....		
VIII. ИНДИКАТОРИ НА ОП „КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ”.....		
1	Количествено измерение на целите и мониторингови индикатори.....	89
2	Структура на индикаторите за наблюдение	90
3	Източници на данни и периодичност на събиране на индикатори	92
IX. СЪОТВЕТСТВИЕ НА ОП „КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ” С НАЦИОНАЛНИТЕ ПОЛИТИКИ И ЛИНИИ НА РАЗГРАНИЧАВАНЕ С ДРУГИТЕ ОПЕРАТИВНИ ПРОГРАМИ.....		
1	Съответствие на програмата с Националните политики.....	93
8.	Съгласуваност и допълняемост с ОП, финансирани по Структурните фондове, Кохезионния фонд и Програмата, финансирана от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони.....	100
o	Съгласуваност и допълняемост с ОП “Регионално развитие”	100
o	Съгласуваност и допълняемост с ОП “Развитие на човешките ресурси”	101
	Съгласуваност и допълняемост с ОП “Административен капацитет”	102
o	Съгласуваност и допълняемост с ОП “Техническа помощ ”.....	103
o	Съгласуваност и допълняемост с Програма за развитие на селските райони (ПРСР)	104
3	Хоризонтални въпроси	105
3.1	Равни възможности	106
3.2	Информационно общество	107
3.3	Устойчиво развитие и защита на околната среда	107
3.4	Обществени поръчки	108
3.5	Държавни помощи	109
X. СИСТЕМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ И ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ОПЕРАТИВНАТА ПРОГРАМА		
1	Структура за управление на Оперативната програма	109
1.1	Управляващ орган	109
	Избор на проекти за финансиране	113

**ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА БЪЛГАРСКАТА
ИКОНОМИКА” 2007-2013**

1.2	Междинно(и) звено(а).....	113
1.3	Бенефициенти и крайни получатели на помощта	117
2	Наблюдение и оценка на изпълнението на ОП	118
2.1.	Комитет за наблюдение	118
	Членове на Комитета за наблюдение	118
	Роля и функции на Комитета за наблюдение	120
2.2.	Отчитане изпълнението на ОП	121
	Годишен доклад и краен доклад за изпълнение	121
2.3.	Оценка на изпълнението на Оперативната Програма	123
	Последваща оценка	123
	Текуща оценка	123
2.4.	Оценка на стратегическото въздействието	125
3	Финансово управление и контрол	126
♦	Органи, отговорни за финансовото изпълнение на ОП.....	126
♦	Процедури за гарантиране прозрачността на финансовите процеси и финансовите потоци.....	128
♦	Схема на финансовото управление на средствата по ОП	129
♦	Възстановяване на средства	130
♦	Финансови отчети	131
4	Управленска и информационна система.....	131
5	Информационни кампании и публичност. Комуникационна стратегия.....	132
XI.	ПРЕДВАРИТЕЛНА ОЦЕНКА НА ОП	138
	ПРИЛОЖЕНИЯ	144
1	ПРИЛОЖЕНИЕ 1. Законодателна рамка	144
2	ПРИЛОЖЕНИЕ 2. Принцип на партньорство	144
3	ПРИЛОЖЕНИЕ 3. Индикатори на ОП.....	144
4	ПРИЛОЖЕНИЕ 4. Режим на държавни помощи по схемите на ОП „Конкурентоспособност”.....	144
5	ПРИЛОЖЕНИЕ 5. Индикативно разпределение на приноса на Общността по категории.....	144
6	ПРИЛОЖЕНИЕ 6. Информационен и комуникационен план.....	144
7	ПРИЛОЖЕНИЕ 7. Карта и списък с общините от селски характер (съгласно статистическото определение).....	144

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ

1. EUROSTAT - Статистически институт на ЕС
2. UNCTAD – Конференция за търговия и развитие на ООН
3. НАССР – Анализ на опасностите и контрол на критичните точки
4. АИАП - Агенция за икономически анализи и прогнози
5. АДВФК – Агенция за държавни вземания и финансов контрол
6. АЗ - Агенция по заетостта
7. БВП - Брутен вътрешен продукт
8. БДС - Брутна добавена стойност
9. БИС - Български институт по стандартизация
10. БНБ - Българска народна банка
11. БСА – Българска служба акредитация
12. БТПП - Българска търговско промишлена палата
13. ГД – Главна дирекция на ЕС
14. ДАМТН – Държавна агенция за метрология и технически надзор
15. ДВ – Държавен вестник
16. ДП - държавни помощи
17. ДМА - Дълготрайни материални активи
18. ЕК – Европейска Комисия
19. ЕО – Европейска Общност
20. ЕС - Европейски съюз
21. ЕСЦБ - Европейска система на централните банки
22. ЕСФ – Европейски социален фонд
23. ЕФРР – Европейски фонд за регионално развитие
24. ЕФТА - Европейска зона за свободна търговия
25. ЗДП – Закон за държавните помощи
26. ИА - Изпълнителна агенция
27. ИАНМСП – Изпълнителна агенция за насърчване на МСП
28. ИКТ - Информационни и комуникационни технологии
29. КБ – Краен бенефициент
30. МВФ - Международен валутен фонд
31. МФ - Министерство на финансите
32. МС – Министерски съвет
33. МСП - Малки и средни предприятия
34. ММСП – Микро, малки и средни предприятия
35. МЗ – Междинно звено
36. МИЕ – Министерство на икономиката и енергетиката
37. НПО - Неправителствени организации
38. НПР – Национален план за развитие
39. НСИ - Национален статистически институт
40. НСРР – Национална стратегическа референтна рамка
41. НИРД - Научно изследователска и развойна дейност
42. НФ – Национален фонд
43. ОИСР - Организация за икономическо сътрудничество и развитие
44. ОП – Оперативна програма
45. ПМС – Постановление на Министерски съвет
46. ПЧИ - Преки чуждестранни инвестиции
47. СИР - Съвет за икономически растеж
48. СО – Сертифициращ орган
49. СТО - Световна търговска организация
50. СФ – Структурни фондове
51. ЦЕФТА - Централноевропейска зона за свободна търговия
52. ЦИЕ - Централна и Източна Европа
53. УО – Управляващ орган

I. ВЪВЕДЕНИЕ

1 Кохезионна политика на ЕС

Европейският Съюз провежда политика за икономическо и социално сближаване, чиято цел е да се намалят разликите между икономическото и социалното развитие на отделните страни и региони. Въпреки, че през последните години, България постигна значителен успех в превръщането си в конкурентна икономика, главно по отношение на връзките си със страните-членки на Съюза, brutния вътрешен продукт на страната все още е под 75% от средния брутен вътрешен продукт за ЕС. Това означава, че цялата страна се счита за регион по по Цел Сходство съгласно новите регламенти, и ще може да получава подкрепа от структурните фондове по тази цел.

2 Рамка на програмиране на ОП „Конкурентоспособност”

Изпълнителната агенция за икономически анализи и прогнози е отговорна за изготвянето на Националната Стратегическа Референтна Рамка 2007-2013. Координационният съвет на НПП координира процеса на изготвяне на НСРР. Министерство на икономиката и енергетиката участва чрез член на КС (заместник-министър на икономиката и енергетиката) и представител в работната група за НПП.

Министерство на икономиката и енергетиката е отговорно за изготвянето и изпълнението на Оперативната Програма “Развитие на конкурентоспособността на българската икономика”. Управляващ орган е дирекция “Европейски фондове за конкурентоспособност”, която изпълнява и функциите на секретариат на ОП.

ОП “Конкурентоспособност” е една от седемте оперативни програми на Националната Стратегическа Референтна Рамка (НСРР) за периода 2007-2013 година разработена в съответствие с поетите ангажименти по Преговорна глава 21 “Регионална политика и координация на структурните инструменти”. Програмата съответства на стратегическата цел на НСРР „Увеличаване конкурентоспособността на икономиката за постигане на висок и устойчив растеж”, както и на третия стратегически приоритет „Насърчаване на предприемачеството, благоприятната бизнес среда и доброто управление”.

3 Принцип на партньорство

Принципът на партньорство е в основата на функционирането на Структурните фондове. Официално въведен по време на реформите през 1988 г., принципът е утвърден през 1993 г. и играе основна роля в прилагането на Структурните фондове. Принципът на партньорството се доразвива през 1993 г., за да включи “икономическите и социалните партньори, определени от страната-членка” в рамките на компетентните институции и власти.

Стратегията за участие на Република България в Структурните фондове и Кохезионния фонд на Европейския съюз, приета с ПМС 312/2002 г., посочва необходимостта от спазване на принципа на партньорство, в процеса на програмиране и по време на подготовката, финансирането, наблюдението и оценката.

Критериите и механизмите за определяне и привличане на партньорите са представени в Специализирано ръководство за партньорство, изготвено от Централното координационно звено в Министерство на финансите.

Съгласно чл. 11 от регламент на ЕК 1083/2006, Оперативната Програма “Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” (ОП „Конкурентоспособност”) се разработва на база спазване принципа на партньорство. Съгласно ПМС 171/02.08.2002, икономическите и социални партньори бяха включени в разработването на ОП.

Работната група за изготвяне на Оперативната Програма “Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” е създадена през август 2004 г. на база широко представителство, което осигурява спазване принципа на партньорство и прозрачност при програмирането на стратегическия документ. Работната група включва представители министерства и агенции пряко свързани със Структурните фондове или ОП „Конкурентоспособност”, социални партньори участващи чрез национално представителни организации на работодатели и на трудещите се, неправителствени организации, научни институции, представители на Национално сдружение на общините в Република България, както и представители на банковия сектор. Заседанията на работната група се провеждат съгласно правила за работа, приети от членовете на групата, като за всяко заседание се води писмен протокол, който е достъпен за всички членове на работната група. Решенията, взети на заседанията на работната група са основният инструмент за приемане, поправка и контрол на изготвените части на Оперативната програма.

4 Приоритети на ОП „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” 2007-2013

Оперативна програма “Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” (ОП „Конкурентоспособност”) е основният програмен документ за изпълнение на политиката за икономическо и социално сближаване и за повишаване на конкурентоспособността на българската икономика. Целта на подкрепата в рамките на ОП „Конкурентоспособност” е да развие потенциала за конкурентно и ефективно производство и бизнес, да допринесе за увеличаване на икономическия ефект и да подпомогне необходимите структурни промени с оглед постигането на устойчив напредък и приемливо сближаване в края на програмния период. За постигане на тези цели се предвижда подкрепа за развитие на производителността на малките и средни предприятия, както и за развитие на иновациите и новите технологии, и за подобряване на бизнес средата. Оперативната програма ще допринесе и за достигането на общите за ЕС хоризонтални цели, като опазване на околната среда, равни възможности и развитие на информационното общество.

Оперативната програма “Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” е основана на пет приоритетни оси за програмен период 2007-2013:

Приоритетна ос 1 “Развитие на икономика, базирана на знанието и иновационни дейности” е фокусирана върху подпомагане развитието на научно-изследователска и развойна дейност за и от предприятията, с цел укрепване на техния иновативен потенциал и изграждането на подходяща про-иновативна бизнес инфраструктура, която да укрепи връзката наука-бизнес.

Приоритетна ос 2 “Повишаване ефективността на предприятията и развитие на бизнес средата” поставя акцент върху подкрепа за микро, малки и средни предприятия с потенциал

за развитие, в които да се подпомага технологичното обновление и управлението на качеството, както и подобряване на консултантските и информационни услуги предоставяни на бизнеса, подобряване на енергийната ефективност в предприятията и насърчаване на бизнес кооперирането и свързването в мрежи.

Приоритетна ос 3 “Финансови инструменти за развитие на предприятията” цели подобряване достъпа до капитал за развитие на предприятията.

Приоритетна ос 4 “Укрепване на международните пазарни позиции на българската икономика” цели подпомагане на инвестиционната дейност, подобряване на експортния потенциал на националната икономика и подкрепа на националната инфраструктура по качеството.

Приоритетна ос 5 “Техническа помощ” ще подпомага управлението, изпълнението, мониторинга и контрола на дейностите по ОП “Конкурентоспособност”, както и работата на Комитета за наблюдение, включително и чрез провеждането на проучвания и изследвания, необходими за изпълнението и оценката на ОП, както и на информационни кампании за осигуряване на прозрачност на дейностите по ОП.

Оперативната програма “Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” ще се финансира със средства от Европейския фонд за регионално развитие и съответното съфинансиране от страна на националния бюджет. Оперативната програма отговаря на основните стратегически и програмни документи на ЕС, като е в съответствие с политиките на Съюза и националните политики.

II. СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ АНАЛИЗ

1 Състояние на българската икономика

1.1 Макроикономическо развитие

След 1997 г. в България бяха извършени сериозни икономически реформи, които допринесоха за постигането на макроикономическа и финансова стабилност и за изграждането на функционираща пазарна икономика. Като потвърждение за успешните реформи и нарасналото международно доверие от средата на 2001 г. до края на 2005 г., рейтингът на страната е повишаван над 20 пъти. През 2004 г. България за първи път получи инвестиционен кредитен рейтинг със стабилна, а по-късно и с положителна перспектива.

Индикатори на Пакта за растеж и стабилност

България се придържа към изискванията на Пакта за растеж и стабилност. Бюджетът на страната е балансиран, като последните четири години (2003-2006 г.) приключват с бюджетен излишък. България покрива критерия от Маастрихт за съотношение държавен дълг/ БВП под 60%, като държавният дълг продължава да намалява и за 2005 г. е 32.3% от БВП. Инфлационните процеси в страната са овладяни, като от хиперинфлация през 1997, стойностите са редуцирани до едноцифрени стойности. Инфлацията в края на 2006 г. е 6.5%, а средногодишната инфлация – 7.3%. Нужни са допълнителни усилия за достигане на критерия от Маастрихт за ниво на инфлация.

Оценка на конкурентоспособността на националната икономика

Според Глобалния доклад за конкурентоспособността 2006-2007 г., най-авторитетния международен индекс за конкурентоспособност, разработен от Световния икономически форум, конкурентоспособността на българската икономика намалява от 2004 до 2006 г. през 2004 г. България е 59та, през 2005- 61ва, а през 2006 – 72ра. Тенденцията за румънската икономика е същата, но през 2006 г. Румъния е 68ма. Всички други страни от ЕС са много по-конкурентоспособни, като страните кандидатки – Турция и Хърватска са също по-конкурентоспособни от България и Румъния. Това намаляване на конкурентоспособността налага цялостно преосмисляне на съществуващите национални политики и приоритети, координация на усилията на правителството, неправителствените организации и бизнеса и предприемане на мащабни инвестиционни и информационни кампании за обръщане на тенденцията. Членството в ЕС ще бъде допълнително предизвикателство към конкурентоспособността на икономиката и само добре обмислена и внимателно изпълнена програма ще има успех при преодоляване на това предизвикателство.

България се представя сравнително добре по отношение на основните изисквания (62ра), но не толкова добре по отношение на условията за увеличаване на ефективността (70та) и на факторите за иновации (85та). Румъния, Турция и Хърватска имат много по-добри позиции в условията за увеличаване на ефективността и във факторите за иновации. От основните изисквания, България има нужда от бързо и всеобхватно подобряване на институционалната среда (109та) и развитие на инфраструктурата. Висшето образование, обучението и технологичната готовност трябва да бъдат развити, за да се повиши ефективността на икономиката, като ефективността на пазарите (90та) също изисква специални усилия. Съвършенството на бизнеса (84та) и иновациите (87ма) са областите, в които трябва да бъдат концентрирани усилията на българската държава, общественост и бизнес в следващите години, защото изоставането от другите членове на ЕС и страните-кандидатки е най-чувствително.

Индекс за конкурентоспособността на бизнеса

Конкурентоспособността на бизнеса следва същата негативна тенденция като националната икономика – 75ма позиция през 2004 г., 78ма през 2005 и 83та през 2006. Това под съмнение подготвеността на българските фирми да се справят с конкурентния натиск в ЕС.

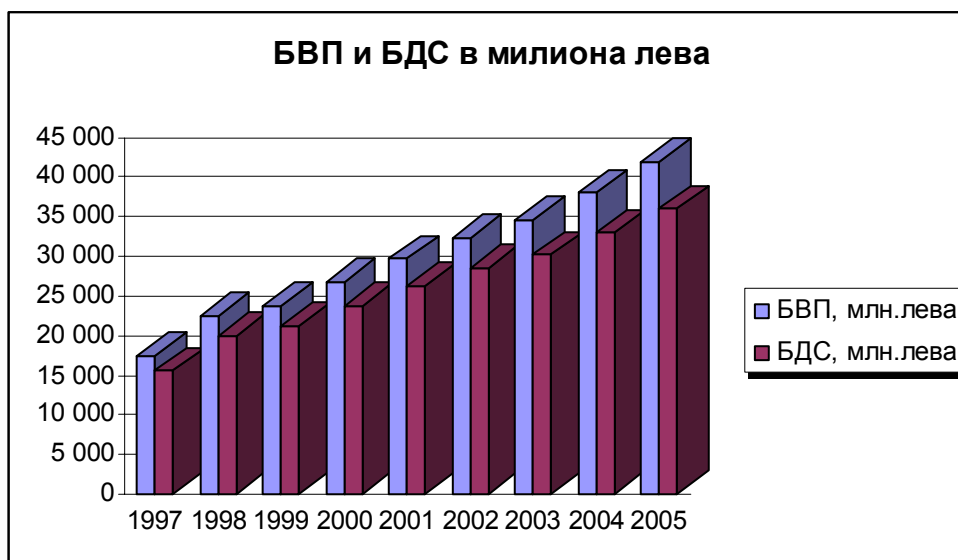
Конкурентоспособността на българския бизнес е по-ниска от показателите за всички нови страни-членки. През 2006 г. Румъния е 74та, а Турция 46та.

България регистрира влошаване и по двата под-индекса (дейности и стратегии на фирмите и качество на бизнес средата) и увеличава изоставането си в класирането. При стратегиите на фирмите е видна липсата на опит и професионализъм при управление на компаните, както и липсата на активна политика за обучение и квалификация на персонала (изпадане от 82ра до 95та позиция само за една година).

Брутен вътрешен продукт

Между 2000 и 2004 г. средната стойност на ръста на БВП е 4.9%, докато в ЕС-25 средната стойност е 2.12%. През 2005 г. България постига висок икономически ръст от 5.5%, докато за ЕС-25, той е 1.6%. Темпът на растеж на българската икономика изпреварва 3% ръст на годишна база предначертан от Лисабонската стратегия. Но, БВП на глава от населението е само 2 771 евро през 2005 г., или 32.1% от средната стойност за ЕС-25 (измерен по паритет на покупателната способност). Между 1997 и 2004 г. стойността на този показател се е удвоила.

Графика 1: Брутен вътрешен продукт и брутна добавена стойност в милиони лева

Източник: НСИ

През 2005 г. бързо развиващият се частен сектор и инвестициите са основната движеща сила за постигане на висок икономически ръст. Делът на частния сектор в БВП е 68.2%. Инвестициите в материални активи бележат реално увеличение от 19% и достигат 23.8% от БВП, като регистрират най-високата стойност за страните от централна и източна Европа.

Високят ръст на БВП на страната се основава на развитие на различни сектори за кратки интервали от време. В края на деветдесетте години на 20 век, хранително-вкусовата и текстилната промишленост са основните двигатели на икономическо развитие. България има добри традиции и в двата сектора, но те са трудоемки и с ниска добавена стойност, за това дела им в БВП бързо е надскочен от сектора на услугите. Приватизацията на банковия сектор, бързото развитие на комуникациите, най-вече на мобилните комуникации, както и на търговията на дребно поддържат икономическия растеж през първите 3-4 години на 21 век. Туризмът също има силно влияние върху БВП.

Макроикономическата стабилизация, предстоящото членство в ЕС, както и доброто представяне на черноморския и ски туризма води до впечатляващо развитие на строителството (жилища, офиси и търговски сгради) и недвижимите имоти. Широкия мащаб на строителството изисква увеличен обем строителни материали, най-вече цимент, плочки, тухли и стъкло. Това привлича нови инвестиции на зелено и разширяване на съществуващите производствени линии в сектор Други неметални минерални продукти и допълнително подхранва ръста на БВП.

В последно време, привлечени от икономическата стабилност, благоприятната данъчна политика и евтината добре квалифицирана работна ръка с инженерна специалност, международните компании изнасят някои от дейностите си, включително научно-развойните си разработки, в сфери като електроника (автомобилна електроника), производство на електроуреди (битови уреди) и др. в България, като по този начин подкрепят поддържането на висок икономически ръст и увеличават дела на секторите с по-голяма добавена стойност.

Външна търговия

Външната търговия беше значително либеризирана в резултат на членството в Световната търговска организация, ЦЕФТА и споразуменията с ЕС. Външнотърговският режим на страната е прозрачен и предвидим.

Българските стоки продължават да укрепват позициите си на световните пазари. През 2005 г. износьт на страната достигна почти 9.45 милиарда евро, като регистрира нарастване от 18.4% в сравнение с предишната година и близо 80% в сравнение с 200 г. Но, вносьт нараства по-бързо, така че търговският дефицит на страната продължава да расте. През 2006 г. търговският дефицит е на стойност повече от 13% от БВП.

Таблица 1: Външна търговия –износ, внос, търговски баланс

Индикатор	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Износ FOB в милиони BGN	7 575.8	7 302.6	10 274.1	11176.1	11857.9	13041.9	15 634.6	18 490.6
Внос FOB в милиони BGN	8 050.5	9 360.8	12 777.4	14654.2	15166.9	17343.9	20 950.5	26 475.4
Търговски баланс	-474.7	-2 058.2	-2 503.3	-3478.1	-3309.0	-4302.0	-5 315.9	-7 984.8

Източник: НСИ

Износьт на страната е доминиран от суровини и стоки с ниска степен на преработка. През 2005 г. най-големият дял в износа (24.8%) е за сектор Метали и метални продукти.¹ Впечатляващото представяне на този сектор в износа се дължи на стратегическите чужди инвестиции направени през последните 7-10 години, наличието на медни, оловни и цинкови руди, нарастването на цените на суровините в глобален мащаб и преходните периоди за въвеждане на стандартите на ЕС за опазване на околната среда. Бъдещето на дела на сектора в износа на страната ще зависи от цената на производство, която се очаква да нарасне в резултат от опазването на околната среда и увеличени цени на железопътния транспорт.

Вторият по големина сектор като дял от износа през 2005 г. е Текстил (19.4%), но той е и шестият сектор реализиращ голям внос (11.5%). Това насочва към факта, че повечето материали се внасят, в България се използва само евтината и добре квалифицирана работна сила, и дрехите се изнасят, в повечето случаи – за ЕС. Конкурентното предимство на България е в гъвкавостта, високото качество на продукцията и стратегическото положение позволяващо бърза доставка до пазарите на ЕС.

Рафинираните нефтени продукти са третата най-голяма група с дял в износа, като на тях се падат 11.5% от износа за 2005 г. Химическите вещества и химическите продукти, в това

¹ Уникредит груп, Доклад за конкурентоспособност България, януари 2007 г., стр. 11

число лекарствата, заемат четвърто място с дял от 9%, а машините и оборудването – пето с дял от 6.8%. И трите сектора са добре интегрирани в международните бизнес мрежи.

Износът на високотехнологични продукти представлява едва 2.5% от общия износ за страната, докато в ЕС-25, този процент е 18.2% през 2004 г.

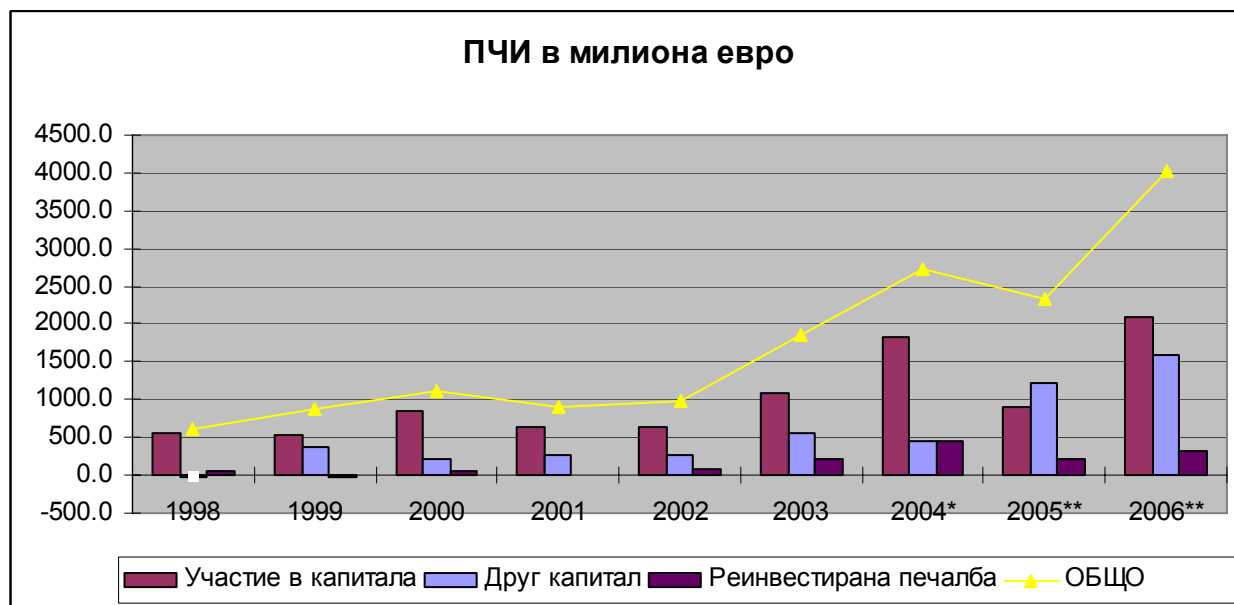
Ръстът на вноса продължава да изпреварва този на износа, което увеличава търговския дефицит на страната и дефицита по текущата сметка. Тези дефицити са едно от най-големите предизвикателства пред икономиката на страната. Високият дефицит по текущата сметка изисква специално внимание в две основни посоки – насърчаване на износа (увеличаване на обема и добавената стойност на износа) и стимулиране на високи стойности на ПЧИ за покриване на дефицита.

Инвестиции

Приватизацията на българските предприятия започна сравнително късно в сравнение с централноевропейските страни. По тази причина, ПЧИ привлечени чрез приватизация са ограничени. Към момента, съотношението Приватизация:Инвестиции на зелено и разширяване на дейността е 20:80. Преките чуждестранни инвестиции са добре интегрирани в националната икономика. Те улесняват интеграцията на местните фирми в сферата на индустрията и услугите в международните бизнес мрежи.

През 2006 г. привлечените ПЧИ възлизат на 13% от БВП и покриват повече от 100% от дефицита по текущата сметка. Това е четвъртата година в която ПЧИ възлизат на повече от 100% от БВП.

Графика 2: Преки чуждестранни инвестиции в България в милиони евро

Източник: БНБ

Инвестициите от страните от ЕС-25 за периода 1998-2005 г. са повече от 82% от общие обем инвестиции. Разпределението по страни е: Австрия (16.8%), Гърция (11.2%), Италия (7.8%), Холандия (6.8%) и Германия (6.7%).

За периода 1998-2005, секторите привлекли най-голям обем ПЧИ са: преработваща промишленост – 31.9%, търговия, ремонт и техническо обслужване – 24.3%, финансово

посредничество – 21.6%, транспорт, складиране и съобщения – 15%, операции с недвижими имоти, наемодетелна дейност и бизнес услуги – 13%, производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия, газообразни горива и вода – 8.7%.² Докато в България делът на ПЧИ в преработващата промишленост (насочена към износ) е около 1/3, в централноевропейските страни, той е повече от 50%. Това налага повече внимание към привличането на международни компании с експортна насоченост за да се подобри търговския баланс и разпределението на БВП. В последните 2-3 години броят на инвеститорите произвеждащи в България и извършващи износ за Русия и Балканския полуостров се увеличава, но все още има голям неизползван потенциал за такъв регионален износ.

Поради засилената инвестиционна активност, индустрията регистрира ръст от 52.3% за 2005 г. в сравнение с 2000 г., формира 30.4% от добавената стойност в икономиката и ръст в промишлените продажби от 53.9%. Най-големият обем ПЧИ за 2005 г. е в следните сектори на индустрията: рафинирани нефтопродукти (7%), хранително-вкусова промишленост (3.6%), други неметални минерални продукти (3.2%), текстилна промишленост (3%) и химическа промишленост (2.4%).

Въпреки динамичното си развитие, индустрията остава един от секторите с най-ниска ефективност в икономиката главно поради остарелите технологии и оборудване в предприятията, които в допълнение не се използват с пълен капацитет. Данните от НСИ за средна използваемост на оборудването и мощностите за 2002 г. показва, че само 60.3% от производствения капацитет се използва, докато в страните от ЕС-25 80.7% от производствения капацитет се използва.

Секторът на услугите създава 60.3% от добавената стойност, регистрира реален ръст от 6.6% за 2005 г. (5.7% за 2004г.). Секторите от сферата на услугите, които са привлекли най-голям обем ПЧИ за 2005 г. са финансово посредничество (33%), търговия на едро и дребно (15.5%) и транспорт и съобщения (15.2%).

Останалите икономически сектори показват положително развитие, като най-високите стойности за търговията са 18.1%. ПЧИ в тези сектори през 2005 и като цяло са незначителни – минна и добивна промишленост (0.9% за 2005 г.), селско и горско стопанство, риболов (0.6%), доставка на електричество, газ и вода (0.6%).

Човешки капитал

Работната сила в България традиционно се характеризира с високо образователно ниво, което е по-високо от образователното ниво за ЕС-15. За съжаление, голяма част от заетите са заети или не в областта по която са специалисти или са на позиция, която изисква по-ниско образователно ниво или квалификация. През последните години качеството на образованието спада и формите на продължаващото обучение са все още слабо развити.

Заетостта намалява от 1997 (3 157 хиляди заети) до 2001 г. (2 968 хиляди заети) поради реструктурирането на икономиката. След 2001 г. заетостта нараства и през 2006 г. достига

² Уникредит груп, Секторни анализи, Прогнози за 2007-2008 г. , стр. 14

нивото от 1997 г. Заетостта във възрастовата група 15-64 години е 60.3%, далеч под средната стойност за ЕС-25 и целта за заетост поставена от Лисабонската стратегия.

През 2006 г. частния сектор осигурява заетост на 72.9% от всички заети (2 333 хиляди), докато публичния сектор – на 27.1%. От заетите в частния сектор 5.4% са работодатели, 11.5% самонаети, 81.1% работници и 2% неплатени семейни работници. Услугите осигуряват заетост на 56.6%, промишлеността – на 34.2%, а селското стопанство – на 9.2%. През следващите години частният сектор ще продължи да генерира заетост, като създаването на работни места се очаква да запази темпа си, а делът му в заетостта – тенденцията на нарастване, докато заетостта в публичния сектор се очаква бавно да намалява.

Безработицата се увеличава от 13.69% през 1997 г. до 18% през 2000 г. След 2000 г. нивото на безработица бавно намалява поради активната политика на пазара на труда, увеличената икономическа активност в промишлеността и постигнатия икономически растеж. През втората половина на 2006 г. нивото на безработица беше около 9%. Нивото на безработица в България все още е високо в сравнение със средните стойности за ЕС.

Производителността на труда (БДС на един зает) се увеличава през последните години. Според данни от Евростат, производителността на труда в България е само 32.7% от средната стойност за ЕС-25 и е най-ниска в сравнение с новите страни-членки и страните-кандидатки. Производителността на труда в България е толкова ниска, защото служителите са демотивирани, здравето им е принципно влошено поради лошо здравно обслужване и много дни се губят в следствие на отсъствие поради заболяване.

За периода 2007-2009 г. положителното икономическо развитие се очаква да продължи, ръстът на БВП на годишна база да надмина 5.5% поради високи инвестиции и нарастване на износа.

1.2 Енергийна ефективност и възобновяеми енергийни източници

България внася повече от 70% от необходимите й първични енергийни ресурси, за които се изразходват около 20% от БВП. Голямата енергоемкост на икономиката се явява пречка за ускоряването на икономическия растеж. Българската икономика поддържа много високо ниво на енергоемкост, като консумацията на енергия е два пъти по-висока от средната стойност на консумацията за ЕС-25.

Таблица 2: Относително енергийно потребление на икономиката, измерено като количество първични енергийни ресурси за единица БВП (тона нефтен еквивалент/1000 евро)

2003	ЕС (25)	България	Естония	Кипър	Латвия	Литва	Малта	Полша	Румъния	Словакия	Словения	Турция	Унгария	Чехия
Енергийно потребление	0.21	1.76	1.21	0.28	0.73	1.2	0.27	0.66	1.37	0.94	0.34	0.48	0.58	0.89

Източник: Eurostat

По-ефективното използване на енергията, предлагането на стимули насърчаващи пестенето на енергия и въвеждането на енергоспестяващи технологии са сред най-сериозните предизвикателства.

Използването на ВЕИ все още е ограничено (7% от генерираната енергия през 2004 г.), но се увеличава на база преференциалните условия разписани в Закона за енергетиката: задължително изкупуване на енергията от ВЕИ на преференциални цени, приоритет при свързването към националната електрическа мрежа, търговия със зелени сертификати. Комбинираното производство на енергия (когенерация) също се насърчава от закона. Делът на енергията от ВЕИ в България е сравним с този в Белгия или Холандия.

Националната програма за ВЕИ 2004-2014 г. включва 920 конкретни инвестиционни проекта със следните характеристики:

- a. Общи инвестиции - 1 811 700 милиона евро
- b. Обща електроенергия в резултат на проектите - 420,09 MW
- c. Обща топлоенергия в резултат на проектите - 1 487.87 MW
- d. Спестена електроенергия от изпълнението на проектите - 1 602 128 MWh/годишно
- e. Спестена топлоенергия - 6 973 467 MWh/годишно
- f. Спестени CO₂ емисии - 4 373 Kt /годишно

Всички усилия на държавата, правни, както и финансови имат за цел да създадат по-благоприятен климат за използване на ВЕИ и постигане на европейската цел от 12% от общия обем генерирана енергия през 2010 г. Най-големи надежди се възлагат на малките ВЕЦ и ветрогенератори. Потенциал за изграждане на ветро-генераторни паркове съществува по Черноморското крайбрежие и в планините над 1000 метра надморска височина. Калиакра Уинд Пауър АД първият проект за ветро-генераторен парк, който се реализира в България. С развитието на ветро-генераторните технологии, други планински зони с по-малка скорост на вятъра може също да станат атрактивни.

Потенциалът от геотермална енергия не е достатъчен за производство на електроенергия, но може да се използва за отопление. Слънчевата енергия може да се използва за ефективно производство на електричество само в Югозападния и Югоизточния райони за планиране, където наличния ресурс е 4.25kWh/m²/дневно или 1550kWh/m²/годишно. Дори за тези райони производството на електричество за задоволяването на собствени нужди изглежда по-обещаващо, понеже потенциалът не е достатъчно голям, че да оправдава свързване към националната електропреносна мрежа (конвенционалната електроенергия е много по-евтина). България има добър потенциал за производство на био-етанол и био-дизел от земеделска продукция, но законовата база все още не е добре развита и този потенциал остава в голяма си част нереализиран.

Създавайки около 30% от БВП, индустрията продължава да бъде най-големият потребител на първични енергоносители, горива и енергия и консумира 38.2% от крайното енергийно потребление в страната през 2004 г. Най-големите енергийни консуматори в сектора (по данни на НСИ за 2002 г.) са: химическата индустрия – 28.6%, металургията – 24%, производството на изделия от неметални минерални суровини – 17.3% и хранително-вкусовата промишленост – 8.2%. В повечето отрасли на икономиката са налице остарели и енергоемки технологии и оборудване. Индустриалните сгради са стари и не винаги пригодни за производството, което понастоящем се осъществява в тях.

На фирмено ниво проблемите са още по-сериозни. Групата на МСП (99.7% от всички предприятия) има значителен дял в крайното енергийно потребление. Обновяването на остарелите и енергоемки технологии и оборудване в сравнително кратък период не е по силите и възможностите на значителна част от МСП. При голяма част от мениджърите съществува предубеждение, че инвестициите за повишаване на енергийната ефективност са свързани основно с високи разходи и с авангардни технологични решения. Подценява се значението на добрите практики за енергиен мениджмънт. Липсват достатъчно подготвени кадри в областта на разработването, финансирането и управлението на проекти за енергийна ефективност и възобновяеми енергийни технологии. Бизнес асоциациите нямат стратегия за управление на енергийното потребление на отраслово ниво. Банките нямат адекватен подход към финансирането на проекти за енергийна ефективност и възобновяеми енергийни технологии, защото ги оценяват като високо рискови.

Обследванията за енергийна ефективност, сертифицирането и енергийния мениджмънт са задължителни за производители на стоки и услуги, чиито предприятия са с годишна енергийна консумация равна или по-голяма от 3000 MWh. Тези задължителни обследвания трябва да бъдат извършвани всеки три години и в резултат на тях, да бъдат предприети корективни мерки.

Предприятията не са напълно подготвени за участие в предстоящия регионален и общия либерализиран енергиен пазар на ЕС и търговията с квоти за емисии на парникови газове. Развитието на МСП трябва да включва мерки и стимули за по-ефективно използване на енергията, насърчаване на енергоспестяването и увеличаване относителния дял на използваните възобновяеми енергийни технологии от МСП. Изпълнението на тези мерки е от ключово значение за намаляване себестойността на продукцията и за повишаване на нейната конкурентоспособност.

2 Малки и средни предприятия (МСП)

2.1 Обща характеристика на МСП

Броят на частните предприятия е 216,489 (99.2 %), докато публичните са 981. Броят на големите нефинансови предприятия (повече от 250 заети) е сравнително малък, като за 2004 г. те са само 666. Сре частните МСП доминират микро предприятията с брой от 195,780 (или 90.43%). Малките предприятия са 17,388, а средните – 3,321, което представлява съответно 8.03 % и 1.53 % от всички МСП. През 2003 г. броят на МСП се увеличава поради впечатляващото основаване на нови микро предприятия, повече от 10 000, както и поради тенденцията на растеж на съществуващите предприятия. През 2004 г. тенденциите на основаване и растеж почти се балансират.

Таблица 3: Предприятия според броя на заетите, 2001-2004

Заети в предприятието	1–9	10–49	50–249	Общо 1–249	Над 250	ОБЩО
--------------------------	-----	-------	--------	------------	---------	------

³ МСП са обществени и частни нефинансови предприятия в отраслови сектори от С до К на Националния класификатор на икономическите дейности (НКИД 2003 г.): микропредприятия (1-9 заети), малки предприятия (10-49 заети) и средни предприятия (50-249 заети).

⁴ “Годишен доклад за състоянието и развитието на МСП в България, 2006”, Министерство на икономиката и енергетиката, стр. 28

**ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА БЪЛГАРСКАТА
ИКОНОМИКА” 2007-2013**

2001	188750	12727	3142	204619	652	205271
2002	183698	14735	3223	201656	653	202309
2003	196146	17790	3534	217470	666	218136
2004	199082	19197	3746	222025	689	222714

*Източник: “Годишен доклад за състоянието и развитието на МСП в България, 2006”,
Министерство на икономиката и енергетиката*

МСП (включително селскостопанските предприятия) в България представляват 99% от всички предприятия в страната, създават 79% от заетостта, генерират 75% от общия оборот на фирмите в България и 61% от добавената стойност създадена от частни предприятия.⁵. Действителният дял на МСП в брутния вътрешен продукт на страната нараства до 34% през 2003 г. Дълготрайните материални активи (ДМА) на малките и средните предприятия представляват 56.6% за 2003 г. от ДМА на всички фирми срещу 56.3% за 2002 г. Най-голям дял в тях имат средните предприятия – 22.4%. Средният размер на ДМА на едно МСП е около 30 000 евро. за 2003 срещу 26 000 евро. за 2002 година. Ръстът на производителността на труда общо за МСП е 5.9%, като изпреварва ръста на производителността на труда за цялата икономика - 4.7%. Все още основен проблем се явява слабата интеграция на високите технологии в производствения процес, както и недостатъчното им познаване и използване от персонала, което е предпоставка за увеличаване на производствените разходи и понижаване качеството на продукцията. Износът на МСП е почти два пъти по-малък от техния внос и дефицитът, който МСП създават е около 2.2 милиарда евро. Основна пречка пред износа за МСП е липсата на продуктова сертификация отговаряща на стандартите за качество валидни в Европа.

2.2 МСП по сектори

МСП доминират във всички сектори с изключение на „Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия, газообразни горива и вода” и „Добивна промишленост”. Повече от 55% от всички МСП работят в сектор „Търговия, ремонт и техническо обслужване на автомобили и мотоциклети, на лични вещи и стоки за домакинството”, повече от 12% са в „Преработваща промишленост”, около 10% - в „Хотели и ресторанти”, както и в „Операции с недвижими имоти, наемодателна дейност и бизнесуслуги”, повече от 7% от МСП работят в сектор „Транспорт, складиране и съобщения”, около 4% са в сектор „Строителство” и по-малко от 0.1% са в сферата на добивната промишленост и производството и разпределението на електрическа и топлинна енергия, газообразни горива и вода

Таблица 4. Дял от МСП по икономически сектори като съотношение към съответния индикатор за всички МСП, 2003, в проценти

	Предприятия	Заети	Дълготрайни материални активи (ДМА)	Оборот	Произ- водств о	Добав- ена стойно- ст	Инвес- тиции в ДМА	Относителна производител- ност на МСП=100
--	-------------	-------	--	--------	-----------------------	--------------------------------	--------------------------	--

⁵ “Годишен доклад за състоянието и развитието на МСП в България, 2006”, Министерство на икономиката и енергетиката, стр. 16

**ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА БЪЛГАРСКАТА
ИКОНОМИКА” 2007-2013**

Добивна промишленост	0.1	0.5	1.1	0.4	0.7	С	0.6	С
Преработваща промишленост	12.4	34	33.1	21.5	42.2	33.0	26.0	97
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия, газообразни горива и вода	0.1	0.2	1.5	0.7	0.4	0.9	1.7	453
Строителство	4.3	7.9	6.0	5.8	12.0	8.9	7.1	113
Търговия, ремонт и техническо обслужване ...	55.2	35.2	27.0	60.1	22.0	33.4	32.1	95
Хотели и ресторанти	9.8	7.9	11.6	1.9	3.0	4.8	9.5	61
Транспорт, складиране и съобщения	7.5	6.0	7.8	5.2	10.6	С	10.6	С
Операции с недвижими имоти, наемодателна дейност и бизнесуслуги	10.7	8.4	11.8	4.4	8.9	10.3	12.3	123

*Източник: “Годишен доклад за състоянието и развитието на МСП в България, 2006”,
Министерство на икономиката и енергетиката*

МСП като цяло доминират в преработващата промишленост. Броят им е най-значителен в хранително-вкусовата промишленост (22 997 през 2005 г.), текстилната промишленост (16 561), металургия и производство на метални изделия (9 704), преработваща промишленост, некласифицирана другаде (8 168 – главно поради производството на мебели и рециклирането) и производство на дървен материал и изделия от него (7 410).

Основният икономически сектор сред предприятията от даден клас е секторът с най-големия дял заети в групата:

- Преработващата промишленост и „Търговия, ремонт ...” доминират в групата на МСП като цяло, като всеки от тези два сектора осигурява около 35% от заетостта в групата на МСП
- „Търговия, ремонт ...” доминира в групата на микропредприятията, като осигурява повече от 50% от заетостта
- Сред малките предприятия водещата позиция е за преработващата промишленост (над 37% от заетите) и „Търговия, ремонт ...” (над 32% от заетите)
- Водещият икономически сектор за средните предприятия, с над 60% от заетите е преработваща промишленост.

2.3 МСП по райони за планиране

Съществува остра териториална диспропорция в разпределението на МСП (подобна диспропорция съществува и за големите предприятия) поради концентрацията на бизнеса в двата най-големи града – столицата София в Югозападния район и Пловдив в Южен централен район. Тази диспропорция може да бъде облекчена с предоставяне в другите четири района на по-добри консултантски и информационни услуги за стартиращи и действащи предприятия, по-добри и по-многобройни възможности за инкубиране на фирми, както и с привличане на експортно-насочени ПЧИ, които изискват създаването на устойчиви вериги от подизпълнители.

Таблица 5: Дял на МСП в района в съответния показател за МСП общо, 2003 година, %

Регион	Брой предприятия	Брой заети	ДМА	Оборот	Продукция	Добавена стойност	Инвестиции в ДМА	Относител на производителност, МСП=100
Северозападен	4.6	4.2	3.0	1.9	2.3	2.7	2.0	65
Северен централен	14.7	14.5	10.1	10.1	9.7	11.1	9.4	76
Североизточен	15.0	14.2	13.8	12.2	11.1	12.8	12.4	90
Югоизточен	10.5	8.9	9.2	8.5	6.9	7.8	9.3	87
Южен централен	24.1	23.6	18.2	17.0	16.6	19.5	18.1	83
Югозападен	31.1	34.7	45.7	50.3	53.4	46.2	48.9	133

Източник: НСИ и собствени изчисления

МСП осигуряват най-голям дял от заетостта във всички райони – 77.7% в Северен централен и 81% в Североизточен. Микро предприятията осигуряват заетост на 37.2% от работещото население в Югоизточния район и на 28% от работещото население в Югозападния район. Колкото по-развит в икономическо отношение е даден район, толкова по-малък е дялът на заетостта осигурявана от микро предприятията, които са обикновено семеен бизнес или самонаемане на безработни. За средните предприятия, логиката е точно обратната, като те осигуряват 20.5% от заетостта в Югоизточния район и 25.6% в Югозападния. Малките предприятия осигуряват сравнително един и същи дял от заетостта във всички райони – 23-24%.

Доминиращият район за планиране сред предприятията в дадена група е районът с най-висок дял от броя на заетите в групата:

- Югозападният район за планиране доминира в заетостта на всички разглеждани размерни групи с над 30% от броя на заетите във всяка една група. В този район са 34.7% от броя на всички заети в МСП и 36.6% от броя на заетите в големите предприятия. Най-изразена е доминиращата роля на Югозападния район по отношение

на средните предприятия – в този район са концентрирани 38% от заетите в средните предприятия.

- На другия полюс с около 4% от броя на заетите във всяка една размерна група е Северозападният район за планиране.

3 Показатели и фактори за конкурентоспособност на МСП

Някои български МСП вече са конкурентоспособни на европейските пазари. Все повече български фирми предлагат и поддържат постоянно качество на продукцията си. Като цяло обаче, възможностите на МСП чрез крайните си продукти да устоят на конкурентния натиск на европейските производители са все още ограничени. Това предполага затруднения за по-голямата част от МСП да се задържат на българския пазар и/или да излязат на европейски/световни пазари. В този смисъл, все още ще се разчита на конкурентното предимство, предоставяно от ниската цена на труда у нас. Очаква се това конкурентно предимство да продължи да действа и след приемането ни в ЕС, но не за дълго. Силните страни на българските МСП на фона на европейските им конкуренти са в тяхната адаптивност и гъвкавост и в предприемчивостта на българина.

Според данните за Брутна добавена стойност към фактора цена на производство, българските МСП имат около 20 пъти по-малка възможност от старите страни-членки в ЕС да възнаграждават факторите си за производство – като труд и капитал. В същото време тези водещи страни постигат високите нива на добавена стойност с 10 до 30% по-малко заети.

Брутната оперираща рентабилност* на българските микропредприятия за 2003 г. е над нивото на БОР за микропредприятията в страни като Естония, Литва, Унгария и Словения. Същото е валидно и за малките предприятия. Но това привидно преимущество се дължи на относително по-ниските разходи за труд, а не на по-високата добавена стойност по факторните разходи, каквато е тя в микро- и малките предприятия в държави като Дания или Австрия, имащи нива на БОР от 1.5 до 2.5 пъти по-високи от тези на българските. Показателят се влошава за българските средни предприятия като разликата нараства между 1.75 и 4 пъти в полза на средните фирми от споменатите държави от ЕС. Като цяло, българските производствени предприятия повишават и почти удвояват показателите си за брутна оперираща рентабилност и брутен опериращ излишък за последните 4 години. Разходите за труд на един зает имат стойности за българските МСП между 2 и 20 пъти по-ниски в сравнение с държавите от ЕС-25. Този показател, както и показателят за брутната добавена стойност на един зает (видима производителност на труда) в България, увеличават нивата си от микропредприятията към средните предприятия.

Такава е тенденцията във всички европейски страни, но българските МСП имат от 2 до 7 пъти по-нисък коефициент на производителност на труда в сравнение с новоприетите страни-членки на ЕС и 15-30 пъти по-нисък от страните в ЕС-15. Средният брой на заетите в едно микро-, малко или средно предприятие е сравнително един и същ за всички държави от ЕС и за България.

Способност на МСП да отговорят на европейските продуктови стандарти

* “брутна оперираща рентабилност” = брутен опериращ излишък/оборот

Болшинството от МСП развиват дейност най-вече на българския пазар. Въпреки че формално ще стане част от общия Европейски пазар след присъединяването, истинското му интегриране по отношение на европейските правила зависи от капацитета на съответните власти да ги наложат.

Много компании, които разчитат на износ изглеждат подготвени или са близо до адекватна подготовка за изискванията на Общия европейски пазар. Само 10% от фирмите покриват изискванията за СЕ маркировката и 23% изискванията за условия и безопасност на труда. Много малко български фирми притежават сертификатите ISO, а сертификат за метода НАССР (Анализ на риска и критични контролни точки), чрез който се гарантира безопасността и качеството на храните, притежават 2,3% от тях.

Като основни пречки за покриване на изискванията МСП посочват недостатъчните финансови ресурси и липсата на информация. Само една от пет фирми посочва като причина липсата на достатъчно подготвени кадри. Близо една четвърт (23%) от всички МСП не са се сблъскали с никакви пречки.

Най-значимите дейности на предприятията, които се подготвят за покриване на изискванията е в посока подобряване контрола на качеството на продукцията (27% от МСП), обучение на персонала (22%), подмяна на технологичното оборудване (17%), нови стратегически връзки с търговски партньори (15%), инвестиции в нови технологии (14%), сертифициране по ISO (11%) и далече под 10% от МСП са обърнали внимание на покриването на екологичните и технически изисквания към продуктите и производството, обучението на мениджъри, защитата на интелектуалната и индустриалната собственост.

Над 45% от МСП не са предприели никаква подготовка за присъединяването им към единния пазар на Общността. Всяка пета фирма смята, че изискванията на ЕС не я засягат. Всяка трета фирма не е запозната по принцип с европейските изисквания. Всяка втора фирма не знае какви са сроковете за въвеждане на различните изисквания, докато около 20% от МСП са запознати с тези срокове.

Таблица 6. Степен на запознатост с изискванията, които фирмите трябва да спазват след присъединяването на България към ЕС

	Запознат	По-скоро запознат	По-скоро незапознат	Незапознат	Не се отнася до фирмата	НЗ/ Но
СЕ маркировки	14.6	17.1	15.4	14.3	34.9	3.6
Околна среда	19.6	29.1	16.5	11.8	18.8	4.3
Управление на качеството	21.9	29.0	17.1	10.1	18.5	3.5
Вътрешна организация на производството	19.8	25.0	17.9	10.2	23.7	3.4
Условия и безопасност на труда	31.7	34.9	12.8	9.2	8.3	3.2

Източник: Национално представително социологическо проучване на МИЕ – юни-юли 2006г.

Въпреки, че не покриват изискванията на ЕС, около 70% от МСП са оптимисти и смятат, че ще устоят на конкурентния натиск от страна на Общия европейски пазар. МСП обаче имат

намерение да покрият изискванията, защото половината от изследваните фирми имат намерение да инвестират средства в следващите 3 години за покриване изискванията на Европейския съюз.

Използвано технологично оборудване

Остарелите машини, технологии и оборудване са много сериозен проблем. Близко половината от производствените фирми (45.5%) работят с оборудване, което е по-старо от 10 години, а близо три четвърти (72.8%) работят с оборудване по-старо от 5 години. Половината МСП заявяват, че имат нужда от сериозно инвестиционно инвестиране, но разходите за инвестиции в нови технологии са незадоволителни. Повече от половината анкетирувани МСП⁶ инвестират по-малко от 10%. Средният годишен дял на средствата (спрямо общите приходи на фирмата), които изследваните МСП са отделили през последните 3 години за технологично обновление, е 18.04%. Повече от една трета от фирмите, попаднали в извадката, се затрудняват да посочат конкретен дял. Повече от една четвърт от МСП са реинвестирали между 1 и 10% от своите печалби обратно в дълготрайни материални активи през 2005 г., а едва всяка петнадесета фирма е реинвестирала над 75% от печалбата за последната година в ДМА.

Експортна активност на МСП

Участието на български малки и средни предприятия в конкуренцията на международния пазар остава ограничена. Около 2/3 от българските МСП развиват дейност в типично вътрешни сектори като търговия, услуги и строителство. Едва 17,5% от попадналите в представителната извадка са реализирали някаква част от продукцията си извън страната през последната година, като по-малко от 7% от всички респонденти имат ясно изразен експортен профил (т.е. делът на експорта е повече от половината на годишния им оборот).

Съществува ясно изразена диференциация сред експортните фирми: около 27% от тях са с незначителен, по-скоро случаен дял на износа в оборота си, докато над 40% от тях изнасят над 75% от продукцията си. Много малко са успешните износители сред сравнително новите фирми на пазара (създадени в последните 5 години).

Иновациите имат сравнително малка тежест сред силните страни на българските МСП. Само 18.5% от управителите вярват, че конкурентното им предимство е в резултат на технологична иновация. За 60% от малките предприятия, конкуренцията по същество е свързана с цената. Добър показател за шансовете на нови износители да проникнат на външните пазари е участието на панаири и изложби извън страната. Над 85% от фирмите не са участвали през последните три години в подобни изложения, т.е. само една от седем фирми има някакъв опит с тази форма на промоция на продукцията си на външните пазари.

Наличен човешки капитал

Българските МСП като цяло имат ниски разходи за труд. В същото време, производителността на труда също е ниска. Това са двете страни на една монета. От една страна, МСП плащат ниски заплати и рядко инвестират в обучение на служителите си при

⁶ Национално представително социологическо проучване на МИЕ „Българските МСП и участието им в усвояването на Структурните фондове на ЕС” – юни-юли 2006г., проведено от Витоша Рисърч

опит да намалят производствените разходи. Управителите и собствениците на МСП споделят, че не могат да задържат на работа служител, който са обучавали в продължение на няколко години защото големите компании предлагат по-високи заплати. От друга страна, ниските заплати, ограниченото или несъществуващо обучение и образование, неясните изгледи за кариерно развитие, комбинирани със заетост непряко свързана с висшето или средно образование на служителя обясняват голямото текучество и ниската производителност на човешкия фактор в МСП. Преминаването към специфично производство с по-висока добавена стойност е един от начините за излизане от ситуацията. Генерирането на по-висока добавена стойност ще увеличи възможността за собствени инвестиции, условията ще може да се подобрят и по този начин качеството на работната сила в МСП ще се повиши.

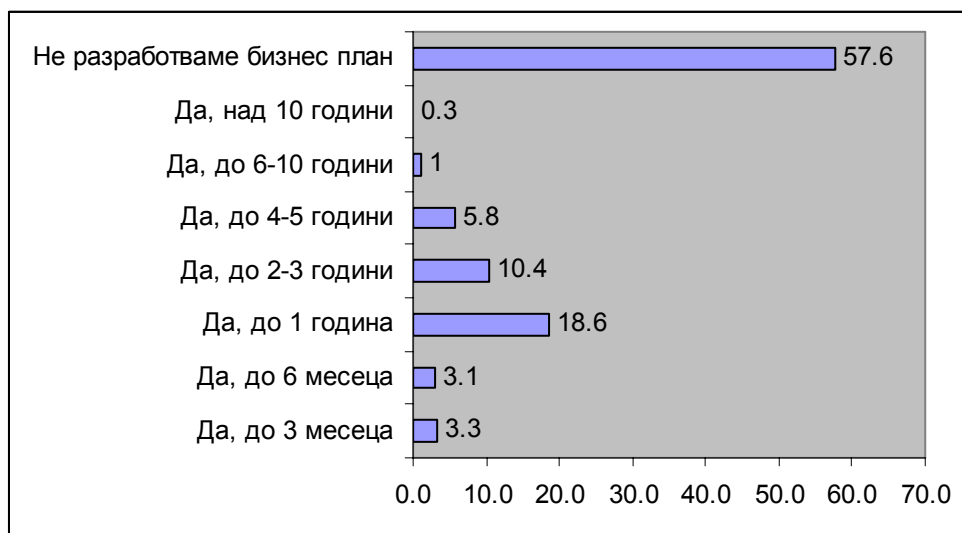
Стратегии за развитие на бизнеса в МСП

Адекватната подготовка на МСП за конкуренция в условията на членство в Европейския съюз несъмнено включва увеличаването на хоризонта на планиране и акцентиране на стратегическото управление и устойчив растеж, вместо досегашния фокус само на оперативното управление и оцеляването. Необходимо е фокусиране върху механизмите и методиките за изработване на стратегии, вътрешноорганизационното устройство и партньорството между фирмите в изготвянето на стратегии и дългосрочни планове.

Един от индикаторите, който дава приблизителна оценка за стратегическото управление във фирмите е наличието на бизнес план. Близко 60% от фирмите нямат бизнес план⁷, но около 10 % от тях имат желание да разработят такъв при наличие на субсидия за привличането на външни консултанти за това по някоя програма. Разбира се, не винаги наличието на бизнес-план означава, че във фирмата има стратегическо мислене – често пъти се случва бизнес план да се разработва заради външни причини – напр. получаване на банков кредит. Близко 60 % от бизнес плановете на фирмите са с хоризонт от една година, и едва 17 % са с хоризонт над 4 години, като само 2 % са с хоризонт от 6 до 10 години, който покрива хоризонта на Националния план за развитие.

Графика 3.Разработване на бизнес план от фирмите (като % от фирмите)

⁷ Национално представително социологическо проучване на МИЕ „Българските МСП и участието им в усвояването на Структурните фондове на ЕС ”– юни-юли 2006г., проведено от Витоша Рисърч

Източник: Национално представително социологическо проучване на МИЕ- юни-юли 2006

Стратегическото планиране е сфера предимно на собствениците и мениджърите (24%), като едва в 5-6 % от фирмите има нарочни отдели или процедури за извършване на тази дейност. Все пак, в сравнение с 2004 г. има известен напредък както по отношение на разработени бизнес планове (нарастване около 15 пункта) и малко увеличение на средния хоризонт (между 6 и 10 месеца). Въпреки това, българските предприятия мислят в перспектива от една година, което е сериозна структурна пречка за координацията на бизнес процесите им с времевата рамка на националните оперативни програми и структурните фондове на ЕС. Все още преобладаващите стратегии са реактивни, а не про-активни.

4 Достъп до финансиране за МСП

Повечето български МСП имат нужда от допълнително финансиране. Само 22.5% от МСП нямат нужда от допълнителен капитал, 35.4% имат нужда от финансиране до 50 000 лева, над 19% имат нужда от допълнителни 50-100 000 лева, 9.8% - от 100 до 250 000 лева и 13% - от повече от 250 000 лева.⁸

През следващите три години МСП планират инвестиции и имат нужда от допълнително финансиране по следните приоритети - технологично обновление на производството (61.5%), за покриване на стандарти/изисквания на ЕС (50.0%), иновационни проекти за разработване на нови продукти, технологии, услуги (25.4%), проекти за въвеждане на енергоспестяващи технологии (23.5%), както и за модернизиране на фирменото управление (22.1%), обучение и квалификация на служителите (15.6%), привличане на ПЧИ (12%), бизнес коопериране и свързване в клъстери (9.8%), консултантски и информационни услуги (8.7%), популяризиране и увеличаване на износа на фирмата (7.5%), друго (3.9%).

Повече от половината от МСП не са ползвали каквото и да е кредитиране през последните три години.⁹ Достъп до банков кредит през този период са имали 44%. Поне 10% от собствениците са използвали по-добрата си лична кредитна история за финансиране дейността на фирмата посредством потребителски кредити. Тези кредити са по-скъпи по

⁸ “Годишен доклад за състоянието и развитието на МСП в България, 2006”, МИЕ, стр. 28

⁹ Национално представително социологическо проучване на МИЕ „Българските МСП и участието им в усвояването на Структурните фондове на ЕС ”– юни-юли 2006г., проведено от Витоша Рисърч

отношение на лихвения проецент, но изискват далеч по-малко формалности и не изискват обезпечение. 37% са ползвали търговски кредит през последните три години, докато само 18% са ползвали инвестиционен кредит. Основната причина за отказ на кредит е липсата на обезпечение -67.2%. Почти 14% от молбите са отхвърлени поради влошено финансово състояние на МСП и други 11% - поради неясноти в проекта или бизнес плана. 39% от молбите са отхвърлени по руги причини.

Делът на финансиранета на МСП чрез лизингови схеми е още по-малък – 10%. Фактът, че делът на потребителските кредити е съизмерим с дела на лизинговите схеми свидетелства за началния етап на развитие на финансирането за МСП.

Достъпът на стартиращите предприятия до финансиране е много по-лош, защото те нямат кредитно портфолио, достатъчно дълга счетоводна история и значителни спестявания или активи.

Основните бариери пред достъпа на МСП до банково финансиране са:

- Високата цена на кредитите – висок лихвен процент;
- Неясни разходи свързани с получаването и ликвидирането на кредит;
- Дълга процедура за одобрение;
- Изискване за представяне на многобройни документи;
- Високи изисквания за обезпечение;
- Изисквания към типа обезпечение – земя, сгради, машини и оборудване;
- Кратки срокове за изплащане;

Предоставяне на микро финансиране на МСП:

Микрофинансирането може да бъде считано за важно през различни фази (стартиране на бизнес, разрастване и др.) от развитието на микро, малките и средни предприятия.

Понастоящем, повечето търговски банки и клонове на чужди банки действащи в България имат програми за МСП (27 от 33) и предлагат микрокредитиране. Програмите за МСП имат следните характеристики:

- По-гъвкави условия и по-бързи процедури за разглеждане;
- По-улеснени, и понякога намалени, изисквания за сигурност;
- Удължен период за изплащане на кредита – 16 банки имат инвестиционни програми за срок от повече от 5 години, повечето банки предлагат погасителен период до 7 години;
- Пакети допълнителни услуги предлагани заедно с кредита;
- Лихвените проценти регистрират известно намаление и банките постоянно предлагат промоции за програмите си за МСП с по-ниски лихвени нива за първите месеци/година от изплащането.

Още няколко небанкови институции (JOBS (Заетост чрез подкрепа на бизнеса), Съюз на популярните каси, Микрофонд ЕАД, Устои, Кооперация Начала, Асоциация на популярните каси в Интернет) прилагат програми за микрофинансиране в България.

Добър пример за действаща небанкова финансова институция е Проект “Гаранционен фонд за микрокредитиране” към Министерство на труда и социалната политика. Към април 2006 г. по проекта са одобрени 6200 проекта на микропредприятия на обща стойност 67 млн. лв.

Въпреки тези тенденции в банковото микро финансиране и в небанковите институции, достъпът до микро кредити все още е проблем за МСП (особено за микро предприятията) поради липсата на кредитна история, обезпечение и др. В потвърждение на този факт голям брой потребителски и ипотечни кредити от банки може да бъдат считани за скрити микро кредити за бизнеса, при които собствениците използват своята по-добра кредитна история вместо кредитния рейтинг на бизнеса си.

Предоставяне на дългово финансиране и гаранции:

Заемите са основен източник за финансиране на разширяването на бизнес или на технологична модернизация.

Наблюдава се силна поляризация на търговските кредити и голяма концентрация на кредитен ресурс в ограничен брой предприятия – заемите до 50 000 лева представляват 68% от общия брой търговски заеми и 4% от общата сума зает ресурс, докато заемите над 500 000 лева представляват 6% от общия брой и 73% от зетия кредитен ресурс. (в края на юни 2006 г.)

Избягването на риска от търговските банки при финансирането на МСП и свързаните с това високи изисквания за обезпечение са голям проблем за МСП и затрудняват развитието им поради липса на финансиране.

Следните несъответствия между търсене и предлагане може да бъдат открити в следствие на анализа на финансовите дейности в България подкрепящи МСП:

- Нисък дял на дългосрочни кредити;
- Високи изисквания за обезпечение (суми и видове);
- Често кратки гратисни периоди несъответстващи на условията по проекта и развитието на бизнеса с дадената инвестиция;
- Липса на кредити от среден размер – между 100 000 и 500 000 лева.

В контекста на предлагането на гаранции, в България съществуват около десет различни гаранционни фонда, асоциации и организации за кредитно гарантиране, които предоставят подкрепа за МСП.

Заемите и предлагането на гаранции ще играе по-значима роля за МСП поради новите предизвикателства свързани с присъединяването към ЕС и конкурентния натиск на Общия пазар.

Предлагане на дялов капитал – рисков капитал:

Дяловият капитал предоставя най-рисковия елемент от финансовата структура на МСП. Достатъчно дялов капитал може да подобри кредитния рейтинг като позволи достъп до други форми на финансиране. Българските МСП имат проблеми с дяловия си капитал и фондовете за рисков капитал могат да имат съществена роля в увеличаване на дяловия капитал на МСП.

Основните съществуващи фондове за рисков капитал в България са Българо-Американски Ентърпрайз Фонд, Фонд за подпомагане на малки предприятия, Глобал Файненс, Болкан Аксешън Фонд, Икуест, Сигма, Блейзер, GED, Рослин/Енигма. България няма специално законодателство регулиращо дейността на фондовете за рисков капитал, компаниите оперират съгласно Търговския закон и Закона за задълженията и договорите.

Основните характеристики на пазара на рисков капитал в България могат да бъдат обобщени както следва:

- Липса на данни, не съществува асоциация на рисковия капитал;
- Малък обем на фона на БВП;
- Основно финансиране на по-късен етап/ приватизация – големи предприятия;
- Преобладаващо пан-регионални фондове;
- Липса на дейност в секторите начално финансиране и млади компании¹⁰

Мрежи от бизнес ангели:

Бизнес ангелите могат да предложат „неформален рисков капитал” и съвет и напътствия, които са важен принос в развитието на МСП. Мрежите на бизнес ангелите предлагат услуги за свързване на потенциални инвеститори с МСП.

Така наречената „Българска мрежа на бизнес ангелите” съществува като страница в Интернет, но няма формална организация или структура зад себе си.

Несъществуването на бизнес финансиране от индивидуални инвеститори значително ограничава броя на новосъздадените предприятия, особено на най-иновативните, които в началните етапи от развитието си най-често са финансирани от бизнес ангели.

Абсорбционен капацитет на МСП

Предприятията не са много активни при участие в търгове по европейски програми. Само 1.4% от фирмите са получили финансова подкрепа по линия на програма ФАР; 1.6% са получавали финансиране от програма САПАРД; 0.7% са получили финансова подкрепа от ИСПА. 5.2 % от компаниите са кандидатствали, но не са получили финансиране от нито една европейска програма. 89.5% от анкетираните фирми никога не са кандидатствали за финансова подкрепа от европейски и международни фондове и програми. Основните пречки са подредени по приоритетност от фирмите в следния ред: сложни и бюрократични процедури за кандидатстване, недостатъчно информация, допълнителното заплащане за посредници (консултанти), сложни процедури на финансова отчетност, големи разходи за кандидатстване и др.

Тази инертност може да бъде обяснена с факта, че голяма част от предприятията са с къс хоризонт на планиране на дейността, който не може да се съгласува с времевата рамка на подготовката и изпълнението на проекти. Слабо се познават европейските програми и

¹⁰ EIF - Interim Report for Bulgaria “SME Financing Gap Assessment”

предлаганите от тях възможности поради недостатъчен вътрешнофирмен капацитет (персонал, който ползва чужди езици, работи добре с компютър и ползва интернет, както и умения за разработване и управление на проекти) за участие в конкурси.

През следващите три години, 35.4% от компаниите ще финансират инвестиционните си проекти със средства от Структурните фондове. Фирмите ще търсят финансова подкрепа от Структурните фондове за технологично обновление на производството за покриване на стандартите/изискванията на ЕС, за въвеждане на енергоспестяващи технологии и за иновативни проекти.

5 Големи предприятия

През 2005 г. големите предприятия са 772. Но, те са големи само по отношение на заетите – повече от 250. от 772 предприятия, само 76 имат годишен оборот от повече от 50 млн. Евро, а само 49 имат общ годишен баланс от над 43 милиона евро. Това насочва към факта, че българските големи предприятия са далеч по-малко конкурентоспособни от големите предприятия в други страни от ЕС. Те имат ограничена възможност да инвестират в развитието на нови продукти, процеси и услуги, както и в технологична модернизация.

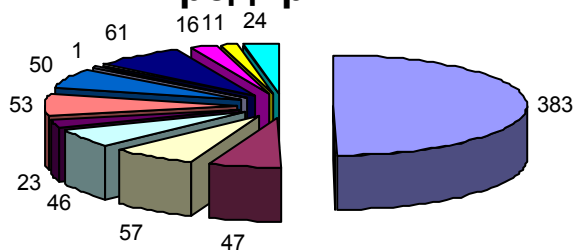
Както и МСП, големите предприятия са изключително неравномерно разположени из страната. Почти една трета са на територията на София-град (214) или София-област (23). Това е естествено, защото към момента столицата предоставя най-добрите условия за бизнес – близост до държавната администрация (по-лесен достъп до услуги), близост до водещи университети и технически училища (работна сила с добро качество и НИРД), добра инфраструктура (транспорт, офис и производствени сгради), лесен контакт с поддоставчици или свързани компании, които са разположени в непосредствена близост.

Другите под-центрове от големи предприятия са регионите Пловдив (66)-Разарджик (23), Варна(45)-Добрич (17), Бургас-Сливен-Ямбол, Русе-Плевен и Велико Търново-Габрово. Два от под-центровете са в южната част на страната и три – в северната. Относителната тежест на първите три под-центъра балансира концентрацията в района на София. Като цяло, големите предприятия са разположени в големите градове, които са и областни центрове. Една трета от големите предприятия развиват дейността си в райони с ниво на безработица по-високо от средното за страната.

Близко половината големи предприятия са в преработващата промишленост. Другите са като цяло равномерно разпределени между секторите на услугите - Здравеопазване и социални дейности (61), Строителство (57), Транспорт, складиране и съобщения (53), Операции с недвижими имоти, наемодателна дейност и бизнесуслуги (50), Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия, газообразни горива и вода (47), Търговия, ремонт и техническо обслужване на автомобили и мотоциклети, на лични вещи и стоки за домакинството (46). Големите предприятия доминират само в два сектора - Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия, газообразни горива и вода (над 72% от заетите в сектора) и Добивна промишленост (над 70% от заетите в сектора).

Графика 4. Брой големи предприятия по икономически сектори за 2005 г.

Секторно разпределение на големите предприятия

- Преработваща промишленост
- Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия, газообразни горива и вода
- Строителство
- Търговия, ремонт и техническо обслужване
- Хотели и ресторанти
- Транспорт, складиране и съобщения
- Операции с недвижими имоти, наемодателна дейност и бизнесуслуги
- Образование
- Здравеопазване и социални дейности
- Други дейности, обслужващи обществото и личността
- Селско и ловно стопанство
- Добивна промишленост

Източник: НСИ

В преработващата промишленост големите предприятия осигуряват над 40% от заетостта. Една трета от големите индустриални предприятия са в текстилната промишленост (111). Но само едно от тези предприятия е голямо по отношение на годишен оборот и общ годишен баланс, в немалка степен поради значителни чуждестранни инвестиции. Останалите осигуряват заетост на повече от 250 служители само защото производството е трудоемко. Хранително-вкусовата промишленост и производството на машини и оборудване имат по около 50 големи предприятия. В хранително-вкусовата промишленост само 8 компании са големи по отношение на годишния си оборот (4 цигарени фабрики и 4 фирми със значителни чужди инвестиции – 2 за напитки и 2 за захарни изделия). Има само три предприятия в сектор Производство на машини и оборудване, които покриват прага за годишен оборот, но и трите понастоящем се занимават с научна и развойна дейност.

Ако разгледаме големите предприятия във връзка с годишния оборот и общия годишен баланс, другите водещи сектори от преработващата промишленост са Металургия и производство на метални изделия (6), Производство на продукти от други неметални минерални суровини (4) и Производство на химични вещества, продукти и влакна (5). Големите предприятия в тези сектори са ангажирани с НИРД и иновации. НИРД е също съществена част от дейността на големите предприятия в сектор Производство на електро-, оптично и друго оборудване. Всички тези големи предприятия са получили значителни чужди инвестиции и са добре интегрирани в международните бизнес мрежи. По този начин, подобряването на конкурентоспособността на българските големи предприятия ще зависи от привличането на ПЧИ с експортна насоченост и от интеграцията в бизнес мрежи.

6 Участие в мрежи и кълъстери

Само 20% от предприятията поверяват отделни етапи от производството си на други предприятия. Това от части се дължи на недостатъчната сертификация за качество – доставчиците не могат да гарантират еднакво високо качество за дълъг период от време и от части, на малкия мащаб на производство в повечето фирми. Аутсорсинга е водещ начин за специализация на предприятията, който води до по-добро качество и намалени разходи. Участието в бизнес мрежи може да подобри връзките и сътрудничеството между предприятията и да създаде възможности за развитие на клъстери.

Ситуацията в България не е много по-различна от ситуацията в другите страни-членки. Средно всяка четвърта компания (с повече от 20 заети) в ЕС-25 работи в клъстерна среда. Делът на фирмите работещи в клъстерна среда е само 9% в новите страни-членки, на фона на 28% в страните от ЕС-15.

През последните години в някои от най-динамичните сектори на икономиката (дървопреработване, информационни технологии, туризъм, текстил и облекло, вино) се набл'дават обединения от предприятия. Сътрудничеството в тези обединения се развива и ги трансформира в клъстери.

Успоредно на този процес тече развитието на бизнес мрежи и клъстери около големите предприятия – особено в районите на Девня, Севлиево, Разлог, Пирдоп и Панагюрище. Големите предприятия са привлекли големи ПЧИ, продават продукцията си на европейския и световния пазар и въвеждат модерни бизнес модели и ноу-хау в районите, в които работят.

Според Innobarometer 2006, иновативните компании в клъстери са много по-склонни да извършват проучвания на пазара от иновативните фирми по принцип през 2004 г. (53% КЪМ 33%). Което е по-важно, иновативните компании в клъстер са два пъти по склонни да аутсорснат развойна дейност към други фирми, университети или публични лаборатории отколкото средностатистическите европейски иновативни фирми. Това наблюдение е вярно като общо правило и за българските клъстери и иновативни предприятия.

С чужда подкрепа през 2001 и 2002 г. в България бяха проведени серия проучвания на потенциала за развитие на бизнес мрежите и клъстерите. Тези проучвания показаха потенциал за успешно развитие на клъстери в различни сектори на икономиката. Държавата припозна клъстерите като инструмент за бързо икономическо развитие и започна да ги стимулира. Беше формулирана национална политика за развитие на клъстерите и беше оказана финансова и методологическа помощ на съществуващи и потенциални клъстери.

Два клъстерни проекта бяха финансирани по Програма ФАР. Първият, BG2003/004-937.02.03 „Въвеждане на клъстерния подход и установяване на клъстерен модел” завърши успешно през 2006 г. с разработването на Национална стратегия за развитие на клъстери, план за изпълнението ѝ и консултантска и инвестиционна подкрепа за два пилотни клъстера избрани между 40 съществуващи или нововъзникващи клъстера класифицирани като заслужаващи държавна подкрепа. По втория проект по Програма ФАР от 2007 до 2009 г. ще бъдат подкрепени между 8 и 14 клъстера, като схемата ще бъде отворена и за клъстери формирани около големи предприятия.

40 идентифицирани клъстера в различни фази на развитие имат нужда от продължаваща консултантска и инвестиционна подкрепа. В противен случай, съществува възможност повечето от тях никога да не достигнат нивото на развитие, ефективност и новаторство на

кълъстерите от ЕС-15 поради финансови затруднения и липса на опит в управлението на кълъстерни дейности.

7 Научна и развойна дейност. Иновации

Ключов фактор за постигане на висока конкурентоспособност на българската икономика, респективно на българските предприятия е последователно прилагане на политика за стимулиране на иновативните процеси между всички елементи, изграждащи иновационната система, съгласувано с всички други политики осигуряващи устойчиво икономическо развитие.

Анализът на иновационната система се основава на принципите и данните изведени в Innovation Scoreboard 2005 и данни на Eurostat и специализираното изследване, проведено от Министерство на икономиката и енергетиката.

♦ Създаване на знание и неговото достигане до предприятията

Научно изследователската и развойна дейност е един от приоритетите на страната и двигател за иновации. Националният съвет за научни изследвания (консултативен орган на МОН) е определил приоритетните области за провеждане на научни изследвания: национална идентичност и културно наследство, информационни технологии, нови материали и технологии, агро- и медикобиологични изследвания и технологии. Съгласно Закона за научните изследвания Фонд „Научни изследвания” (към МОН) финансира основно изпълнението на Националната стратегия за научни изследвания и фундаментални изследвания.

Основните институции за генериране на знание са Българска академия на науките (БАН) (включваща 52 научни института, 1 национална и 12 централни лаборатории, 4 научни центрове) и Националният център за аграрни науки (НЦАН) (включващ 21 научни института, 13 регионални центрове за приложни научни услуги, 1 национален агробиологичен парк), 42 университета с научни и изследователски центрове към 7 от тях и редица лаборатории за приложни изследвания, където се е съхранил относително стабилен научен потенциал от международно признати учени и наличните лаборатории, които ефективно участват в Европейското изследователско пространство. Съществуват и държавни ведомствени институти, в рамките на различните министерства и агенции, които извършват изследователска дейност, обслужваща специфичните цели на съответните държавни органи в областта на информационните технологии, енергетиката, външната политика, опазването на околната среда, политиката по сигурността, културата. В годините на преход болшинството от индустриалните институти, които обслужваха нуждите на различни индустриални сектори бяха закрити.

Икономиката на знанието изисква силна наука и повече висококвалифицирани специалисти. Един от индикаторите, измерващи среда, в която е възможно създаването на знания, е бора на научни работници на глава от населението – 0.8 на хиляда за 2003 г в България, в сравнение с 2.9 на хиляда за ЕС-15. абсолютните стойности през последните години се запазват относително стабилни (около 400 научни работници с докторска степен за периода

2000-2004), което показва че научната кариера не е достатъчно привлекателна за младите поради ниското заплащане и остарялото оборудване в повечето научни лаборатории.

Разработката на докторски дисертации, в сътрудничество и за нуждите на бизнеса е един от възможните модели за преодоляване съществуващото различие. Броят на дипломираните висшисти с технологичен профил в България е 8.5 на хиляда души население в сравнение с 12.5 за ЕС-15. Делът на учените в предприятията е изключително нисък – най-ниският от всички страни – членки на ЕС. От друга страна, България има най-висок дял на учените в държавните изследователски институции. Това показва наличието на диспропорция, която трябва да бъде преодоляна, чрез създаването на нови и трансформирането на съществуващи държавни научни звена в Технологични центрове, които да обслужват нуждите от научни изследвания и разработки на развиващи се и утвърдили се индустриални сектори.

Създаването/подкрепата на технологични центрове изисква големи инвестиции. До момента инвестициите в НИРД, както от страна на държавата, така и от страна на частния бизнес, като процент от БВП, са на едно от най-ниските равнища от ЕС. Разходите за НИРД като процент от БВП на глава на населението са 0.5%, от които 0.34% са от държавния бюджет, 0.11% от частния бизнес и 0.05 % - от висшите учебни заведения. Тези цифри значително изостават от целите на Лисабонската стратегия за 3% и осигуряване на частно финансиране на НИРД. През последното десетилетие, България е инвестирала по-малко от 10% от разходите си за НИРД в оборудване и дълготрайни активи за НИРД. По-голямата част от останалите разходи са изразходвани за заплати и социални осигуровки на научния персонал в общественния сектор.

НИРД дейностите са рискови и не предлагат гаранция, че всяко изобретение, изследване или опит ще доведе до положителни резултати. Успешните иновации носят по-високи приходи, увеличение на продажбите или допълнителна добавена стойност на продуктите. Предприятията се нуждаят от насърчаване и финансова подкрепа за инвестиране в подобен род дейности. необходимо е да се въведат механизми за насърчаване на частните инвестиции. Една от целите на Иновационната стратегия на България е да активизира диалога между научните звена и бизнеса. С въвеждането на първия финансов механизъм на Стратегията – Националния иновационен фонд, само за първата година са привлечени частни инвестиции в НИРД повече от 5 пъти от отпуснатите от държавата бюджетни средства. Предприятията все още изпълняват иновационни проекти, като използват собствени средства, под формата на финансови ресурси и човешки потенциал (9.5% от МСП в България). Причините за недостатъчното сътрудничество при изпълнението на подобни проекти може да бъде обяснено с няколко основни фактора: нарушена връзка „наука-бизнес”, липса на стимули за комерсиализация на научните резултати, остаряла и недобре развита инфраструктура за трансфер на технологии.

♦ Про-иновативна инфраструктура

Европейският опит показва, че иновативни фирми се нуждаят от специализирана инфраструктура през всички етапи на тяхното развитие и във всеки момент на производствения цикъл. Подобни структури са центрове за трансфер на технологии, иновативните бизнес инкубатори и центрове, технологичните центрове, технологичните паркове.

В България съществуващ няколко подобни структури. Европейският иновационен център, създаден с подкрепата на ЕС и Фондация „ГИС Трансфер център” (в сътрудничество с Фондация „Steinbeis”), предоставят информация, обучение и различни услуги за МСП за развитие на иновации. Фондация „ГИС Трансфер център” работи по проекти на БАН и за МСП. Към настоящия момент, фондацията е създала 18 експериментални технологични центрове (6 от тях с БАН и 12 извън структурите на БАН, като 2 са извън София). Центъра за приложни изследвания увеличава технологичния и ноу-хау трансфер за българските предприятия, като предоставя информация за европейски НИРД програми. Фондация „Приложни изследвания и комуникации” е добре структурирана организация в областта на подготовка и разпространение на анализи, свързани с иновации, технологичен трансфер и опростяване на административни въпроси.

В страната има създадени два високо технологични инкубатора във Варна и Габрово. Те са създадени в сътрудничество с МРРБ и функционират от началото на 2005 г. За двете години на своето съществуване, инкубаторът в Габрово има инкубирани 12 високотехнологични фирми и предоставя услуги на още 10 други компании, ситуирани извън него, докато структурата във Варна е инкубирала 7 фирми и предоставя услуги на други 25. Сред местния бизнес и научните среди се наблюдава засилен интерес към дейността на инкубаторите и услугите, които те предоставят, като се очаква роя на инкубирани фирми в тях да нарасне значително.

Описаните по-горе структури са недостатъчно за активизиране на иновационната система в страната. По проект на програма ФАР, през 2007 г ще бъдат създадени центрове за технологичен трансфер към водещите университети в страната. Пилотният модел на високотехнологичен инкубатор и технологичен център на Фондация „ГИС Трансфер център” трябва да бъде разпространен и умножен, така че връзката между науката и бизнеса да бъде възстановена и развита. Технологичните центрове (центровете по компетентност) трябва да бъдат създавани и развивани с цел да обслужват нуждите на бизнеса и да се интегрират в европейското научно пространство, както и да се възползват от постиженията на световната наука.

В момента се зараждат идеи за създаване на високотехнологични паркове. София, Пловдив и Варна се очертават като възможни дестинации за създаването на подобни паркове. Към момента има поне три жизнени идеи за високотехнологичен парк край София – за нано-технологии, био-технологии и нови материали (физика, химия, и физико-химия).

Подкрепата от страна на държавата ще бъдат от съществено значение за координацията на съществуващите проекти и успешното реализиране на високотехнологичните паркове. специално внимание трябва да бъде отделено на сътрудничеството в иновациите. Трябва да бъде създаден механизъм за привличане на бизнеса в развитието на иновативна инфраструктура. Държавата може да подкрепя и създаването на мрежи за обмяна на специфичен опит и познания, които да са в полза за предприятията.

◆ Иновативни компании

Националният статистически институт (НСИ) използва дефиницията на Eurostat за иновативни предприятия: иновативно предприятие е това, което предоставя на пазара нови или значително подобрени иновативни продукти (услуги или стоки) и/или иновативни

процеси, включително методи за предоставяне на услуги или доставяне на стоки. Иновативните продукти и процеси трябва да са нови за фирмата, не непременно и за пазара.

През 2004 г. НСИ за първи път направи проучване на иновативните фирми в България. Съгласно това изследване делът на иновативните фирми е едва 11.4% от общия брой действащи предприятия или $\frac{1}{4}$ от дела на иновативните предприятия в ЕС-15 през 2001 г.. Българските предприемачи имат ниска иновативна култура. С „обезценяването” на ниските разходи за труд – основно конкурентно предимство на българските фирми – те трябва да се ориентират към иновациите и да подобрят ефективността на вътрешно фирмените си процеси за запазване на конкретните си предимства. За тази промяна ще е необходимо активното включване на държавата, неправителствения сектор. Съгласно данните от изследване, повредено от Eurobarometer, България е една от страните, в която голяма част от населението приема иновациите с предубеждения (28%) или изцяло ги отхвърля (20%). Специфичните дейности и проекти трябва да са насочени към всички участници в иновационната система – бизнес, научни институти, образователни институции, посреднически организации, представители на държавата и на регионалните власти. Придобиването знания и предприемачески умения в областта на управление на иновационните процеси в собствените си предприятия, трябва да бъде развивано още в училище и университетите.

През 2006 г. холандското правителство подкрепи създаването на ограничен брой предприемачески центрове в техническите университети, по подбие на холандските Technostarters. През ноември 2006, в резултат на общите действия на МИЕ, USAID и Junior Achievement, първият център по предприемачество в учебно заведение, беше създаден в гимназията за строителство, архитектура и геодезия „Христо Ботев” в София. Проектът е насочен към създаване на пилотни примери за прилагането на добри практики в тази сфера. Необходимо е да бъдат въвеждани съвременни стимули за придобиване на управленчески умения на всички завършващи средно и висше технологично образование.

Повечето български иновативни фирми оперират в преработващата промишленост (46%), „Търговия и ремонт” (27.9%), „Строителство” (12.6%) и „Хотели и ресторанти” (6.0%). Делът на предприятия, извършващи собствени НИРД и работещи в областта на компютърните технологии, архитектура и инженерни науки представляват 30.1% от общия брой на иновативни фирми или 3.43% от общия брой на предприятията.

Изследвайки типа на реализираните иновации, най-значим е делът на продуктовете иновации (44.2%). Много малка е частта на процесовите иновации (8.9%). Това е нормално от гледна точка на догонващия ръст на страната ни в сравнение с ЕС, но в бъдеще пропорцията ще се изменя все повече в полза на процесовите иновации. Анализирайки процеса на въвеждане на иновации е установено, че една продуктова иновация предизвиква или следва от процесова иновация.

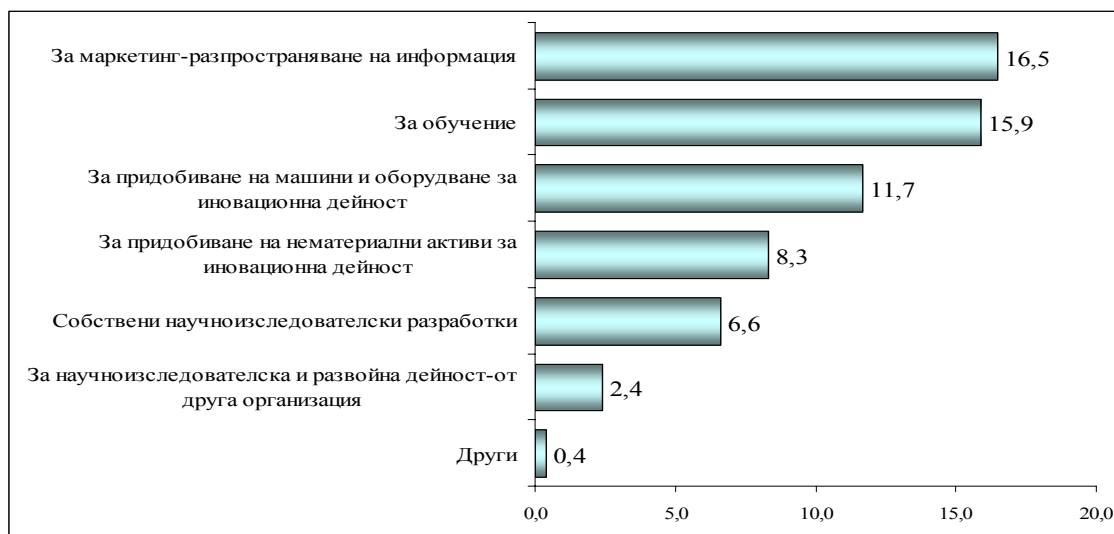
Повечето фирми в България въвеждат продукти или процеси, които са нови само за тях (15,7% от всички анкетирани фирми) или само за българския пазар (12,1%), т.е. съсредоточени са предимно към обновяване на продуктовата гама или към отваряне на нови пазарни ниши за съществуващи продукти на българския пазар. Фирмите, които имат международни амбиции в реализацията на нови продукти, са 5,1% от всички МСП в България. И трите вида иноватори са важни за развитието на българската иновационна

система и за подобряване на иновационния капацитет на българската икономика. Но докато първите две категории имат нужда предимно от добра пазарна среда и възможности за технологично обновление (достъп до технически, финансов и човешки капитал), то последните имат нужда от поддържаща научноизследователска и развойна инфраструктура и добре функциониращи структури за трансфер на технологии вътре в страната и в международен аспект.

Близо 75% от изследваните МСП¹¹ нямат разходи за иновационна дейност, а около 18% са заявили, че правят такива разходи. Основният проблем пред иновационната дейност на МСП в България е липсата на адекватни източници на финансиране и високите разходи на иновационните проекти. Инвестирането в разработката на нови изделия, технологии и тяхното внедряване е рискова дейност и липсата на финансови инструменти като гаранционни фондове и фондове за рисков капитал за стартиране на иновативна дейност оказва най-съществено влияние по отношение на политиката за развитие на дадено предприятие.

Средно те изразходват за иновационна дейност 15 лв. на всеки 100 лв. разходи. Над 72% от интервюираните МСП са заявили, че годишният им оборот е под 3 млн. лв. Дори да се направи нереалистичното допускане, че средният оборот на едно българско МСП е 3 млн. лв., това би означавало средно разходи за иновационна дейност от 450 000 лв. годишно.

Графика 5. Вид иновативни разходи от МСП за 2005

Източник: Национално изследване на МИЕ юни-юли 2006 г.

Разпределението на видовете разходи е белег на сравнително ранния етап на развитие на националната иновационна система, когато от основно значение за иновативността на предприятията е усвояването на готови чуждестранни иновации и достъп до външни иновативни пазари, отколкото разработването на вътрешнофирмен и вътрешно-национален капацитет за създаване на иновации.

◆ Патенти и международна регистрация на търговски марки

¹¹ Национално представително изследване по поръчка на МИЕ „Капацитета на българските МСП за усвояване на средства от СФ на ЕС” юни-юли 2006 г.

По-малко от 4 - 7% от МСП са закупили патенти, лицензи и търговски марки и технологии на вътрешния, и още по-малък дял – на външния пазар през последните три години. Почти незначителен е делът на МСП, които са продали за същия период технологии на местния и/или международния пазар. По-важните фактори за подобряване на участието на МСП в местния и международния технологичен пазар са: липса на познание, ноу-хау и финансови инструменти и ресурси за технологиите; липса на стимули за използване на защитата на интелектуалната собственост; липса на търсене от страна на предприятията и адекватно предлагане на комерсиални интелектуални продукти от българския НИРД сектор.

Патентната система предоставя възможности за защита на новото познание и при неговия трансфер в технологични продукти дава възможност за възстановяване на вложените средства в изследователска и развойна дейност като се превръща във фактор за защита на придобитите конкурентни предимства. Патентната активност в България е доста ниска. През последните 4-5 години, заявленията за патенти на територията на България от български граждани, научни организации и компании е намаляла от 420 през 2002 на 345 през 2005 г. Проблемът не е само в незначителния и намаляващ брой патентни заявления, но и в заявяването на патенти за незначително подобрения на вече съществуващи продукти, а не за наистина иновативни решения. Тази ситуация е в резултат на остарялото технологично оборудване на лабораториите и научните звена, недостатъчната информация за състоянието на технологиите в ЕС, САЩ и Япония, както и за липсата на адекватно финансиране на НИРД и иновации.

През 2002 г., в Европейската патентна служба са получени 36 заявления за патенти за европейски патент, подадени от български изобретатели. Броят не е голям, но изчислен а глава от населението, България задминава много европейски страни по отношение на патентна активност. Това навежда на извода, че в България се развива иновативна дейност, чиито резултати биха намерили европейско приложение. Очаква се броят на подобни открития да нарасне с увеличаване активността на българските организации в европейските рамкови програми и в резултат на реализацията на проекти, съфинансиране от държавния бюджет чрез Националния иновационен фонд и Национален фонд „Наука”. Ако се насърчава иновационната активност в българските предприятия и научни организации, в следващите 5 до 10 години, страната ни може да достигне средните нива на патентна активност за ЕС, по отношение на количество и качество.

Появата на нови търговски марки може да се счита за критерии за развитието на нови производства. От тази гледна точка, наличието на стабилна и международно призната система за регистрация на търговски марки е от съществено значение. Системата за регистрация на Търговска марка на Общността е слабо популярна сред страните от Централна и Източна Европа, чиито икономически субекти търсят защита на марките си в рамките на ЕС. Те все още предпочитат Мадридската спогодба и Протокола към нея.

С присъединяването на страната към ЕС, и вливането в единния пазар, се очаква засилване на интереса на българските производители към регистрацията на търговски марки, най-вече поради производството на продукти, които да отговарят на изискванията на Общността. Очаква се да се повиши и броят на заявленията за регистрация търговски марки от страни от ЕС и извън него, за територията на България.

8 Бизнес среда

Бизнес средата може да бъде дефинирана като съвкупност от всички външни институции и влияния, които оказват реално въздействие върху възможността на предприятията да постигнат целите си: конкурентни, икономически, технологични, политически, законови и др. Благоприятната бизнес среда е предпоставка за активизиране на предприемаческата дейност, посредством което допринася за икономическия растеж. Оперативната програма влияе частично върху конкурентната среда.

През последните няколко години бизнес средата бе значително подобрена. Увеличи се доверието в провежданите политики, работата на администрацията и законодателството. Продължава тенденцията за намаляване на общата данъчна и осигурителна тежест и се подобряват мерките, насочени към ефективно функциониране на пазарите. Партньорството между държавната администрация и бизнеса се засили. Успоредно с подобряването на тези външни условия на средата се търсят и начини за въздействие стимулиращи фирмите да извършват вътрешни промени, ориентирани към подобряване на техните маркетингови системи и качеството на мениджмънта и с оглед на повишаване гъвкавостта на пласментна, покриване на изискванията към качеството нови форми на контрол и организация и др.

◆ Консултантски и информационни услуги за предприятията

Достъпът на МСП до качествени информационни и консултантски услуги е от решаващо значение за развитието на бизнес средата, поради традиционно ниското ниво на управленски познания и умения във фирмите. България значително изостава по отношение на развитието на услуги за бизнеса, в сравнение с другите европейски страни, главно поради ограничения достъп, лошото разпространение и ниското качество на предлаганите услуги. От друга страна, отношението на фирмите към консултантите все още е резервирано – само 1/5 от предприятията са използвали консултантски услуги през последната година. Най-често посочваната причина за това е ниското качество на предлаганите консултации в съчетание с високите цени на услугите.

Развитие на консултантските услуги в България

Секторът на информационните и консултантските бизнес услуги е разпокъсан и не координиран, което води до неефективно използване на ресурсите, експертния потенциал, наличната сградова и технологична база. Големи международни консултантски компании са открили офиси в София, но само стабилни и големи предприятия могат да си позволят техните услуги. Осем центъра, 6 от които в рамките на БТПП, са интегрирани в Мрежата на Европейските Информационни Центрове, която е част от Инициативата B2Еurore, целяща да подобри сътрудничеството между мрежите за подкрепа на бизнеса в страните от ЕС. БСК и БТПП имат клонове в големите регионални центрове и предоставят услуги главно за своите членове. Така техния капацитет остава неизползван на пълни възможности. Частните консултантски компании са регистрирани главно от или използват бивши държавни служители или международни НПО служители със специфични познания. С бързата промяна в законовата база и пазарните условия, експертизата на предоставяните от тях услуги бързо остарява и качеството остава под необходимите граници. Това води и разминаване в търсенето и предлагането.

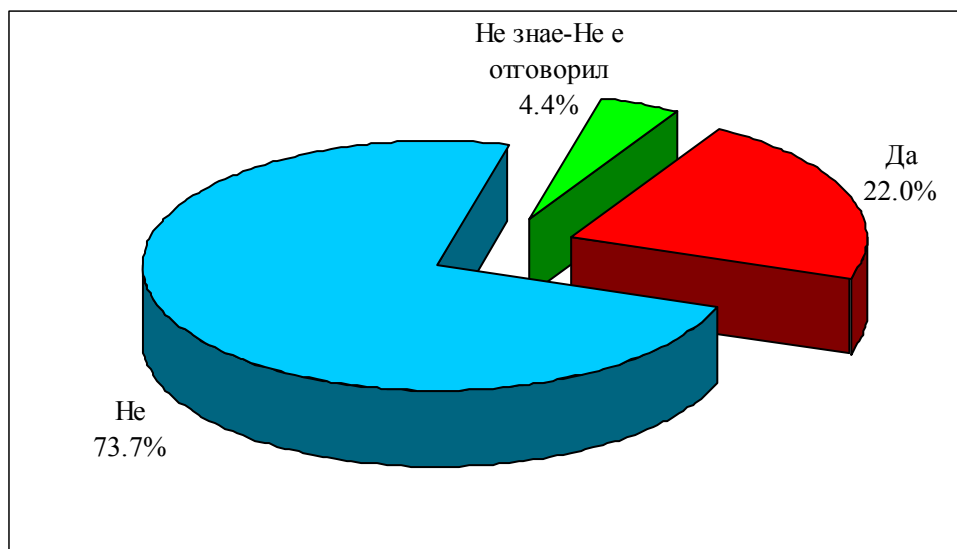
МСП трудно се ориентират в множеството консултантски компании и различните цени. Предприятията от малките градове трябва да пътуват до регионалните офиси за получаване на услуги. Потенциалните предприемачи и микро-предприятия се изправят пред още повече усложнения при получаване на услуги само от една компания или не могат да си позволят предлаганите цени.

Най-голямата координирана държавна инициатива в областта на бизнес услугите е проектът JOBS на Министерството на труда и социалната политика, подкрепен от Програмата на ООН за развитие. Мрежата се състои от 42 бизнес центъра, включително 10 инкубатора и работи от края на 2000 г. Тези центрове не реализират печалба и ще трябва да затворят след спиране на субсидиите за тяхната дейност. Необходими са допълнителни усилия за реструктуриране на мрежата и осигуряване на дълготрайната ѝ устойчивост. Държавно финансираните проекти разработват ниши на бизнес услугите, незаети от действащите НПО. Целта е бизнес услугите да станат достъпни и за бизнеса извън областните центрове и по-големите градове, да се разнообрази набора от предлагани услуги и да се повиши тяхното качество.

Използване на консултантски услуги от бизнеса – настояща ситуация и анализ на нуждите на предприятията от подобни услуги

Като обща нагласа фирмите предпочитат счетоводно-финансови и маркетингови услуги, които са свързани с основната и ежедневната им дейност. 22% от МСП са използвали консултантски услуги през последната година: 49.5% от тях са напълно доволни от предоставените им услуги, а 47.3% са донякъде удовлетворени от тях.

Графика 6. Използвани външни консултантски услуги от фирмите за последната година от дейността им

Източник: национално изследване на МПЕ – юни-юли 2006

Като основна причина за неизползване на консултантски услуги анкетираните фирми посочват липсата на потребност от консултации – 63.2%. С почти равен брой отговори като причини се изтъкват липсата на информация за консултантските услуги и тяхната висока цена, съответно – 31,5% и 30.5%. Липсата на практическа насоченост на предлаганите консултантски услуги заема четвърто място с 19.6%.

Твърде слабо са развити и предлагани иновационните услуги като патентоване и защита на интелектуална собственост. 7.2% от фирмите са ползвали такива услуги и информация за нови технологии и възможности за технологичен трансфер от 12.6%. Този вид услуги представляват още една пазарна ниша, която ще се развива в бъдеще. ОП „Конкурентоспособност” би могла да бъде катализатор на този процес.

Нагласата за използване на консултанти за подготовката на предложения за кандидатстване по европейските фондове и програми е ниска. Очакванията от страна на фирмите са свързани с предоставяне на пряка помощ при подготовката и текущата работа по изпълнението на проектите, а не с предоставянето на информационни материали и организирането на прояви за разясняване на условията за кандидатстване.

Липсата на информация по отношение на предлаганите и налични консултантски услуги може да се обясни чрез дадените от анкетираните отговори относно информационните източници, които ползват. Фирмите получават информация предимно от бизнес партньори, приятели и колеги – 68.9%, т.е. основно се разчита на препоръки от вече ползвали консултантски услуги. Почти два пъти по-нисък е дялът на медиите, рекламите и PR агенциите като информационен канал – 33.8%. На трето място като източник на информация за консултантските услуги са панаириите и изложенията – 30.6%.

Изводът, който може да се направи е, че консултантския бизнес в България все още се приема скептично от МСП. От друга страна, консултантският бизнес е перспективна сфера, която тепърва ще се развива. Важна роля на консултантските организации е посредническата – да предаде европейския опит, информацията за случващото се в ЕС в сферата на бизнеса и съответните браншове, за протичащите в ЕС процеси на разбираем и достъпен за МСП език. Свободните пазарни ниши в областта на консултантските услуги се очертават най-вече в областта на проектната подготовка и управление по различни програми и фондове, както и за изготвяне на бизнес и инвестиционни планове.

◆ **ИКТ в подкрепа на бизнеса**

Една от възможностите за постигане на по-бърз икономически растеж е тясно свързана с използването и разпространението на информационни и комуникационни технологии (ИКТ). България също се стреми да развива своя информационно-комуникационна среда, която да стимулира развитието на бизнеса.

78,3% от българските предприятия са оборудвани поне с един компютър. Останалите фирми (21,7%) са дребни семейни бизнеси, които са форма на самонаетост или осъществяват дейността си в слаборазвити райони. 50,4% от фирмите са оборудвали с компютри до 25% от работните места, а 8,7% е дялът на фирмите с 26 до 50% работни места, оборудвани с компютър. Все още е малък броят на фирмите с висока степен на компютризация – 5,5% са с над 76% работни места с компютър, а дялът на предприятията, при които всички работни места са с компютър, е 7,4%. Процесът на навлизане на компютрите в предприятията в България е по-скоро еволюционен и административно обусловен, отколкото елемент от проактивна стратегия за повишаване на иновативността на предприятието.

Около 73% от българските предприятия са онлайн като се очаква свързаността към интернет да достигне през 2007 г. тавана си от около 90% от предприятията. Към края на 2007 или началото на 2008 се очаква да се премине границата от 50% на предприятия с персонал до 10

души. Подобна е ситуацията с компаниите, които имат уеб-сайтове за електронна търговия – около 6.9% от всички предприятия. През първото тримесечие на 2006, общо 48% от предприятията със собствени интернет страници предоставят възможности за поръчки през интернет, но само между 16% и 20% от тези поръчки се плащат електронно. Управителите на фирмите са все още консервативни и разчитат на традиционни методи за комуникация между бизнеса, включително и плащанията и паричните преводи. Електронните разплащания се използват сравнително рядко и поради слабо развитата система от кредитни карти.

Предприятията като потребители на информация, използват интернет основно за наблюдение и проучване на пазара, предлагане на продукти, услуги и цени. Често, предприятията използват интернет с цел възползване от предимствата на предлагани финансови и банкови услуги или за взаимодействие с държавната администрация.

Причините за слабото развитие на електронната търговия е липсата на високоскоростна интернет връзка на територията на цялата страна (предимно в малките градове и селища), както и слабото разпространение на Интернет сред домакинствата - делът на използващите Интернет българи е под 1/5 от населението на страната, което ни нарежда на последно място по този показател в сравнение със страните от ЕС25.

Общият извод е, че въпреки положителната тенденция, постигнатите резултати в развитието на ИКТ, не са достатъчни за да се преодолее изоставането на страната в този сектор и за да могат фирмите да се възползват в необходимата степен.

◆ **Стартиране на бизнес**

Според доклада на Световна банка - *Doing Business in 2006 (The World Bank Group)* времето за регистриране на нова фирма в България е 32 дни, като за това са необходими 11 процедури. По отношение на минималния капитал за стартиране на бизнес, в България този показател е 102.4% от дохода на човек от населението. Цената на стартиране на бизнес като процент от дохода на човек от населението е 9.6%, а в страни от ЕС съответно: Ирландия – 5.3%, Франция – 1.2%, Белгия – 11.1%, Дания – 0.0%, Испания – 16.5%, Италия – 15.7%, Германия – 4.7%. В настоящия момент се провежда реформа, която значително ще облекчи времето, усилията и разходите за стартиране на бизнес.

Реформата в търговската регистрация ще бъде далеч по-ефективна, ако бъде съчетана с предоставянето на консултантски услуги за предприемачи и стартиращ бизнес, и подобрен достъп до финансиране, чрез създаването на гаранционни и фондове за начален капитал. Високотехнологичните стартиращи фирми имат по-висок добавена стойност и затова трябва да им бъде обърнато специално внимание за инкубиране, обучение в предприемачество в техническите и медицински университети и трансфер на технологии.

◆ **Национална инфраструктура по качеството**

Политиката на Европейския съюз за свободно движение на стоки, хора и капитали се осъществява чрез премахване на техническите бариерите в търговията. Това се постига чрез уеднаквяване на техническите характеристики и изискванията за производство, изискванията за качество в т.ч. и безопасност, опазване на здравето и околната среда, както и процедурите за оценяване и доказване на съответствието. В основата на тези дейности е както хармонизирането на законодателството, така и стандартизацията.

Към настоящия момент, поетите ангажименти по въвеждане на европейското законодателство са почти изцяло изпълнени. Това означава, че българските предприятия работят в законодателна среда, хармонизирана в голяма степен с действащото европейско право. Основните проблеми, свързани с поетите ангажименти са по отношение на прилагането на законодателството. В тази връзка бяха предприети действия за повишаване на административния капацитет за прилагане на мерки в области като стандартизация, сертификация, метрологията, оценяване на съответствието и надзор на пазара. Проблем остава развитието на лабораторните мрежи в страната, които са пряко свързани с посочените дейности и са недостатъчни за извършването им. Някои от тях са с остаряло оборудване и не могат да извършват голяма част от изпитванията съобразно новото ни хармонизирано законодателство. След присъединяването на България към ЕС, тя ще бъде външна граница на Общността за което е необходимо високо ниво на надзор и контрол на пазара, придружено с качествено оборудвани лаборатории за изпитване, лаборатории за калибриране и органи за контрол.

9 Опит в изпълнението на програми и проекти

Проекти на Министерство на икономиката и енергетиката (изпълнявани съвместно с Министерство на регионалното развитие и благоустройството или с ИАНМСП)

През последните години липсват активни мерки за подпомагане на бизнеса от страна на държавата. Дейността по отношение на насърчаване на конкурентоспособността на предприятията се концентрира главно около подобряване средата за развитие на бизнес чрез законодателни мерки и информационна дейност. Министерство на икономиката и енергетиката предприе първите стъпки за стартиране и изпълнение на проекти, които директно да подпомагат бизнеса със средства от държавния бюджет.

“Проект 100” – създаване на конкурентоспособни стартиращи фирми - "Проект 100" се осъществява от МИЕ в сътрудничество и със съдействието на Програмата на ООН за развитие /ПРООН/, чрез създадената мрежа от бизнес центрове и бизнес инкубатори по Проект "Заетост чрез подкрепа на бизнеса" - JOBS. Този проект дава възможност на хора с жизнеспособни и перспективни бизнес идеи да започнат собствен бизнес чрез самонаемане, създаване на семейна фирма или разкриване на малко предприятие. За 2004 и 2005 г. бюджета на проекта беше 2.4 млн. лева, като постигнатите резултати са : 600 обучени предприемачи и създадени 145 микро и малки предприятия. Фаза 2006 е в процес на изпълнение, като до м. октомври 2006 бяха разходвани 0.5 млн. лева и в резултат бяха обучени 200 предприемачи и бяха създадени 22 микро и малки предприятия.

Проект “Подпомагане на МСП от месодобивната и месопреработвателната промишленост за въвеждане на система за самоконтрол на качеството (Hazard Analysis And Control Of Critical Points “НАССР”)” стартира през октомври 2004 г. Проектът предоставя помощи на предприятия от месопреработвателната промишленост за достигане на европейски стандарти. Бюджета на проекта възлиза на 1 млн. лева. Сключени са 68 договора с предприятия от месодобивната и месопреработвателната промишленост за получаване на безвъзмездна помощ по проекта.

През месец април 2005 г. стартира и Проект „Подпомагане на малки и средни предприятия от млекопреработвателната промишленост за въвеждане на системата за анализ на

опасностите и контрол на критичните точки - НАССР” . Бюджета на проекта възлиза на 1 млн. лева. В резултат са подкрепени 79 предприятия от млекопреработвателната промишленост.

През м. ноември 2005 стартира трети проект НАССР – за хлебопроизводители и сладкарски предприятия. Трите грантови схеми подпомагат българската хранителна промишленост в процеса на постигане на съответствие с европейските стандарти. Като цяло са подкрепени 158 микро предприятия.

Основният опит на МИЕ в подкрепата на предприятия е в предоставянето на финансова помощ за малките и средните предприятия по предприсъединителна програма ФАР на ЕС. Министерството е отговорно за разпределянето и усвояването на средства в сектор Икономическо и социално сближаване (ИСС), подсектор Конкурентоспособност. По тези приоритети, Програма ФАР предоставя средства за развитие на малките и средните предприятия, създаване на подходящо законодателство, развитие на услуги в подкрепа на бизнеса на национално и местно равнище и създаване на условия и благоприятна среда за развитие на конкурентоспособността на предприятията. За периода 2000 -2004 г. в сектор Икономическо и Социално Сближаване, Конкурентоспособност, се реализират общо 15 проекта по Финансови меморандуми 1999, 2000, 2001, 2002, 2003 и 2004 г. по Програма ФАР. Общата стойност на проектите възлиза на 41 921 570 евро.

Пет проекта за укрепване капацитета на административните структури на централно ниво се изпълняват между 1999 и 2005 г. Това са проекти, насочени към подобряване структурата на Агенцията за малки и средни предприятия и развитие на мрежа от регионални агенции БАРДА (BG9908.02 “Разширяване възможностите за ускорен растеж на сектора на МСП в България”), укрепване на капацитета на МИЕ (два туининг проекта - Проект BG 0002.01 “Укрепване на капацитета на Министерство на икономиката и енергетиката“ и BG/03/IB/FI/03 “Укрепване капацитета на Министерство на икономиката и енергетиката да управлява ОП “Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” по СФ на ЕС”). Второстепенни разпоредители на МИЕ също получиха подкрепа по линия на капацитета си (BG 0201.01 “Укрепване на Българската агенция за насърчаване на търговията” и BG2003-004-937.02.02 “Институционално изграждане на Изпълнителната агенция за Национална туристическа реклама и информация”).

В съответствие с изискванията на Европейската комисия за подобряване на бизнес средата, особено за сектора на МСП, Министерството на икономиката и енергетиката продължава да работи за намаляване на административните бариери пред предприемачите, засилване на диалога с бизнес асоциациите и улесняване на достъпа до финансиране и други форми на насърчаване. В тази връзка, много от проектите по ФАР в сферата на ИСС са свързани с насърчаване на изследователската и развойната дейност, технологичния трансфер и придобиването на модерно оборудване, които да доведат до производителност и подобряване на качеството на произвежданата продукция.

Проектите за насърчаване на предприемачеството, чрез стимулиране на различни средства за коопериране продължават и под други форми. През 2003 г. стартира пилотна схема за развитие на клъстери в България (BG2003-004-937.02.03 “Въвеждане на клъстерен подход и създаване на пилотен клъстерен модел”). В рамките на този проект бяха създадени Национална стратегия за развитие на клъстерите, както и план за действие към нея.

Продължение на този процес се предвижда по проект BG 2005/017-586.04.02 “Развитие на клъстерните инициативи – Фаза 2”, който стартира в края на 2006 г.

Пилотни грантови схеми за инвестиране в туризма са стартирани през 2001 и 2002 г. (BG 0102.03 “Развитие на Българския културен туризъм”; BG01012.04 “Шосеен достъп до туристически обекти”; BG0202.02 “Развитие на българския екотуризъм”). Схемите са финансирани по ФАР и от държавния бюджет по два финансови меморандума, чиято обща стойност възлиза на почти 11 млн. евро. Грантовите схеми са фокусирани върху развитието на туристически дейности от общини и НПО, които да спомогнат за разнообразяването на туристическите продукти и удължаване на туристическия сезон. Проект BG 0102.04: “Шосеен достъп до туристически обекти” беше изпълнен изцяло от МРРБ; По проект BG0202.02 “Развитие на българския екотуризъм” бяха подкрепени 9 общини, три областни администрации, един музей, като общият бюджет на проекта възлиза на 7 млн. евро.

Проектът цели да направи културния туризъм атрактивен, популярен и достъпен за обществото, да акцентира върху големият запазен потенциал на културното ни и историческо наследство {материално и нематериално} както и върху съвременните културни забележителности в България. Проект BG0202.02 “Развитие на българския екотуризъм” допринася за запазването на природните ресурси и за подобряването на съответната обществена инфраструктура в 26 общини. Общият бюджет на проекта възлиза на 5.3 млн. евро.

Грантови схеми за модернизация и подкрепа за иновации на МСП стартират през 2001 г. с пилотните схеми за предоставяне на услуги и подпомагане на развойни дейности от МСП (BG 0102.01” Услуги за МСП и технологична схема за безвъзмездна помощ”; BG 0102.02 “Високотехнологични бизнес инкубатори”). BG 0102.01” Услуги за МСП и технологична схема за безвъзмездна помощ” цели да подпомогне български МСП да устоят на конкурентния натиск на европейския пазар. Основните дейности по проекта са предоставяне на консултантски услуги и изпълнение на технологична грантова схема за придобиване на оборудване от предприятията. В резултат 70 предприятия бяха модернизирани, 278 бяха консултирани в различни сфери – (технологичен трансфер и иновации – 69, бизнес развитие и управление – 125, финансово управление – 33, Маркетинг, продажби и реклама – 150, Човешки ресурси – 42, Оперативни подобрения - 24). Общият бюджет на проекта, включително частното съфинансиране възлиза на 9.1 млн. евро.

Два от компонентите на BG 0102.02 “Високотехнологични бизнес инкубатори” бяха успешни. Техническа помощ подготви стартирането на грантова схема. Компонент BG 0102.02.05 “Изследователска и развойна грантова схема” целеше подкрепа за технологични МСП, както и развитие на иновативни такива. Проектът предостави безвъзмездна помощ за изследователска и развойна дейност на 37 предприятия. Предложенията финансирани по грантовата схема бяха основно в сферата на ИКТ, електричество и механика, фармацевтика, химическа и хранителна промишленост. Бюджета на компонента, включително частното съфинансиране възлиза на 7 млн.евро. Инфраструктурния компонент се провали поради проблеми със собствеността на помещенията. Високотехнологичните инкубатори в Габрово и Варна, кандидати по този проект, бяха финансирани по- късно от МРРБ със средства от националният бюджет.

Проектите за подкрепа на МСП имат положителен ефект върху част от предприятията, тъй като са адресирани към ключови аспекти от тяхното развитие, като технологии, качество и консултантски услуги, но те не могат да допринесат значително за развитието на българската икономика, поради ограничения размер на помощта и поради невъзможността си да предизвикат мултиплициращ ефект в страната. Значимата инвестиционна помощ за МСП по Програма ФАР започва с изпълнението на проект BG2004/016-711.11.04 “Подкрепа за повишаване конкурентоспособността на българските предприятия”, чието изпълнение предстои. Целта на проекта е подобряване на конкурентоспособността на българските предприятия в производствения сектор и подготовката им да устоят на конкурентния натиск на ЕС, чрез целенасочена подкрепа на сфери от дейността им, свързани с бъдещото присъединяване, както и подобряване на бизнес средата на регионално и местно ниво, чрез поощряване на партньорството между частния и държавния сектор. През 2006 г. бяха сключени договори за консултантска помощ с близо 700 МСП, за инвестиционна подкрепа – с 105 МСП, за ПЧП – 47 договора.

Общият бюджет на проекта от 11.7 млн. евро беше договориран 99 %. МСП показаха огромен интерес към грантовите схеми, особено към инвестиционната схема, за която бяха получени повече от 1400 предложения. Втората и третата фаза на инвестиционната грантова схема ще бъдат изпълнявани съответно през 2007 и 2008 г.

Проект по Програма ФАР BG 2005/017-353.10.06 « Подкрепа за изпълнението на иновационната стратегия» е още един опит за подкрепа на про-иновационната структура. Понастоящем проекта е в процес на изпълнение. Компонент 1: Създаване на офиси за технологичен трансфер (ОТТ) в български обществени организации, работещи в областта на изследователската и развойна дейност, включва техническа помощ и грантова схема. Техническата помощ вече е приключила успешно, а поканата за подаване на предложения е отворена до 9-ти март 2007 г. ОТТ ще предоставят услуги на предприятия в областта на технологичния трансфер, като ще отговорят на търсенето от страна на българския бизнес за нови технологии и ще послужат за основа за създаването на мрежа за трансфер на технологии в бъдеще.

През месец декември 2006 МИЕ отвори покана за подаване на предложения по грантова схема за енергийни одити с цел насърчаване на внедряването на енергоспестяващи технологии в МСП. Проекта възлиза на 1 млн. лева заделени от годишния бюджет на МИЕ.

Проекти на Министерство на земеделието и горите

Министерство на земеделието и горите координира и изпълнява Програма САПАРД в периода 2000-2006 г. По мярка “ Подобряване на преработката и маркетинга на земеделски и рибни продукти” до края на 2005 г. бяха одобрени 238 проекта, като бяха изплатени 173.6 млн. лева (59.43% от бюджета на мярката). По мярка “ Развитие и диверсифициране на икономическите дейности и създаване на възможности за многостранна дейност и алтернативни доходи” до края на 2005 година бяха одобрени 291 проекта, като бяха изплатени 29.9 млн. лева или 27.1% от бюджета на мярката. По- голямата част от тези проекти СА в МСП, но има, също така, проекти за ферми, земеделски кооперации и др. Ето защо е трудно да се определи точният брой на МСП.

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА БЪЛГАРСКАТА
ИКОНОМИКА” 2007-2013

Министерство на земеделието и горите чрез Държавен фонд «Земеделие» осигурява инвестиционни кредити за закупуване на оборудване и технологична модернизация за сектора на хлебопроизводството и сладкарството, чрез рефинансиране от търговски банки Като част от «Програма за земеделско оборудване». Задължително условие, обаче е , кредитополучателя да бъде регистриран като земеделски производител за целия период на кредита.

Проекти финансирани с Национални средства , както и по Програмите ФАР и САПАРД	ОП “Конкурентоспособност”
“Проект 100” – създаване на конкурентоспособни стартиращи фирми	1.1. Подкрепа за създаване и внедряване на иновации и защита на индустриалната собственост 2.2. Създаване на инфраструктура в подкрепа на бизнеса
Мрежата БАРДА (BG9908.02 “Изграждане на капацитет за ускорено развитие на сектора на МСП в България”)	2.2. Създаване на инфраструктура в подкрепа на бизнеса
BG2003-004-937.02.03 Въвеждане на клъстерен подход и установяване на клъстерен модел	2.3. Насърчаване на бизнес кооперирането и клъстерите
BG 2005/017-586.04.02 Развитие на клъстерните инициативи - Фаза 2	2.2. Създаване на инфраструктура в подкрепа на бизнеса
BG 0102.01: Услуги за МСП и технологична грантова схема	2.3. Насърчаване на бизнес кооперирането и клъстерите
BG 0102.02: Високотехнологични бизнес инкубатори	1.1. Подкрепа за създаване и внедряване на иновации и защита на индустриалната собственост
BG2004/016-711.11.04: Подкрепа за повишаване конкурентоспособността на българските предприятия	2.1. Подобряване на технологиите и управлението в предприятията
BG2005/017-353.10.06 Подкрепа за изпълнението на иновационната система	1.2. Подобряване на про-иновативната инфраструктура
Грантова схема за енергийни одити с цел насърчаване внедряването на енергоспестяващи технологии в МСП. Grant scheme for energy audits with the purpose of encouragement of introduction of energy-saving technologies in SMEs.	2.1. Подобряване на технологиите и управлението в предприятията

Трета фаза на проект НАССР – за хлебопроизводители и сладкари	2.1. Подобряване на технологиите и управлението в предприятията
Мярка по програма САПАРД “Подобряване на преработката и маркетинга на земеделски и рибни продукти”	2.1. Подобряване на технологиите и управлението в предприятията (МСП в секторите извън Анекс 1)
Мярка по програма САПАРД “ Развитие и диверсифициране на икономическите дейности и създаване на възможности за многостранна дейност и алтернативни доходи”	1.1. Подкрепа за създаване и внедряване на иновации и защита на индустриалната собственост 2.1. Подобряване на технологиите и управлението в предприятията (МСП в секторите извън Анекс 1)

III. АНАЛИЗ НА СИЛНИТЕ И СЛАБИ СТРАНИ, ВЪЗМОЖНОСТИ И ЗАПЛАХИ

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
• Макроикономическа стабилност и устойчив растеж; • Стабилен и подобряващ се инвестиционен и кредитен рейтинг на българската икономика; • Нарастващ принос на МСП в БВП; • Добри производствени традиции в определени отрасли на икономиката; • Нарастващ дял на частния сектор в икономиката; • Устойчив банков сектор; • Благоприятно данъчно облагане;	• Нисък БВП на глава от населението; • Висока енергоемкост на икономиката; • Слаба връзка бизнес-наука-образование; • Нарастващо отрицателно външно търговско салдо; • Ниско технологично равнище; • Бавен темп на изграждане на информационното общество; • Ниска производителност на труда; • Преобладаващ дял в износа на продукция с ниска добавена стойност; • Консервативен мениджмънт в предприятията; • Ниско ниво на употреба на ИКТ в предприятията • Нисък дял на предприятията въвели системи за управление (на качеството, на околната среда, за безопасни и здравословни условия на труд и др; • Затруднен достъп до финансиране

	• Ниско качество и недостиг на услуги за бизнеса • Недобре развит административен капацитет за подкрепа на бизнеса по места; • Не достатъчно благоприятна структура на ПЧИ (нисък дял на инвестициите в промишлеността)
ВЪЗМОЖНОСТИ	ЗАПЛАХИ
• Присъединяване към единния европейски пазар; • Интеграция на българските предприятия в европейските бизнес мрежи; • Достъп на бизнеса до Структурни фондове; • Нарастване на предприемаческата активност; • Привличане на инвестиции във високопроизводителни сектори; • Достъп до системите за технологичен, продуктов и управленски трансфер; • Развитие на екологични производства; • Развитие на алтернативни източници на финансиране и на небанковия финансов сектор; • Развитие на различни форми на производствено коопериране и сътрудничество (кълстери, публично-частно партньорство, др.); • Ресурсно и бизнес ориентиране на научните изследвания; • Повишаване на енергийната ефективност на производството и подкрепа развитието на възобновяеми енергийни източници; • Подобряване на административната и икономическа среда за бизнеса;	• Рецесия на международните пазари; • Политическа нестабилност на Балканите; • Заплаха от международен тероризъм; • Повишаване цените на енергоносителите; • Липса на промяна в поведението на предприятията след присъединяването; • Предприятията да не изпълнят в срок европейските изисквания;

• Развитие на информационно-консултантски услуги;• Подкрепа развитието на иновации и технологии;	

IV. СТРАТЕГИЯ НА ОПЕРАТИВНАТА ПРОГРАМА “РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА” ЗА ПЕРИОДА 2007-2013

Стратегията на Оперативната програма е „пътната карта” за постигане на целите на приоритетните оси, очертавайки логиката която следват предвидените интервенции.

Стратегията на интервенциите по ОП се базира на заключенията на SWOT анализа и идентифицираните области на изоставане, създавайки цялостен и релевантен отговор на установените разлики и бариерите на развитие при достигане на целите на политиката на ЕС. Стратегията описва логическата връзка нагоре към НСРР и надолу към отделните приоритетни оси.

1 Стратегически насоки на Общността

ОП „Конкурентоспособност” е разработена в съответствие с принципите на Регламент на ЕК 1083/2006, отчитайки новите приоритети на структурната и кохезионна политика, както и предвид видовете дейности финансирани от Европейския фонд за регионално развитие. Специално внимание е посветено на препоръките залегнали в Стратегическите насоки на общността за икономическа, социална и териториална кохезия 2007-2013.

По първата приоритетна ос на Стратегическите насоки на общността (СНО) „Да направим Европа и нейните региони по-привлекателно място за инвестиции и работа” оперативната програма предвижда операции, които да усилят потенциалния синергетичен ефект между закрила на околната среда и растеж. Следвайки логиката на СНО, общата насоченост на Приоритетна ос 2 „Повишаване ефективността на предприятията и насърчаване развитието на благоприятна бизнес среда” цели да стимулира устойчивия растеж и да поощрява иновациите чрез развитие и модернизация на технологиите. Оста предвижда също така задоволяване на част от нуждите от инвестиции за покриване на изискванията на екологичното законодателство на ЕС и на задълженията поети по Протокола от Киото, чрез въвеждане на енергоспестяващи екологично чисти технологии и използване на възобновяеми енергийни източници”. Чрез тези дейности, ОП „Конкурентоспособност” се вписва в стратегическите насоки, че структурните фондове следва да се фокусират върху насърчаване на системи за управление на околната среда, разпространение на чисти технологии в МСП и развитие на възобновяеми и алтернативни енергийни източници. Под внимание е взето и осигуряването на високи нива на растеж чрез подобряване на условията и предоставяне на услуги на инвеститори, като по този начин бъдат привлечени към сектори на икономиката и производства с висока добавена стойност.

Вторият приоритет на Стратегическите насоки намира много по-пълно отражение в оперативната програма. Втората дейност от първа приоритетна ос „Подкрепа за НИРД и

иновации в МСП” цели преодоляването на ниските нива на инвестиции на частния сектор в научно и техническо развитие. Насърчаването на иновациите чрез нови и подобрени продукти, процеси и услуги, които могат да устоят на международния конкурентен натиск, е основополагащо за цялата първа приоритетна ос на оперативната програма. Дейностите по нея предполагат и тясна връзка с проектите по Седмата рамкова програма за научно и техническо развитие, както и с проектите по Рамковата програма за конкурентоспособност и иновации. Поощряването на научното и техническото развитие и иновациите може да доведе до конкурентни предимства за България, ако предприятията прескочат някои от етапите на развитие на технологиите и започнат да развиват нови технологии. Ето защо приоритетна ос 1 на ОП беше формулирана като “Развитие на икономика, базирана на знанието и иновационните дейности”. Осигуряването на растеж и създаването на работни места е тясно свързано с улесняването на достъпа до финансиране. Подобряването на достъпа до финансиране е една от областите в която капацитета на съществуващите институции е най-ограничен. В резултат на тази констатация беше разработена Приоритетна ос 3 „Финансови ресурси за развитие на предприятията” . Тя ще създава, също така по-добри възможности за предприятията да се фокусират върху инвестиции в дейности за развитие и изследователски и развойни дейности.

Постигането на устойчив икономически растеж и по-висока производителност зависи от броя на интервенциите. Въздействието на предвидените по оперативната програма операции неминуемо ще подобри качеството на работните места и условията на труд и наред с развитието на конкурентоспособност, привличането на повече инвестиции, както и с увеличаването на износа, работните места в страната, както и в отделните региони, също ще се увеличат. Инвестициите в интервенции фокусирани върху инструменти за микрофинансиране и предоставянето на по-добри услуги би улеснило предприемачеството и би подобрило възможностите за работа, което ще доведе до дългосрочен положителен ефект за подобряване конкурентоспособността на икономиката.

2 Съответствие на ОП “Развитие на конкурентоспособността на българската икономика 2007-2013” с Националната Стратегическа Референтна Рамка

Стратегическите приоритети на НСРР адресират основните социално-икономически проблеми или перспективи на определена държава, регион, или отрасъл. Те се определят на основата на детайлен анализ на областите на изоставане, силните и слабите страни, възможностите и заплахите, вземайки предвид трендовете на развитие на европейската и световна икономика..

Стратегическата визия и цел на НСРР е към 2015 г. България да стане конкурентоспособна страна-членка на ЕС с високи качество на живот, доходи и социална чувствителност на обществото.

Така определената визия трябва да бъде постигната чрез две стратегически средно-срочни цели, а именно:

- Засилване на конкурентоспособността на икономиката с оглед на постигането на висок и устойчив растеж;
- Развитие на човешкия капитал с цел осигуряване на по-висока заетост, доходи и социална интеграция.

Заложената в ОП “Конкурентоспособност” обща цел за развитие на динамична икономика, конкурентоспособна на европейския и световен пазар, подпомага изпълнението на първата стратегическа цел.

С оглед постигането на стратегическите цели и визия на НСРР, интервенциите до 2013 г. ще бъдат съсредоточени върху четири стратегически приоритета:

1. Подобряване на базисната инфраструктура;
2. Повишаване качеството на човешкия капитал с фокус върху заетостта;
3. Насърчаване на предприемачеството, благоприятната бизнес среда и доброто управление;
4. Подкрепа за балансирано териториално развитие

ОП “Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” подпомага изпълнението на третия стратегически приоритет.

Националната стратегическа референтна рамка предвижда целенасочено въздействие в няколко основни тематични области, част от които са покрити от програмираните в ОП “Конкурентоспособност” интервенции. Подкрепа за бизнес средата, иновациите и МСП са сред приоритетните сфери на въздействие очертани от НСРР. ОП “Конкурентоспособност” е насочила по-голямата част от схемите за безвъзмездна помощ именно към предприятия, опериращи в тази област, като две от приоритетните оси – първа и втора – целят директно въздействие, а останалите предвиждат предприятията да бъдат крайни получатели на помощта, т.е. да се ползват от резултатите, постигнати от изпълнението им.

Иновациите, като приоритетен сектор в НСРР, са напълно покрити в приоритетна ос 1 “Развитие на икономика базирана на знанието и иновационни дейности”, която е насочена в три основни области – насърчаване на стартиращи технологични предприятия, подкрепа за индустриални проучвания и пред-пазарна подготовка на иновационни продукти/услуги, и развитие на инфраструктура в подкрепа на иновациите. Първата група операции на приоритетна ос 2 също предвижда подкрепа в тази област, като по нея ще бъдат финансирани някои етапи от въвеждането на пазара на нови продукти, процеси и/или услуги.

НСРР е идентифицирала сектора на МСП като приоритетно важен за развитието на икономиката, като тук са обособени няколко основни сфери на въздействие – подкрепа за повишаване ефективността на предприятията и насърчаване на благоприятна бизнес среда, достъп до финансиране и реклама на български продукти, които са намерили място като интервенции по ОП „Конкурентоспособност”

Поради паралелното разработване на програмните документи – съгласуването между тях извършва своевременно, като съответствието между заложените цели и приоритети на НСРР и тези на ОП е почти пълно. При окончателното завършване на НСРР, съответствията с ОП “Конкурентоспособност” ще бъдат преразгледани и отразени при нужда.

3. Стратегия на ОП „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика”

В България сравнително отскоро започват опитите за целенасочена активна политика по отношение на конкурентоспособността на българските предприятия. Причините за това са най-вече в тежкия и продължителен процес на преход от централизирана към свободна пазарна икономика. В последните години в българската икономика се наблюдава процес на стабилизация с възможности за ускорен растеж. В този момент отговорностите на институциите в страната се променят съществено, като акцентите се поставят не толкова върху вече завършилото фундаментално реструктуриране на икономиката, колкото върху качествените ѝ характеристики и предизвикателствата, които поставя предстоящото членство на България в ЕС. Целите на тази програма са подчинени на разбирането, че конкурентоспособността на българската икономика, както е видно от индикаторите представени в социално-икономическия анализ и SWOT анализа, е сравнително слаба и отстъпва в значителна степен на конкурентоспособността на другите страни от ЕС. Основните проблемни области са дефинирани на базата на тези различия, като интервенциите залегнали в настоящата програма целят тяхното преодоляване.

За да се подобри състоянието на икономиката, досега предприетите мерки и инициативи в рамките на правителствени програми и проекти по предприсъединителните фондове на ЕС трябва не само да продължат и да бъдат задълбочени, но трябва да се обърне специално внимание на подготовката на българските предприятия за развитие в силно конкурентна пазарна среда. Използването на средства от ЕФРР ще ускори процесите на развитие както в отделните предприятия, така и на регионално ниво.

Включването на големи предприятия произлиза от факта, че въпреки преобладаващия брой на МСП в българската икономика, големите предприятия остават важен фактор за нея. Техния принос формира голяма част от БВП и е значителен фактор за икономически растеж. Големите предприятия са важни участници в процеса на създаване и внедряване на иновации, като създават условия за сътрудничество между отделните иновативни „играчи”, като същевременно способстват за отвореността на иновативната среда, както и за развитието на клъстерите. Освен това големите предприятия са важен генератор на заетост.

2.1 Насърчаване на създаването и развитието на иновативни предприятия

За създаването на икономика, базирана на знанието и повишаване конкурентоспособността на регионите е необходимо да се увеличи иновационния капацитет (и оттам и икономическото развитие) едновременно организационно и пространствено, както и да се подобри разпространението на иновациите, предоставянето на информация, трансфера на технологии и други иновативни маркетингови познания, директно към икономическите субекти.

България е в групата на догонващите страни по отношение на иновативната среда, като съотношението разходи за иновации/БВП е изключително ниско. В периода 2002-2005 г. нарастването на разходите за НИРД следва тренда на увеличение на БВП (4.9-5.5%), като остават на нива от 0.49-0.51 % от БВП. Около 90% от тези разходи са предназначени за оперативни нужди – най-вече за заплати и социални осигуровки на научния персонал в държавните научни звена. По-малко от 10% се разходват за закупуване на капиталово оборудване и машини за НИРД и тази тенденция е стабилна през последното десетилетие.

Очаква се профила на държавното финансиране за НИРД да остане подобен, така че развитието на иновационната система и опитите за постигане на Лисабонските цели, ще зависят главно от Европейските фондове и частните инвестиции.

Иновационната стратегия на България цели достигане на разходи за НИРД от 1.15 % от БВП за 2013 г. За приоритетна ос 1 нивата на съ-финансиране от бенефициентите ще варира между 0-75% за различните схеми за безвъзмездна помощ. По този начин публични инвестиции от 250 млн. Евро за целия програмен период, ще доведат до общи преки инвестиции в НИРД от около 400 млн. Евро. Постепенното нарастване на абсорбиционният капацитет на иновационната система ще позволи подкрепата по Приоритетна ос 1 на ОП „Конкурентоспособност” да допринесе директно с 0.25 % разходи за НИРД за 2013 г. Очаква се, че благодарение на т.нар. „левъридж ефект” на средствата изразходвани в иновационната система през програмния период, оперативната програма ще допринесе към общите НИРД разходи за 2013 г. общо с 0.3-0.35 % от БВП.

В съответствие с горепосоченото, важните елементи за подкрепа на икономическото приложение на резултатите от НИРД и разпространението на знание са:

- Подкрепа за НИРД и сътрудничество в сферата на иновациите между университети, изследователски организации, въвличайки МСП в системата от технологични паркове, инкубатори, изследователски центрове, офиси за трансфер на технологии, и като се подкрепят съвместни програми за технологичен трансфер. Почти 1/3 от бюджета на приоритетна ос 1 ще бъде изразходвана за дейности свързани със създаване и развитие на про-иновативна инфраструктура, което в дългосрочен план също ще доведе до привличане на допълнителни инвестиции в НИРД.
- Подкрепа на предприятията, които извършват иновативни и развойни дейности, въвеждат подобрения в резултат на НИРД на национално и международно ниво. Чрез подкрепата на иновациите и проучванията на предприятията, наемани на изследователи в предприятията, маркетинга на нови продукти и технологии, ще се подобри иновационния потенциал на предприятията, както и качеството на продукцията, услугите и дейностите за развитие на технологии. Имайки предвид, че 11,4 % от българските предприятия са иновативни и 30,2% от тях имат намерение да кандидатстват за подкрепа по Структурните фондове за своите иновативни проекти през следващите 3 години(2007-2009), може да се направи извода, че налице ще бъде достатъчно голям кръг от качествени проекти за усвояване на наличните средства.
- Подкрепа за иновативни клъстери или клъстери изпълняващи иновативни проекти ще бъдат подкрепяни, в съответствие с Комуникацията на Пролетния Европейски Съвет за междинен преглед на Лисабонската Стратегия. В документа Комисията подчертава важността на иновативните клъстери за конкурентоспособност и растеж. Тези образувания опосредстват връзката между предприятията от една страна и изследователските организации и финансовите институции от друга, като по този начин играят ролята на посредник между науката и бизнеса, обикновено на регионално ниво. Свързването на МСП, големи компании и други иновативни играчи способства за постигане на отвореност на иновативната среда.

- Подкрепа за създаване и укрепване на технологични стартиращи фирми, насочени към насърчаване на довеждането на изследователските резултати от университетите до практиката.
- С оглед осигуряване на горепсочените мерки, специални финансови инструменти – за начален и рисков капитал ще бъдат подкрепяни по ОП. Заедно със средствата за рисков капитал предвидени по Приоритетна ос 3, разходите за НИРД идващи от ОП «Конкурентоспособност» ще способстват за достигането на нива от 1% от БВП разходи за НИРД за 2013 г. Очаква се поради своята проектна и конкурентна природа, инвестираните европейски средства да имат висок «левъридж ефект». Така, тези допълнително привлечени средства, заедо със средствата постъпващи в българската иновационна система от други програми на Европейския съюз (напр.7-ма Рамкова програма, Рамковата програма за конкурентоспособност и иновации) ще допринесат за постигането на 1.15% от БВП разходи за НИРД за 2013 г. – цел поставена от Иновационната стратегия на Р.България

2.2 Увеличаване ефективността на предприятията

Настоящата ситуация на МСП в България може да бъде охарактеризирана от факта, че има изоставане по отношение на ниската производителност на труда, високата енергоемкост на икономиката, остарелите технологии и оборудване. Същевременно, предприятията все още имат проблеми поради затруднения достъп до банкови кредити за инвестиционни цели и слабото разпространение на услуги в подкрепа на бизнеса. Ето защо, стратегията взема под внимание следните факти:

- Значителна част от българските МСП имат технологично остаряло производствено оборудване. За извеждане на пазара, успешно представяне на вътрешния пазар и превръщане в конкурентен играч на Общия пазар (т.е. да отговаря на високите изисквания за качество), е необходимо да се достигне високо технологично ниво. В допълнение, от особена важност е да се насърчат екологични, без отпадни, енергийно спестяващи производствени технологии, за да се намалят значително енергоемкостта и неблагоприятните екологични ефекти, като по този начин се допринесе за устойчивото развитие. В резултат на това технологично обновление, освен ползите за околната среда, ефективността и производителността на технологиите на предприятията значително ще се подобри. Развитието на технологични мощности и насърчаването на инвестиционни дейности от страна на предприятията ще се отрази на конкурентните предимства, които ще позволят навлизането на МСП на нови пазари, развитието на нови продукти и производствени процеси, повишаване на пазарния дял и увеличаване на продукцията им.
- Интервенциите по ОП „Конкурентоспособност” се концентрира върху един от основните аспекти на бизнес средата, а именно осигуряване на достъпни и висококачествени информационни и консултантски услуги за предприятията. Подкрепата ще бъде насочена към създаване и реално опериране на бизнес мрежа от организации, предоставящи такива услуги. Развитието на бизнес мрежа ще подобри управленските методи и пазарните позиции на предприятията.

- Целевата група от потенциални бенефициенти на ОП „Конкурентоспособност” е много широка – от 217 470 регистрирани обществени и частни нефинансови компании, около 2/3 са активни на пазара. Около 35.4%¹ от тях (или повече от 50 000 компании) планират да финансират инвестиционните си проекти чрез Структурните фондове. За да реализират инвестиционните си проекти, фирмите ще търсят финансова подкрепа от Структурните фондове за технологично обновление на производствената си база (49.4%), за покриване на стандартите на ЕС (36.9%), за въвеждане на енергоспестяващи технологии (19.3%), за модернизация на фирменото управление (14%). 46.2% от компаниите работещи в сферата на консултантските услуги планират да участват в схеми за подобряване на консултантските и информационни услуги, които предоставят на бизнеса (операция 2). Същевременно инвестиционната схема по Програма ФАР, по която вече договорите са сключени, привлече огромен брой кандидати – повече от 1400 компании, кандидатстващи за общ бюджет на схемата от 8 млн. Евро, при максимален размер на безвъзмездната помощ от 50 000 евро за индивидуален проект, което на практика означава, че само една от седем компании има шанс да бъде одобрена за финансиране. В допълнение, дефиницията за МСП в България беше хармонизирана с тази на ЕС (с изменение на закона за МСП ДВ. 24.07.2006), като по този начин се разшири целевата група на потенциалните бенефициенти на Приоритет 2, освен факта, че и големи компании са допустими за финансиране по някои от операциите включени в него. Визирайки резултатите от националното проучване, Приоритет 2 беше определен като един от най-важните и полезни за дейността на фирмите (26.6% от всички компании участвали в изследването). Последните тенденции в политиките на ЕС са насочени към подкрепа на развитието на бизнеса и иновационни дейности, тъй като те са много по-ефективни и с по-добра възвръщаемост. Ето защо за Приоритет 2 беше определен най-голям бюджет, комбинирайки потенциал за добра усвояемост и ефективност на вложените средства.
- С цел подкрепа на развитието на регионите и създаване на благоприятна среда за развитие на предприятията и повишаване на конкурентоспособността на МСП, подобряване на пазарните им позиции и достъпа до иновации, знание и ноу-хау, ще бъдат използвани предимствата на клъстерният подход.
- Една от основните пречки за развитието на МСП сектора е затруднения достъп до външни финансови източници. Значителна част от предприятията (микро, стартиращи предприятия) имат ограничен достъп до средства, необходими им за извършване на дейност след като изискванията на банките са високи за тях. Ето защо по оперативната програма са предвидени средства за финансов инженеринг. Тези револвиращи инструменти правят достъпни обществените средства за МСП, като същевременно привличат допълнителни средства от частния сектор. Анализването на търсенето и предлагането на инструменти за финансов инженеринг е значително предизвикателство поради липсата на данни и достоверност при измерването на разликата между настоящото предлагане и потенциалното търсене. Анализи са правени от JEREMIE² използвайки макростатистическа информация, тенденции сред на МСП, предприемаческата активност и финансовата система с преглед на основните фактори влияещи върху търсенето и предлагането на финансови инженерингови

инструменти. Финансовите алокации за интервенциите са изработени на базата на гореспоменатия анализ и вземайки предвид други фактори, като например липсата на капацитет за усвояване и опит за финансов инженеринг.

2.3 Интернационализация на предприятията

Международната конкурентоспособност на българските предприятия трябва да бъде подобрена – едновременно директно и индиректно.

Развитието на технологични и иновативни индустрии изисква значителни инвестиции; следователно политиката за повишаване на инвестициите трябва да бъде насочена към привличане на инвестиции в производства с висока добавена стойност и износ.

Стартирането и изпълнението на големи международни промоционални кампании за представяне на България като инвестиционна дестинация е една добра отправна точка. Подобряването на спектъра и качеството на предлаганите услуги за инвеститори ще подпомогне подобряването на общите условия.

С цел подкрепа на представянето и навлизането на чужди пазари, предприятията трябва да разполагат със съвременна и лесно достъпна информация, чрез подобряване на експортното насърчаване и услуги, и целенасочени международни и национални промоционални дейности.

Наличието на адекватна национална инфраструктура по качеството е много важно условие за увеличаване на международните пазарни дейности на българските предприятия и ще допринесе за тяхната конкурентоспособност.

Държавните институции работещи в сферата на инвестициите и насърчаване на износа-Българска агенция за инвестиции и ИАНМСП имат дългогодишен опит в областите в които работят, както и по Програма ФАР. И двете институции са били бенефициенти по проекти за институционално изграждане. Реалните инвестиции и дейностите по насърчаване на износа до момента са били доста ограничени, поради факта, че са били финансирани от държавния бюджет.

С помощта на Структурните фондове БАИ и ИАНМСП ще имат възможност по – пълно да ползват институционалният си капацитет развит по Програма ФАР и значително да увеличат обхвата и обема на услугите предлагани на бизнеса в областта на инвестициите и насърчаването на износа.

Организациите от националната инфраструктура по качеството са обществени или държавни и тъй като допреди няколко години бяха различни части на една и съща структура, те все още си сътрудничат силно и изпълняват заедно проекти в областта на качеството. Като бъдеща външна граница на ЕС, през последните пет години България получи съществена подкрепа по Програма ФАР в областите сертификация, акредитация, метрология, оценка на съответствието и институционално изграждане на съответните институции. Тези средства бяха насочени само към запълване на нередности и области на изоставане, в опит българската инфраструктура по качество да достигне европейско ниво. До момента за тази цел са инвестирани повече от 10 млн. Евро. Поне два пъти повече средства са необходими за да се направи тази система ефикасна, проактивна и ориентирана към нуждите на бизнеса.

3 Формулиране на общите, специфични и оперативни цели на ОП “Развитие на конкурентоспособността на българската икономика”

3.1 Обща и специфични цели

Общата цел на ОП „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” е директно свързана както с изводите на анализа, така и с насоките предоставени от Националната стратегическа референтна рамка за периода 2007-2013 г.

От една страна, българската икономика се характеризира главно с традиционни производства, ниска степен на преработка и ниска добавена стойност на продукцията за износ, както и с консервативен мениджмънт в предприятията. От друга страна, налице е много слаба или несъществуваща връзка между науката и бизнеса, която е в основата на малкия процент иновативни предприятия и ниските инвестиции на бизнеса в НИРД. Преодоляването на негативите произтичащи от тези две характеристики може да бъде извършено единствено чрез насърчаването и развитието на динамична икономика отговаряща на предизвикателствата на европейския и световен пазар.

Българските компании нямат достъпа на европейските предприятия до добре организирани и качествени информационни и консултантски услуги, което ги поставя в неравностойно положение. Шансовете им за равнопоставена конкуренция се намаляват допълнително и от ограниченото външно финансиране, както и от слабата интеграция в международните бизнес мрежи. Ето защо, подобряването на бизнес средата, на международните пазарни позиции на страната, както и на достъпа до финансиране за микро, малки и средни предприятия са също фактори, които могат да увеличат динамиката в развитието на българската икономика и да я доближат до конкурентоспособността на европейската и световна икономика.

Въз основа на гореизброените причини, общата цел на ОП „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” е формулирана като

Развитие на динамична икономика, конкурентоспособна на европейския и световен пазар.

Тази формулировка отговаря и на визията и първата от стратегическите цели на Националната стратегическа референтна рамка. За да бъде България страна с високо качество на живот, основано на устойчиво социално-икономическо развитие, неизменно икономиката на страната трябва да се променя динамично. Високото качество и стандарт на живот се гарантират в основна степен от добрата конкурентоспособност на произвежданите стоки и услуги на международните пазари, която осигурява заетост и професионална реализация на населението, както и постъпления в националния бюджет и икономиката. Динамиката на конкурентоспособността гарантира в дългосрочна перспектива устойчивото социално-икономическо развитие на България, защото като член на ЕС страната трябва да се придържа към стратегическите документи от Гьотеборг и Лисабон, които отдават особена роля на хармонията между икономическо развитие и опазване на околната среда, както и на взаимовръзката между висок икономически растеж и висока заетост и икономическа ангажираност на населението.

Първата стратегическа цел на НСРР е достигане и поддържане на висок икономически растеж чрез динамична икономика на знанието в съответствие с принципите на устойчивото развитие. Общата цел ОП „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика”

изцяло се вписва в тази формулировка, защото единствено конкурентоспособността на външни пазари може да гарантира поддържане на висок икономически растеж за малките държави, между които е и България.

Общата цел на оперативната програма ще бъде реализирана чрез две специфични цели, които покриват два от основните аспекти на конкурентоспособността – подготвеността на българските предприятия за Общия европейски пазар и за бързо променящите се условия на международните пазари, както и състоянието на средата в която те функционират. Специфичните цели са:

- **Насърчаване на иновациите и повишаване на ефективността на предприятията.**
- **Подобряване на бизнес средата**

3.2 Цели на приоритетни оси

- 1 Насърчаване на развойната дейност и внедряването на иновации в предприятията;
- 2 Защита на индустриалната собственост на българските предприятия и изследователски организации;
- 3 Развитие на благоприятна про-иновационна среда в подкрепа на бизнеса.
- 4 Модернизация на технологиите и управлението в МСП
- 5 Осигуряване на по-достъпни и качествени консултантски и информационни услуги за бизнеса
- 6 Намаляване на енергоемкостта и разнообразяване на енергийните източници
- 7 Укрепване на производствения капацитет и достъпа до пазари чрез използване на предимствата на бизнес кооперирането
- 8 Облекчаване на условията за (не)банково кредитиране на ММСП
- 9 Осигуряване на финансиране за високорискови инвестиции
- 10 Повишаване обема и икономическия ефект от привлечените инвестиции
- 11 Осигуряване на актуална и качествена информация за външните пазари

V. ПРИОРИТЕТНИ ОСИ НА ОПЕРАТИВНАТА ПРОГРАМА “РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА” ЗА ПЕРИОДА 2007-2013

Подкрепата по ОП „Конкурентоспособност” ще бъде съсредоточена в следните приоритетни оси:

Приоритетна ос 1 “Развитие на икономика базирана на знанието и иновационни дейности”

ОБОСНОВКА

Понастоящем българската иновационна система е неразвита. Всеки от участниците в нея има специфични проблеми, които играят ролята на препятствия за цялостното развитие на конкурентоспособността на икономиката. Настоящата приоритетна ос беше избрана сред основните области на въздействие поради важността на прехода на българският икономически модел от „традиционна икономика” към „икономика базирана на иновациите и знанието”.

Основният проблем пред българските предприятия по отношение на иновационните процеси и управлението на научните изследвания са високите разходи за изпълнение на иновативни проекти. Това е и причината само 3.43% от предприятията да имат развойна дейност, като фирмените разходи за нея са сравнително ниски като % от БВП в сравнение с други държави-членки на ЕС и тази тенденция е устойчива през последните няколко години.

Малкият брой на изследователи наети в предприятията е логичен индикатор за липсата на собствена развойна дейност в повечето предприятия. Друг сериозен проблем стоящ пред българските предприятия и изследователски организации е липсата на пазарен опит и средства за защита на техните права върху индустриалната собственост.

Иновативните компании, особено новосъздадените, се считат за високорисков сегмент на банковия пазар. Ето защо тези компании изпитват сериозни трудности в началния си етап на развитие до момента на успешно внедряване и реализиране на продукта който разработват. В този начален етап иновативните стартиращи предприятия се нуждаят от висококачествени специализирани консултантски услуги по отношение на икономическата, финансова оценка и оценката на интелектуалната собственост на конкретен иновативен продукт, консултантска помощ по отношение на пазарната реализация, инвестиции осигуряващи нормалното функциониране на предприятието, специализирано обучение на персонала и т.н. За съжаление се наблюдава сериозна липса на структури, които предоставят такива услуги на предприятията (напр. Технологични бизнес инкубатори), като оскъдният брой такива (2) са зле развити и предоставят услуги на изключително малък брой предприятия. Липсата на центрове по компетентност и други структури предоставящи услуги свързани с процеса на разработване и внедряване на иновации (технологични центрове, технологични инкубатори, технологични платформи и т.н.) е още едно „тясно място” в българската иновационна система.

Това са част от причините поради които България е в групата на „догонващи страни” по отношение на иновативната среда. В допълнение връзката „наука-бизнес” е слаба или изобщо липсва. Тя беше прекъсната в периода на прехода от централно планирана към пазарна икономика, поради липсата на средства за финансирани на НИРД дейности. Това е причината за лошата пазарна ориентираност на иновативните разработки на изследователските институции. От друга страна зле развитите структури за технологичен трансфер не оказват достатъчна подкрепа в процеса на разработване и реализация на иновативните продукти, като там където съществуват, те не разполагат с цялото необходимо оборудване за нормална дейност. Още повече – „доставчиците” на иновации – изследователските организации, които би следвало да работят в тясно сътрудничество с посредниците (офиси за технологичен трансфер) и с „потребителите” на иновации (предприятията), не разполагат с адекватно оборудване за приложни изследвания, тъй като до скоро тяхната главна цел беше развитието в областта на фундаменталната наука.

За преодоляване на гореспоменатите недостатъци на българската иновационна система, държавната политика е концентрирана върху следните области на въздействие:

- Стимулиране на приложните изследвания и сътрудничеството между изследователски организации, университети и предприятия;
- Увеличаване на финансирането за иновации чрез установяване на механизми за привличане на частни инвестиции;
- Поощряване на предприятията да въвеждат нови технологии и подобряват иновационната си дейност;
- Насърчаване на активността в сферата на защита на индустриалната собственост
- Поощряване създаването на клъстери в традиционни сектори;
- Подкрепа на стартиращи предприятия и вече работещи такива с цел увеличаване на иновационния им потенциал;
- Изграждане на механизми за привличане на чуждестранни инвестиции в сфери на науката.

Цели

Основната цел на Приоритетна ос 1 е подобряване на Българската иновационна система чрез подкрепа за иновационна дейност и подобряване на про-иновативната инфраструктура.

Специфичните цели на приоритета включват:

1. Насърчаване на развойната дейност и внедряването на иновации в предприятията;
2. Защита на индустриалната собственост на българските предприятия и изследователски организации;
3. Развитие на благоприятна про-иновационна среда в подкрепа на бизнеса.

ОБЛАСТИ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ

Дейностите по тази приоритетна ос ще бъдат съсредоточени върху следните интервенции:

1.1. Подкрепа за създаване и внедряване на иновации в предприятията и защита на правата на индустриалната собственост

Целта на тази област на въздействие е да се преодолеят различията между предприятията и научните институти, което ще подобри производителността на фирмите, развитието на нови и подобрени продукти и услуги с по-висока добавена стойност, както и подобряване на производствените методи, процеси и проникването им на нови пазари.

1.1.1. Създаване на стартиращи иновативни предприятия

Един от общопризнатите методи за внедряване в икономиката на натрупана критична маса от научно-приложни резултати, разработени през последните години от българските научните организации, е създаването на иновативни стартиращи фирми, които да ги комерсиализират. За съжаление стартиращите предприятия с висок иновативен потенциал са подложени на висок риск никога да не навлязат в етап на растеж поради липса финансови ресурси и

пазарни опит и знания, както и поради неточно планиране. Много предприятия с потенциал за бърз растеж никога не получават своя шанс, тъй като на пазара съществуват изключително малко рискови инвеститори, докато условията на банково финансиране често са неподходящи, и дори по-често- банките изобщо не предоставят кредити на подобни компании. Ето защо по тази Приоритетна ос ще бъдат подкрепяни такива стартиращи фирми в началната им фаза на съществуване, като ще им бъде предоставяна интегрирана подкрепа покриваща техните разнообразни нужди. Обикновено тези стартиращи предприятия произлизат от университетите и други изследователски организации. Така че, като първа стъпка, на тези организации или на стартиращи иновативни предприятия, ще им бъде предоставяна подкрепа за провеждане на развойна дейност – тестове, изследвания, различни видове оценки на иновативните идеи, с цел да се идентифицират и разработят до допазарна фаза жизнеспособните иновативни идеи с потенциал за внедряване в икономиката, както и разходи за защита на индустриалната собственост. Като следваща стъпка, ще бъде предоставяна подкрепа (изготвяне на пазарни проучвания и анализи, услуги свързани с управлението на проекти, специализирани юридически услуги, инвестиции в материални и нематериални активи и др.) на стартиращи иновативни предприятия за внедряване на иновативни продукти на пазара. В допълнение, такива предприятия ще бъдат подкрепяни чрез създаването по тази приоритетна ос технологични инкубатори, които ще ги приемат за определен период и ще им предоставят общи и специализирани услуги с цел да повишат нивата на оцеляване сред технологичните стартиращи предприятия. Тези интервенции ще доведат до нарастване на броя на високо иновативни, вече пазарно стабилни компании в българската икономика.

Бенефициенти :

Бенефициенти по тази индикативна дейност могат да бъдат научноизследователски и развойни организации, университети, както и новосъздадени стартиращи предприятия.

1.1.2. Подкрепа за разработване на иновации от предприятия и внедряването им в икономиката.

Друг важен „генератор” на иновации са научните и развойни дейности на предприятия или клъстери, както в самите предприятия или клъстери, така и в партньорство с изследователски организации или университети. Съществуват значителен брой компании, чиято дейност би се подобрила много в следствие на внедряването на иновативни продукти, услуги или бизнес модели, но които нямат средствата за финансиране на необходимата развойна дейност.

Тези компании ще получават от една страна финансова подкрепа за осъществяване на НИРД, включително за пред-проектни и индустриални проучвания и пред-пазарно развитие, и от друга страна, интегрирана подкрепа (консултации, инвестиции в материални и нематериални активи, обучения на управителите/персонала), необходими за въвеждането на продуктите или процесите иновации в производствената или управленската им практика. В резултат на тези дейности ще се повишат успешните НИРД проекти изпълнявани от самите предприятия или в партньорство с изследователски организации, както и ще се увеличат общите разходи за научна и развойна дейност. В този смисъл предимствата на клъстерите могат да бъдат използвани с цел осигуряване на благоприятна иновационна среда за

предприятията, което ще им позволи да бъдат по- активно въввлечени в технологичните изследвания и развитие.

Разпределянето на средствата необходими за съвместни НИРД дейности между членовете на клъстера спомага за намаляването на рисковете и финансовите бариери. Близостта на клъстерните членове и доверието между тях води до по-бързо възприемане на иновацията помежду им. Ръководният състав на клъстера играе важна роля в процеса на разпространение на иновацията сред клъстерните членове. В допълнение, фирмите-членове на клъстер, често пъти имат подобрен достъп до рисков капитал, тъй като рискът е поделен между членовете на клъстера.

Бенефициенти:

Бенефициенти по тази индикативна дейност могат да бъдат български предприятия, клъстери от предприятия, изследователски организации, университети.

1.1.3. Подкрепа за увеличаване на заетостта на изследователи в предприятията

С цел увеличаване на заетостта между изследователите и високо квалифицираните техници, предприятията ще получават подкрепа за наемането на научни работници и други НИРД специалисти, които да изпълняват собствените научни проекти на предприятията, като бъдат покриване разходите им за заплати и социални осигуровки на наетите специалисти и др..

В допълнение, за да се внедрят най-иновативните решения и научноизследователски резултати в икономиката ни, ще се подкрепят програми за докторантури с висок приложен потенциал. Предварително подписан договор с предприятие или консорциум от предприятия, ще осигурява бъдещото им приложение, при успешен резултат от разработките. Ще бъдат покривани разходи за различни видове оценки на иновативни идеи, провеждане на опити, тестване, изработка на прототип, разходи за човешки ресурси и др.

Бенефициенти:

Бенефициенти по тази индикативна дейност могат да бъдат български предприятия, наемащи изследователски персонал, както и докторанти, разработващи проекти за докторат с приложен потенциал.

1.1.4 Защита на индустриалната собственост

За да се осигури защита на разработените иновации от българските предприятия и научни организации, ще се предоставя подкрепа за защита на индустриални права чрез подкрепа за кандидатстване и регистрация на национално, европейско и международно равнище на патенти, полезни модели, търговски марки и дизайн (включително по Договора за Патентно Коопериране, Търговска марка на Общността, Дизайн на Общността, Споразумението от Мадрид и протокола към него, и т.н.). Ще бъдат покривани разходи за изготвяне на оценки на иновативните идеи (по отношение на патентноспособност, състояние на техниката, новост и др)., за изготвяне на патентни досиета, както и за покриване на разходи по регистрация на патенти, полезни модели, марки и т.н.

Бенефициенти:

Бенефициенти по тази индикативна дейност могат да бъдат български предприятия и научноизследователски организации, университети.

1.2.Подобряване на про-иновативната инфраструктура

1.2.1. Създаване на нова и укрепване на съществуваща проиновативна инфраструктура

Целта на тази индикативна дейност е създаването на благоприятни условия за развитието на иновативни предприятия и укрепване капацитета на българските научни организации за въвеждане на приложени НИРД дейности. Финансирането ще бъде насочено към различни видове организации в подкрепа на бизнеса, които предлагат професионални консултантски услуги за иновативни стартиращи фирми и съществуващи иновативни предприятия. Средства ще се предоставят за създаването и/или разширяването на центрове за технологичен трансфер, технологични инкубатори, технологични платформи, технологични паркове и др., както и за разнообразяването на предоставяните от тях услуги. При офисите за технологичен трансфер и технологичните инкубатори, финансовата подкрепа ще покрива разходите за проекти свързани със създаването на подобни институции, институционално изграждане на съществуващи подобни, разработване и доставка на нови услуги за предприятията, както и свързване в мрежи на подобни подкрепящи бизнеса институции и организации, включвайки също така и иновативните предприятия. Имайки предвид специфичната комбинация от условия необходима за създаването на Технологични паркове, по предварителни разчети, не повече от 5-6 регионални центъра в България имат потенциал за създаване на такива структури, между които София, Пловдив, Варна. С оглед на гореказаното преди изпълнението на проекти за технологични паркове, ще се финансират подготвителни дейности за създаването им (разработка на пред-проектни проучвания, техническа документация, инженерни планове и т.н.).

Бенефициенти:

Бенефициенти по тази индикативна дейност могат да бъдат научноизследователски организации, университети, общини, обществени или частни организации, вкл. НПО, които създават и управляват проиновативна инфраструктура.

1.2.2. Подкрепа за обновяване на оборудването за приложни цели

За да се осигури достатъчен „поток” от иновативни идеи в икономиката, научните организации ще бъдат подкрепяни за придобиване и/или обновяване на съществуващо приложно оборудване, при условие, че съществува ясно изразено търсене от страна на бизнеса в конкретната научна сфера, както и доказана необходимост от подобно оборудване и потенциал за широко приложение на очакваните НИРД резултати в националната икономика. Тази дейност ще подобри достъпа на предприятията до про-иновативни услуги качествени, както и ще подобри тяхното качество.

Бенефициенти:

Бенефициенти по тази индикативна дейност могат да бъдат научноизследователски организации, университети, лаборатории и др.

1.2.3. Създаване на национална иновационна мрежа

С цел постигане на максимален синергетичен ефект от дейностите на отделните участници в иновационната система, ще бъдат осъществени редица допълнителни взаимосвързани операции, като напр. създаване на „национална иновационна мрежа”, обединяваща иновативни предприятия и организации, вкл. създаване на Интернет портали, бази данни и др. провеждане на обучения и оказване на други услуги на членовете на мрежата, осигуряване на високо-скоростна широколентова връзка, която да свързва всички участници в мрежата и др.

Бенефициенти:

Бенефициенти по тази индикативна дейност ще бъдат подкрепяни иновативни български предприятия, университети, лаборатории, обществени или частни организации – изследователски и иновативни, вкл. НПО, офиси за технологичен трансфер, технологични бизнес инкубатори, технологични паркове и други членове на иновационната система;

Управляващият орган на ОП „Конкурентоспособност” се ангажира да участва в инициативата „Региони за икономическа промяна” на ЕК за партньорството между региони и градове посредством следните действия:

- Възможност за включване в ОП на операции, свързани с иновациите и повишаване иновативния потенциал на предприятията, които да се базират на добри практики в мрежите за регионално сътрудничество.
- Съдействие на Комитета за наблюдение да получава редовно актуална информация относно мрежата/мрежите, в които са включени региони на страната.
- Предвиждане на точка в дневния ред на Комитета за наблюдение поне веднъж годишно за оценка на дейността на мрежата за регионално сътрудничество и дискутиране на подходящите предложения, които могат да бъдат включени в ОП.
- Включване в годишния доклад за изпълнението на ОП на предприети действия в региони, които са се включили в инициативата „Региони за икономическа промяна”.

ДЪРЖАВНИ ПОМОЩИ

Операциите по настоящата Приоритетна ос ще бъдат изпълнявани чрез схеми за държавна помощ. Последните ще бъдат изработени и изпълнени в съответствие с приложимите режими за държавни помощи.

ИНДИКАТОРИ

Определение/Име (Обективно проверими индикатори)	Вид	Начална стойност	Честота на измерване	Планира на стойност в средата на периода	Планира на стойност в края на периода	Източник на информация/метод на измерване	Разпределение по пол и размер на предприятията, получили помощ
% на иновативни МСП от всички МСП Определение: брой на МСП, които се определят като иновативни като % от всички МСП	Въздействие	2005- 11.4 %	Средна на периода (2010)			НСИ ; проучване	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия

**ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА БЪЛГАРСКАТА
ИКОНОМИКА” 2007-2013**

Ниво на оцеляване на технологични стартиращи фирми Определение: активни години на пазара на подпомогнати иновативни стартиращи фирми (след първите 2 години дейност)	Резултат	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)			Мониторинг; проучване	От тях: за мъже От тях: за жени
Брой нови продукти/технологии, въведени/готови да бъдат въведени на пазара Определение: нови продукти/технологии/процеси, въведени на пазара в резултат на инвестиции в подкрепени предприятия/стартиращи предприятия	Резултат		Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)			Мониторинг	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
Брой подкрепени проекти Определение: брой подкрепени проекти за технологични стартиращи фирми, включително развити бизнес планове и комерсиализирани иновативни идеи	Резултат	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	70	250	Мониторинг	От тях: за мъже От тях: за жени
Брой развити нови технологии/процеси Определение: нови технологии/процеси, развити в подкрепени предприятия в резултат на собствени изследвания и/или сътрудничество с изследователски институции	Резултат	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	80	300	Мониторинг	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
Брой НИРД проекти, подкрепени в до-пазарна фаза	Продуктов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	80	300	Мониторинг	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
Брой НИРД проекти, подкрепени за въвеждане на пазара	Продуктов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	200	670	Мониторинг	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
Брой съвместни проекти между предприятия и обществени изследователски институти Да се определи: по подкрепените Грантови схеми	Резултат	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	80	300	Мониторинг	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
Брой подадени заявки за търговски марки, дизайни, патенти и т.н. от подкрепените предприятия и изследователски организации	Продуктов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	100	100	Мониторинг	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия

**ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА БЪЛГАРСКАТА
ИКОНОМИКА” 2007-2013**

Брой регистрирани търговски марки, дизайни, патенти и т.н. от подкрепените предприятия и изследователски организации	Резултат	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	40	60	Мониторинг	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
Инвестиции в НИРД проекти от подкрепените предприятия Определение: стойност на подкрепените НИРД проекти, включително частното съфинансиране	Резултат	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	43 747 988	153734 286	Мониторинг	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
Брой предприятия, които използват услугите на проиновативни посредници Определение: брой предприятия, които използват услуги/помещения на подкрепените институции	Резултат	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	0	250	Мониторинг	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
Ниво на удовлетвореност на предприятията, които използват услуги на проиновативни институти в подкрепа на бизнеса (1- най-ниско; 5 – най-високо)	Резултат	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)		4	Проучвания	
Брой на потенциални технологични паркове Определение: брой на подкрепени проекти за разработване на тържни досиета и предпроектни проучвания за технологични паркове	Резултат	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	1	2	Мониторинг	
Брой нови технологии/продукти/прототипи/иновативни проекти, които са изработени/изпробвани в изследователски лаборатории и организации Да се определи: по подкрепени лаборатории	Резултат	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	0	260	Мониторинг; проучване	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
Брой създадени/подкрепени проиновативни посредници Определение: брой проекти за иновативни посредници, включително новосъздадени и вече съществуващи.	Продуктов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	32	68	Мониторинг, НСИ, проучвания	

„Кръстосано финансиране”

Важно условие за постигане на целите на Приоритетна ос 1 е подкрепените проекти да са интегрирани, включвайки типове дейности присъщи както за ЕФРР, така и за ЕСФ. Ето защо е предвидено да се прилага „кръстосано финансиране” в рамките на до 10% от бюджета на Приоритетната ос, в съответствие с чл. 34 на Общия Регламент. Това ще позволи, да се финансират, например, обучения по иновационни проблеми и индустриална собственост за управителите на предприятия, професионални обучения в най-нови технологии и оборудване, субсидирана заетост за изследователи в предприятия. Тези обучения са пряко свързани с инвестиционната подкрепа за иновативни проекти изпълнявани индивидуално от

предприятията или в партньорство с изследователски организации, както и с регистрацията на патенти, търговски марки и т.н. Подобни видове дейности имат допълващ характер и представляват неразделна част от подкрепата за иновативни проекти.

Приоритетна ос 2 “Повишаване ефективността на предприятията и развитие на благоприятна бизнес средата”

ОБОСНОВКА

Приоритетната ос допринася за постигането на основната цел на интервенциите на оперативната програма, а именно – реструктуриране на българската икономика и установяване на устойчив модел на икономически растеж. Постигането на тази цел е базирано на подкрепа за развитие на конкурентноспособни предприятия, както и на подобряване на бизнес средата, чрез предоставяне на предприятията на лесно достъпни, висококачествени информационни и консултантски услуги.

Понастоящем Българските МСП изостават значително в много области. Липсата на инвестиции в съвременни технологии, международно признати стандарти и управление на качеството, високата енергоемкост на производствения процес, ниската производителност на труда, както и лошото ниво на управленски способности, се считат за най-съществените пречки за развитието на българските МСП.

Ниските нива на подмяна на оборудването и машините имат особено негативен ефект за икономическия растеж на МСП. Ако българските малки и средни предприятия продължават да разчитат на временните предимства на ниските разходи за работна ръка и не започнат възможно най-бързо да модернизират технологиите си, скоро няма да бъдат в състояние да устояват на конкурентния натиск от региона и Европа. Ниските нива на стандартизация (ISO, системи за управление на качеството, добри производствени практики, добри лабораторни практики и т.н.) сред българските МСП, също влияят отрицателно върху тяхната конкурентоспособност. Членството в ЕС поставя нови предизвикателства пред МСП, тъй като те трябва да покриват нови изисквания на законодателството в различни сфери на стопанската дейност. Българските МСП все още не са активен „играч” на европейските и международни пазари. Участието им в международната конкуренция остава все още доста ограничено. По-малко от ¼ от българските предприятия са експортно ориентирани, като експортният им профил се определя предимно от продукция с ниска добавена стойност. Това се дължи до голяма степен на гореспоменатите фактори, както и на липсата на добре разработени пазарни стратегии и подходи.

За да се наложат на пазара и да се превърнат в конкурентноспособен участник в Общия пазар (вкл. да покрият високите изисквания за качество) МСП трябва да бъдат „снабдени” със средства и решения необходими за конкурентоспособност и растеж на европейския пазар. Трябва да бъдат поощрявани инвестициите и да бъдат подобрени управленските умения. Трябва да се подпомагат внедряването на системи за управление на околната среда/качеството и сертифицирането на продукцията, като това би гарантирало успешното навлизане на българските продукти и услуги на европейския и други пазари. Участието на МСП в „новата икономика” ще изисква използването на нови и конкурентни бизнес модели, като дистанционна работа и свързване в мрежи и/или клъстери.

От изключителна важност е да се насърчават екологично чисти, ниско емисионни, енергоспестяващи производствени технологии и възобновяеми енергийни източници, с цел значително намаляване на енергийната интензивност, негативните екологични въздействия, като това допринася за устойчиво развитие на икономиката. Като резултат от този технологичен поврат, освен чисто екологичния полезен ефект, също така ще бъдат значително подобрени ефективността и производителността на използваните от предприятията технологии.

Първостепенно значение е да се подобри средата в която работят предприятията, както и тяхната управленска култура. Подкрепата за създаване и функциониране на подкрепяща бизнеса организация, която да предоставя такива услуги, ще допринесе значително за подобряването на пазарното представяне на предприятията, включително на стартиращите такива, както и за разширяване на управленските знания и умения на предприемачите.

С цел стимулиране на регионалното развитие и иновациите и подобряване на бизнес средата и конкурентоспособността на предприятията ще бъде използван клъстерен подход. Клъстерите са в състояние да постигнат общ напредък в предприемачеството и са двигател за развитието на активите, новите технологии, бизнес инфраструктурата, привличането на инвестиции и специализирани услуги, което индивидуални предприятия не са в състояние да направят.

Цели

Специфичните цели Приоритетната ос са:

1. Модернизация на технологиите и управлението в предприятията.
2. Предоставяне на лесно достъпни и качествени консултантски и информационни услуги на бизнеса.
3. Намаляване на енергийната интензивност и диверсификация на енергийните източници използвани от предприятията.
4. Увеличаване на ефективността на производството и пазарното представяне на предприятията използвайки предимствата на клъстерите и бизнес мрежите.

ОБЛАСТИ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ

За целите на Оперативната програма и с оглед постигане на целите произтичащи от идентифицираните нужди са формулирани ключови области на въздействие. Подкрепата предвидена по тези области въвежда интегриран подход при програмирането на схемите и предполага възможни комбинации между различните тематични дейности предвидени по приоритетната ос.

Подкрепата по тази приоритетна ос няма да бъде концентрирана само върху МСП. Въпреки че големите предприятия разполагат с достатъчно възможности за финансиране на инвестиционните си проекти, те са също така, и голям „генератор” на заетост и растеж. Ето защо ще бъде допустимо по ОП големите предприятия да получават подкрепа за някои дейности, като закупуване и въвеждане на нови технологии, въвеждане на международно признати стандарти и системи за качество и мерки за енергийна ефективност. С цел да се осигурят равни възможности, честна конкуренция и съответствие с приложимите режими на

държавна помощ, ще бъдат разработвани отделни схеми за безвъзмездна помощ за големите предприятия.

Тематичните области на въздействие са:

2.1. Подобряване на технологиите и управлението в предприятията

Индикативните дейности по тази област ще бъдат съсредоточени върху:

2.1.1. Технологично обновление в предприятията

Най - голяма операция по тази тематична група ще бъде предоставянето на подкрепа за инвестиции в съвременни материални и нематериални активи, насочени към подобряване и разширяване на бизнес дейностите им, подобряване на управлението, въвеждането на нови продукти, услуги и процеси в компаниите, навлизане на нови и разширяване на съществуващите пазари и др. Подкрепата за оползотворяването на инвестиции целящи модернизирването на дейността на предприятията – технологично обновление, разширяване на бизнес дейността, подобряване на управлението, въвеждането на нови продукти, услуги и процеси, навлизането на нови пазари и т.н. – е ключов фактор за ускоряване на процеса на адаптиране на предприятията към Общия пазар, като пълноценни конкурентноспособни членове.

Бенефициенти

Бенефициенти по тази дейност ще бъдат предприятия от производствения сектор и сектора на услугите.

2.1.2. Въвеждане на нови технологии и продукти в предприятията

Специално внимание ще се отделя на предприятия закупуващи и внедряващи нови технологии. Подкрепа ще се предоставя за въвеждането и комерсиализацията на иновативни проекти за технологии и продукти на пазара на регионално и национално ниво и на ниво компания, свързани с разширяването на дейностите на предприятията и /или подобряване на конкурентните им предимства, но които не са свързани с внедряване на резултати от изследвания дело на самата компания. Тази дейност представлява директно продължение на операциите целящи подкрепа за иновативни стартиращи предприятия, която ще бъде изпълнявана по Приоритетна ос 1 на ОП и ще насърчава НИРД дейностите в предприятията.

Бенефициенти

Бенефициенти по тази дейност ще бъдат предприятия от производствения сектор и сектора на услугите.

2.1.3. Покриване на международно признати стандарти

Друг вид дейност ще бъде подкрепа за проекти на предприятия целящи постигане на съответствие с международно признати стандарти – въвеждане на системи за управление на околната среда (EMAS), качеството, управленски системи базирани на информационни технологии, добри управленски практики и др. За подобряване на управленските умения и техники на предприятията ще бъде предоставяна подкрепа за получаване на високо качествени външни услуги, предоставяни от професионални фирми. Това се отнася най-вече

за услуги, които допринасят за модернизацията на управлението на предприятията и тяхното приспособяване към Общия Европейски Пазар. С цел да се подобрят международните позиции на българската продукция на външни пазари, специализирана подкрепа ще бъде предоставяна за планиране, въвеждане и подобряване на системите за управление на качеството.

Бенефициенти

Бенефициенти по тази дейност ще бъдат предприятия от производствения сектор и сектора на услугите.

2.2. Създаване на инфраструктура в подкрепа на бизнеса

Индикативните дейности по тази област ще бъдат съсредоточени върху:

2.2.1. Създаване на мрежа от организации, предоставящи консултантски и информационни услуги за предприятията

По тази операция, ще бъде създадена мрежа от организации в подкрепа на бизнеса и ще бъде финансирана нейната дейност. Мрежата от подобни организации ще включва институции, които подпомагат предприемачеството и предоставят широк набор от информационни и консултантски услуги за стартиращи и съществуващи МСП. Членовете на мрежата ще предлагат основни бизнес консултации за стартиране и ръководене на бизнес, включително бизнес планиране, маркетинг, финансово управление, правни съвети и др.. Едновременно с това, ще се предоставят и специализирани информационни и консултантски услуги свързани със специфични стандарти и изисквания към отделните сектори, включително опазване на околната среда, свързване с подходящи партньори за износ и др. Мрежата от организации в подкрепа на бизнеса ще служи и като информационни и промоционални бюра за ОП „Конкурентоспособност” и ще подпомага предприятията в подготовката на проектни предложения. Организациите в подкрепа на бизнеса ще бъдат включвани в мрежата, след като преминат конкурсна процедура и покрият определени изисквания, които ще гарантират качеството на предлаганите услуги. Въпреки, че броят на членовете на мрежата ще е ограничен, целта е тя да осигурява достъпност и едновременно с това качество на предлаганите услуги. За тази цел ще се финансират разработването и въвеждането на нови пакети от услуги за предприятията – както общи, така и специализирани – развитие и поддръжка на стандартите за услугите и към членовете на мрежата, както и необходимите инвестиции за функционирането на мрежата, включително разработката и поддръжката на тематични бази данни и др. Оперативните разходи на организациите, включени в мрежата ще се покриват срещу действително доставени услуги на предприятия.

Бенефициенти

Институционален бенефициенти по тази дейност ще бъде ИАНМСП, а крайни бенефициенти ще са НПО, предоставящи информационно-консултантски услуги на МСП.

2.2.2. Създаване на регионални бизнес-инкубатори

За да се осигури свързаност и интегрираност на подкрепата за стартиращи фирми, ще се създават регионални бизнес инкубатори под формата на „инфраструктурно продължение” на мрежата. Те ще са насочени към подкрепа на стартиращи фирми и за предоставяне на

комплексна подкрепа за предприятията от регион. Проектите ще покриват разходи за изграждането им (обновяването), както и необходимите инвестиции за функционирането на мрежата от инкубатори.

Бенефициенти

Институционален бенефициенти по тази дейност ще бъде ИАНМСП, а крайни бенефициенти ще са НПО, участващи в мрежата от консултантски организации и управителни тела на бизнес инкубатори.

2.3. Въвеждане на енергоспестяващи технологии и използването на възобновяеми енергийни източници

2.3.1. Въвеждане на енергоспестяващи технологии в предприятията

Дейности целящи въвеждането на енергоспестяващи технологии, както и за оползотворяване на ВЕИ от предприятията също ще бъдат подкрепяни. Интервенциите ще бъдат съсредоточени върху енергийна оценка и енергиен одит, разходи за предпроектни проучвания, енергоспестяваща технология и оборудване, подобряване на енергийното управление, и т.н.. Като допълняемост между приоритетите, трябва да се спомене, че внедряването на иновативни технологии целящи намаляване на енергийната интензивност, ще бъдат допустими за финансиране по Приоритетна ос 1.

Бенефициенти

Бенефициенти по тази дейност ще бъдат предприятия от производствения сектор и сектора на услугите.

2.3.2. Въвеждане на възобновяеми енергийни източници

Друго поле на дейност е въвеждането на ВЕИ посрещащи енергийните нужди на предприятията. Помощта ще е съсредоточена за производство на енергия от вятър, слънце и когенерация от индустриални съоръжения, като ще се финансират изграждането на съоръженията и закупуването на необходимото оборудване.

Бенефициенти

Бенефициенти по тази дейност ще бъдат предприятия от производствения сектор и сектора на услугите.

2.3. Насърчаване на бизнес кооперирането и клъстерите

Съвременната икономика отдавна е признала предимствата на бизнес кооперирането и свързването в клъстери, като средство за подобряване на производството и представянето на пазара на предприятията, чрез ефекта на обединяването, икономия от мащаба и подобрен достъп до иновации.

Концепцията за клъстерите покрива широк спектър от бизнес структури – национални-регионални- трансгранични клъстери, клъстери по компетентност, индустриални или производствени отношения, и иновационни системи. Те са предназначени за постигане на различни цели – повишаване конкурентоспособността на предприятията, подкрепа на съвместни разработки, подобряване функционирането на различни отрасли и въвеждане на системи за опазване на околната среда. Клъстерите имат положителен ефект върху конкурентоспособността и иновативността, изграждане и подобряване на уменията,

осигуряването и получаването на информация, дълготраен и динамичен растеж на бизнеса . Клъстерите по своята природа произлизат в резултат на действията на предприятията, водени от принципа на най-голяма икономическа изгода.

Зад всеки успешен клъстер стои успешна фирма или група от фирми и активен клъстерен управляващ орган. Тези водещи компании, често пъти са големи предприятия които имат пазарна ниша или бързо растящ пазар. Създаването и оцеляването на клъстерното образуване се дължат най-вече на такива основополагащи компании и клъстерния управляващ орган. Клъстерите се развиват по отношение на основния фактор, който определя конкурентоспособността: от обикновен клъстер, възникнал в следствие на съвпадение на определени условия, към клъстер основан на инвестициите и икономия от мащаба, и в най-висшата си фаза – клъстер основан на иновациите и накрая превръщащ се в малка иновационна система. Подкрепа по ОП ще бъде предоставяна на нововъзникващи или вече съществуващи клъстери, които в България са най-вече от първите два вида. Клъстерите ще бъдат подкрепяни за подобряване на икономическото им представяне, за стимулиране на иновационните им дейности и, ако има такива случаи, за превръщането им в иновативни клъстери.

Поради комплексният характер на клъстерите, операцията ще подкрепя различни по вид и същност дейности – едновременно ще се финансират общи за клъстера като цяло дейности (управление на клъстера и общи инвестиционни потребности), така и подкрепа за индивидуалните членове на клъстера (включително консултации, инвестиции и обучение).

Бенефициенти

Бенефициенти по тази дейност ще бъдат обществени организации, образователни институции и изследователски организации, неправителствени организации и други образувания, включени в мрежа на клъстер(и).

ДЪРЖАВНИ ПОМОЩИ ПО ПРИОРИТЕТНАТА ОС

Операциите по настоящата Приоритетна ос ще бъдат изпълнявани чрез схеми за държавна помощ. Последните ще бъдат изработени и изпълнени в съответствие с приложимите режими за държавни помощи.

ИНДИКАТОРИ НА ПРИОРИТЕТНАТА ОС

Определение/Име (Обективно проверими индикатори)	Вид	Начална стойност	Честота на измерване	Планирана стойност в средата на периода	Планирана стойност в края на периода	Източник на информация/метод на измерване	Разпределение по пол и размер на предприятията, получили помощ
Нарастване на производствения капацитет в подкрепените предприятия Да се определи: най-високото устойчиво ниво на производство, което може да се постигне със сегашната продуктова спецификация и комбинация, усилия на работниците, съоръжения и оборудване в подкрепените предприятия	Въздействие	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	+ 15%	+ 15%	НСИ; Мониторинг	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
Намаляване на енергоемкостта на производството в подкрепените предприятия	Въздействие	0	Среда на периода (2010) Край на периода	- 9%	- 12%	Мониторинг; НСИ	От тях: за малки предприятия за средни

**ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА БЪЛГАРСКАТА
ИКОНОМИКА” 2007-2013**

Да се определи: Отношението на количеството консумирана енергия за дадено количество продукция			(2013) Последваща оценка (2015)				предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
Нарастване на % на предприятия, които използват общи и специализирани консултантски услуги Да се определи: % на предприятия, които използват консултантски услуги, различни от обичайните (счетоводни и т.н.)	Въздействието	2006-22%	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	29.3%	35%	Мониторинг; НСИ; проучвания	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
Намляване на средната възраст на технологичното оборудване в подкрепените предприятия Да се определи: годините на производство на технологичното оборудване	Резултат	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)			Мониторинг	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за стартиращи предприятия
Брой на подкрепени МСП, които въвеждат в употреба нови технологии/продукти Определение: МСП, които са кандидатствали с проекти за въвеждане на нови технологии – на ниво нови за компанията	Продуктов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	180	308	Мониторинг	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
Брой сертификати въведени в подкрепените предприятия Да се определи: брой сертификати, получени от подкрепените предприятия	Резултат	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	130	537	Мониторинг	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
Брой организации, участващи в мрежата от организации в подкрепа на бизнеса	Продуктов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	34	68	Мониторинг	
Процент предприятия/предприемачи, които използват услуги от мрежата от организации в подкрепа на бизнеса	Резултат	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	7%	20%	Мониторинг	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
Ниво на удовлетвореност на предприятията, получили услуги от консултантски организации (по скала: 1- не удовлетворен ; 5 – удовлетворен)	Резултат	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	3	4	Мониторинг; проучвания	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
Дял енергия от ВЕИ спрямо общото количество енергия консумирано от подкрепените предприятия Определение: % енергия от ВЕИ спрямо общо потребено количество енергия в подкрепените предприятия	Резултат	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	5%	10%	Мониторинг	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
Брой енергийно ефективни технологии/процеси/решения, въведени в подкрепените предприятия	Продуктов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013)	110	250	Мониторинг	От тях: за малки предприятия за средни предприятия

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА” 2007-2013

			Последваща оценка (2015)				за големи предприятия за стартиращи предприятия
Нарастване на печалбите на подкрепените членове на даден клъстер след включването им в клъстерната инициатива	Резултат	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	0%	15%	Мониторинг	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
Брой клъстери – създадени/подкрепени вече съществуващи	Продуктов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	16	30	Мониторинг	

„Кръстосано финансиране”

За да бъдат постигнати целите на приоритетната ос, от изключителна важност е подкрепяните проекти да имат комплексен характер като включват интервенции характерни както за ЕФРР, така и за ЕСФ. Ето защо се предвижда „кръстосано финансиране” в съответствие с чл. 34 на Общия Регламент, до 10% от разходите на ниво приоритетна ос. Това би позволило да се финансират обучения акцентирани върху управлението на ресурсите (работна сила, енергия, ИКТ) и/или бизнес сътрудничество (свързване в мрежа, консултации). Такива обучения ще допълнят по-голямата инвестиционна подкрепа по проекта и ще гарантират подобрена ефективност на предприятието и по-добра устойчивост на инвестициите. Тези обучения ще бъдат строго специфични, насочени към повишаване на производителността на труда и мотивация на служителите и ще представляват неделима част от изпълнението на подкрепените проекти.

Приоритетна ос 3: Финансови ресурси за развитие на предприятията

ОБОСНОВКА

Цел на приоритетната ос е повишаване на инвестиционната активност и предприемачеството чрез развиване на специални финансови инструменти за финансиране от МСП. Предвидените интервенции ще предложат нови възможности на МСП за достъп до рисков капитал във финансови ниши, където традиционната банково финансиране липсва или е недостатъчно.

Ограниченият достъп до финансиране на МСП в България се счита за една от пречките за тяхното развитие. Големи групи МСП в България изпитват сериозни проблеми в достъпа до банково финансиране, например микро предприятия, стартиращи предприятия, иновативни предприятия, МСП без кредитен рейтинг или дълга кредитна история, МСП, които изпитват затруднения с обезпеченията. В същото време се счита, че тези предприятия са важен фактор за икономическото развитие.

Интервенциите по тази Приоритетна ос ще бъдат фокусирани върху пазарните недостатъци при финансирането на МСП, причинени от недостиг на микрофинансиране, кредитни гаранции и рисков капитал. В допълнение на създаването на мрежа от алтернативни

финансови източници с подкрепата на ЕФРР, специално внимание ще бъде отделено на осигуряването на благоприятна среда за предприятията, ниски такси за обработка на документи, дългосрочната самостоятелна устойчивост, подходящи обучения и мониторинг, както и засиленото сътрудничество между всички заинтересовани страни, включително банковия сектор. Предоставянето на подобрен и улеснен достъп до допълнително финансиране, подкрепено от подходящи финансови инструменти, би следвало да стимулира развитието на по гъвкава иновативна среда за МСП и да насърчи иновативните дейности, които обикновено се считат за твърде рискови за банково финансиране. Разработената система за микрокредитиране ще финансира първоначално стартиращи и микро предприятия.

Цели

Специфичните цели на интервенциите са:

1. Подобряване на условията за достъп до финансиране на микро-, малки и средни предприятия;
2. Осигуряване на финансиране за високорискови инвестиции, основно за иновационни дейности.

ОБЛАСТИ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ

3.1 Подобряване на достъпа до финансиране на микро-, малки и средни предприятия чрез използване на инструментите на финансовия инженеринг

ИНДИКАТИВНИ ДЕЙНОСТИ

3.1.1 Подкрепа за предоставяне на гаранции

Холдинговият фонд ще подкрепя предлагането на гаранционни продукти (гаранции) чрез целевото подпомагане на специализирани Гаранционни фондове (чрез кредити, дялово участие и/или контра-гаранции), или директно чрез банките, като пряко им предоставя гаранции върху определени техни портфейли от МСП-кредити (портфейлни гаранции).

Предвижда се подкрепа за създаване и капитализиране на гаранционни фондове/схеми, включително разширяване на дейността на вече съществуващи фондове и схеми.

Бенефициенти: организации (обществени и търговски или неправителствени организации), опериращи като гаранционни фондове

3.1.2 Подкрепа за предоставяне за микро-кредитиране

Холдинговият фонд ще подкрепя предлагането на микро-кредити чрез целевото подпомагане на микро-кредитните институции и банките, предоставящи микро-кредити чрез отпускане на кредити или издаване на гаранции.

Предвидена е подкрепа за съществуващи микро-кредитни фондове/схеми, както и към новосъздадени, включително местни или регионални фондове или клонове на фондове.

Бенефициенти: организации (обществени и търговски или неправителствени организации), опериращи като микро-кредитни фондове, банки предоставящи микрокредити

3.1.3 Подкрепа рисковото инвестиране в МСП

Холдинговият фонд ще подкрепя рисковото инвестиране чрез подкрепа за фондовете за рисков капитал чрез дялово участие в избрани чрез тръжна процедура фондове. Инвестициите в фондове за рисков капитал ще бъдат в следните форми: предоставяне на дялов капитал или кредитни инструменти на съществуващи фондове за рисков капитал по споразумение за второ фондово ниво, специализирани гаранции върху дялови инвестиции, включително върху портфейл от такива, осъществени от фондовете за рисков капитал и заеми.

Бенефициенти: Фондове за рисков капитал, инвестиращи в МСП

3.1.4 Подкрепа за създаване или разширяване на дейността на мрежи от бизнес ангели в България

Мрежата ще предоставя услуги за намиране на подходящ партньор и свързването на МСП с бизнес ангели – високо платени професионалисти, които имат намерение да инвестират средствата си в нови рискови дейности. Тази операция ще покрива оперативните разходи на мрежата, включително цената на услугата по свързването, консултирането и обучението на МСП.

Бенефициенти: организации, управляващи мрежа от бизнес ангели

За да се осигури максимален ефект от дейностите по този приоритет, ще бъде търсена допълняемост с другите приоритети на ОП, чрез използването на интегриран подход:

- подкрепа за малки рискови, гаранционни или кредитни фондове, опериращи като филиали на високотехнологичните бизнес инкубатори, подкрепяни по Приоритет 1 и фокусирани върху иновативни МСП;
- подкрепа за мрежа от бизнес ангели, включително високотехнологичните бизнес инкубатори (подкрепяни по Приоритет 1), организациите в подкрепа на бизнеса (подкрепяни по Приоритет 2) с цел улесняване на отношенията между бизнес ангелите и МСП;
- създаване на Съвместна Гаранционна Асоциация от групи МСП, организации в подкрепа на бизнеса и/или търговски палати, понякога в партньорство с банки, които да предоставят гаранции или кредити, както и бизнес консултации за МСП, базирани на опита и капацитета на членовете си.

При подобряването на достъпа до финансиране чрез инструментите на финансов инженеринг се търси повишаване на ефективността на тези инструменти чрез синергия с инициативата JEREMIE.

ДЪРЖАВНИ ПОМОЩИ

В изпълнението на дейностите по приоритета държавната помощ следва да бъде разглеждана на две нива:

- „Първични” бенефициенти на помощта – гаранционните фондове и фондовете за микрокредитиране и рисков капитал и мрежите от бизнес ангели.

**ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА БЪЛГАРСКАТА
ИКОНОМИКА” 2007-2013**

- МСП ползващи услугите предоставяни от създадените финансови инструменти.

Схемите за подпомагане ще бъдат създадени и изпълнени в съответствие с най-подходящият режим на държавна помощ.

Индикатори

Определение/Име (Обективно проверими индикатори)	Вид	Начална стойност	Честота на измерване	Планира на стойност в средата на периода	Планира на стойност в края на периода	Източник на информация /метод на измерване	Разпределени е по пол и размер на предприятият а, получили помощ
Нарастване % предприятия, които получават заеми	Въздействие	2006 37%	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)			НСИ; Мониторинг	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
Дял на Фондове за рисков капитал в източниците за финансиране на стартиращи предприятия Определение: дял на Фондове за рисков капитал в източниците за външно финансиране за стартиращи предприятия	Въздействие	2006 0.4%	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)			Мониторинг; проучване	От тях: за мъже От тях: за жени
Дял на източниците за външно финансиране за инвестиционните нужди на предприятията Определение: дял на използваните от предприятията източници за външно финансиране за своите инвестиционни нужди.	Въздействие	2006 18% (banks) 10% (lease)	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)			Мониторинг	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
Стойност на предоставените гаранции и заеми Определение: стойност на предоставените гаранции и заеми от подпомогнатите институции	Резултат	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)			Мониторинг	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
Брой инвестиционни проекти, подкрепени от създадените/подпомогнатите фондове за рисков капитал	Резултат	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)			Мониторинг	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
Брой създадени/развити финансови инструменти	Продуктов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)			Мониторинг	
Стойност на капитализацията на подкрепените финансови инструменти	Продуктов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	200 000 000	200 000 000	Мониторинг	

„КРЪСТОСАНО ФИНАНСИРАНЕ”

Предвижда се „кръстосано финансиране” до 10% от разходите на ниво приоритетна ос. Това би позволило да се финансират някои обучения на управляващия персонал на фондовете/схемите, които ще бъдат подкрепяни. Трансфера на специфичен опит в управлението на успешни гаранционни фондове и фондове за микро кредитиране и рисков капитал, чрез подобни обучения потенциално ще подобри „левъридж” ефекта на общественото финансиране (средства от ЕФРР и Националния бюджет) и ще осигури по-качествени услуги за предприятията. Поради ограничения опит на България в тази сфера е възможно за обученията да бъдат привлечени международни консултанти.

Приоритетна ос 4 “ Укрепване на международните пазарни позиции на българската икономика”

ОБОСНОВКА

Цел на приоритетната ос е подпомагането на интеграцията на българската икономика в Общия европейски пазар чрез подобряване на условията за инвестиции и износ.

Като страна член на ЕС България губи някои от предимствата си като инвестиционна дестинация, но печели други. За да може да се извлече максимална полза от тях и да се увеличи обема и експортния потенциал на ПЧИ и вътрешните инвестиции са нужни съгласувани усилия за увеличаване броя и качеството на услугите предлагани на потенциални инвеститори, за подобряване на ефективността на системата за привличане на инвестиции и за реклама на България като инвестиционна дестинация.

МСП генерират голям дял от националния търговски дефицит, понеже по-голяма част от тях купуват чужди инвестиционни стоки като оборудване и само ограничен кръг продават продукцията си на външните пазари. Като член на ЕС българският пазар е отворен за европейски компании, но и Общият пазар е много по-отворен за българските продукти и услуги. За да се подкрепи навлизането и присъствието на български предприятия на външни пазари, трябва да им се предостави актуална и лесно достъпна информация, като се подобрят услугите за насърчаване на износа и за контакт с потенциални партньори чрез целеви международни или национални промоционални дейности.

Качеството на предлаганите продукти е друг основен въпрос при насърчаването на износа. Подходящата и акредитирана инфраструктура за изпитване и сертификация в България ще позволи на предприятията да предлагат продукти с гарантирано високо качество на по-конкурентни цени. Информация за задължителните и препоръчителните стандарти на които трябва да отговаря продукцията, както и за ползите от сертификация ще помогнат на българските предприятия по-бързо да се интегрират в международните бизнес мрежи. България е и външна граница на Общността, и като входна точка за стоки външни за Съюза би следвало да се осигури високо ниво на надзор и контрол на пазара, гарантирано от добре оборудвани и обучени изпитващи и калибриращи лаборатории и контролни органи. Метрологията играе ключова роля за подобряване дейността на обикновените и референтните лаборатории.

Цели

1. Увеличаване на обема привлечени инвестиции и икономическия ефект от тях;

2. Улесняване достъпа до външни пазари на българските предприятия чрез цялостни услуги за предприятия и актуална информация за износа;
3. Осигуряване на съответствие на българските продукти с международните стандарти за качество.

ОБЛАСТИ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ

Дейностите по приоритета ще бъдат концентрирани в следните индикативни проекти:

4.1. Популяризиране на предимствата за инвестиране в България

Целта на тази операция е подобряване на условията за инвестиции чрез изпълнението на проекти, популяризиращи страната като инвестиционна дестинация. Средствата ще бъдат насочени към провеждане на информационни кампании, рекламни дейности, които да осигурят по-добър достъп до информация за потенциалните инвеститори, включително проучвания и подобряване качеството на промоционалните материали. Средства ще се предоставят и за изграждане на информационна система в подкрепа на инвеститорите – въвеждане на стандартен „пакет” услуги и места за предоставянето им, както и национален/регионален маркетинг за инвеститори.

4.2. Подкрепа за успешното представяне на българските предприятия на международните пазари

Дейностите са насочени към подобряване интегрирането на българската икономика към Общия пазар и към световните пазари, чрез провеждане на изследвания и анализи, разработване на система и план за действие за предоставяне на информация и насърчаване на бизнес дейностите на страната, промоционални дейности, информационни кампании, създаване на унифицирана информационна система и база данни, предоставяща свободен достъп и възможности за търсене на партньори и обмяна на информация.

Средства ще се предоставят и за подпомагане на участието на предприятията в международни пазари и изложби; организиране и провеждане на международни бизнес форуми, рекламни кампании и др.

4.3. Подкрепа за националната инфраструктура по качеството

Важно условие за повишаване конкурентоспособността на предприятията е подобряване на услугите на националната инфраструктура по качеството. В рамките на проектите ще бъдат финансирани целеви информационни кампании за бизнеса, дейности за укрепване на организациите от инфраструктурата по качество и ориенирането им към нуждите на бизнеса, включително консултации, обучения и инвестиции, инвестиции и обучения за подобряване качеството и количеството на услугите за бизнеса предоставяни от мрежата от държавни и публични лаборатории. Дейностите ще подобрят и качеството и достъпа на предприятията до стандарти, както и ще гарантират международно признаване на резултатите от калибриране и изпитване.

БЕНЕФИЦИЕНТИ

Бенефициенти по този приоритет ще бъдат: Българска агенция за инвестиции; Изпълнителна агенция за насърчаване на МСП; ДАМТН, БИС, БИМ, ИА „Българска служба за

**ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА БЪЛГАРСКАТА
ИКОНОМИКА” 2007-2013**

акредитация”, ИА „Сертификация и изпитване”, както и обществени и частни организации, работещи в областите стандартизация, сертификация и изпитване.

ДЪРЖАВНИ ПОМОЩИ

Дейностите по тази приоритетна ос няма да включват държавна помощ, освен в случаите, когато бенефициенти няма да бъдат обществени организации.

ИНДИКАТОРИ

Определение/Име (Обективно проверяеми индикатори)	Вид	Начална стойност	Честота на измерване	Планир ана стойнос т в средата на периода	Планир ана стойнос т в края на периода	Източник на информация /метод на измерване	Разпределение по пол и размер на предприятията, получили помощ
Нарастване на дела на износа в БВП Определение: делът на износа като % of БВП	Въздействие	2005 27.75%	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	40.5%	52.3%	Statistical data	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
Нарастване на обема на износа в подкрепените предприятия Определение: обем на износ	Резултат	2006 12%	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	18%	23%	Мониторинг	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
Брой запитвания от потенциални инвеститори, получени от БИА	Резултат	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)			Мониторинг	
Брой контакти, осъществени между български и чужди компании	Продуктов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)			Мониторинг, статистика от ИАНМСП	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
Брой предприятия, които участват в промоционални събития	Продуктов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	В България 50.3% В чужбина 23.1%	В България 54.5 % В чужбина 27.6%	Мониторинг	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
Брой промоционални събития (годишно)	Продуктов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	70	75	Мониторинг	
Брой изпитвания за качество Определение: годишен брой изпитвания, направени от лаборатории – всички и само от подкрепени лаборатории	Резултат	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)			Мониторинг	
Брой подкрепени референтни лаборатории	Продуктов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка			Мониторинг	

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА” 2007-2013

			(2015)				
Брой акредитирани лаборатории	Продуктов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)			Мониторинг	
% органи за оценка на съответствието	Резултат	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)			Мониторинг	

„КРЪСТОСАНО ФИНАНСИРАНЕ”

Предвижда се „кръстосано финансиране” до 10% от разходите на ниво приоритетна ос. Това би позволило да се финансират специфични професионални обучения като части от проектите на държавните и обществени институции. Целта на тези обучения ще бъде да се предадат полезни за бизнеса международни практики на държавните институции, като по този начин се повиши ефективността на направените инвестиции. Без провеждане на обучения, промяната на дейността на получаващите помощта институции ще бъде по-бавна и по-малко вероятна, като това ще застраши устойчивостта на инвестиционната помощ. Конкурентоспособността на предприятията, които са краен получател на помощта по тази приоритетна ос, също ще бъде повлияна негативно от липсата на обучения. Поради ограничения опит на България в тази сфера е възможно за обученията да бъдат привлечени международни консултанти.

Приоритетна ос 5: Техническа помощ

ОБОСНОВКА

Приоритетната ос цели да подкрепя успешното и добро управление на интервенциите по оперативната програма и да изгради капацитет в управляващите и изпълнителните институции. Оста предвижда подкрепа в процеса на планиране, управление, избор на проекти и оценка на ОП, чрез подпомагане на УО и МЗ.

Целта на приоритетната ос е да подобри качеството на предприетите интервенции и да увеличи ефективността на усвояемост на СФ, чрез реализирането на ОП на ниво УО и МЗ.

ТЕМАТИЧНИ ГРУПИ ОПЕРАЦИИ

Дейностите по настоящата приоритетна ос ще покриват:

5.1. Подкрепа за управлението, изпълнението, мониторинга и оценката на оперативната програма.

- Разходи за подготовка, избор, оценка и мониторинг на помощта и на операциите (с изключение на разходите по придобиване и инсталиране на компютъризирани системи за управление, мониторинг и оценка)

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА” 2007-2013

- Разходи за заседания на Комитета за наблюдение. Разходи за експерти и други участници в Комитета, включително участници от трети страни, където тяхното присъствие е счтено за особено важно за ефективното оползотворяване на помощта.
- Разходи за одити и проверки на място на операциите.
- Разходи за заплати за държавни служители и длъжностни лица, наети чрез надлежно документирано решение на компетентния орган, да управлява, изпълнява, провежда мониторинг и оценка на ОП.

5.2. Други дейности по изпълнението на ОП

- Управление на програмата – предоставяне на външна експертиза за развитие на техническия, оперативен, методологичен, институционален и процедурен капацитет на всички нива на изпълнение на ОП.
- Обучение на персонала на всички организации участващи на всеки един от етапите на програмиране, планиране, управление, мониторинг, контрол, и изпълнение на ОП.
- Изготвяне на изследвания за нуждите на ОП.
- Подпомагане на оценката на проекти – експертиза, проучвания, оценка, формиране на лотове от експерти;
- Информационни кампании и промоционални дейности.

БЕНЕФИЦИЕНТИ

Управляващ орган и междинно (и) звено(и) на ОП „Конкурентоспособност”

ДЪРЖАВНИ ПОМОЩИ

Не е приложимо.

ИНДИКАТОРИ

Определение/Име (Обективно проверими индикатори)	Вид	Начална стойност	Честота на измерване	Планирана стойност в средата на периода	Планирана стойност в края на периода	Източник на информация/метод на измерване
% усвоени средства от ОП Определение: % от договорените и изплатени средства от ОП	Резултат	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	- Контрактувани 31.39% (2007-2008) - Разплатени – 5.39% (2007)	- Контрактувани – 88.57% (2007-2012) Разплатени 76.97% (2007-2011)	Мониторинг
Брой успешно приключили проекти по ОП	Резултат	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	375 (2007)	4 193 (2007-2011)	Мониторинг
Направени оценки на ОП Определение: брой направени външни и вътрешни оценки	Резултат	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка	1 external 2 internal	1 external 4 internal	

**ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА БЪЛГАРСКАТА
ИКОНОМИКА” 2007-2013**

			(2015)			
% от преразпределени средства по различните приоритети Определение: % от средствата на програмата, преразпределени между приоритетите в резултат на оценки	Въздействие	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	0	0	Мониторинг
Брой подписани договори	Продуктов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	1173 (2007-2009)	5126 (2007-2012)	Мониторинг
Брой изнесени информационни кампании	Продуктов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	12	21	Мониторинг

**VI. ИНДИКАТИВНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА СРЕДСТВАТА ОТ ОБЩНОСТТА ПО
КАТЕГОРИИ В ОП „РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА
БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА”¹²**

Референтен номер на ЕК No: 2007BG161PO003

Име на програмата: Развитие на конкурентоспособността на българската икономика

Дата на последното решение на ЕК по отношение на програмата:

__/__/__

(в евро)

Аспект 1	
Приоритетни теми	
Код	Сума
02	54 400 000
03	20 825 000
04	80 750 000
05	161 454 818
06	23 233 333
07	43 775 000
08	139 570 409
09	112 041 894
14	31 875 000
15	23 233 333
39	27 760 748
40	27 760 748
43	119 440 616
64	34 850 000
81	57 276 302
85	22 227 014
86	7 409 004
Общо	987 883 219

Аспект 2	
Форми на финансиране	
Код	Сума
01	817 883 219
02	137 275 000
03	32 725 000
Total	987 883 219

Аспект 3	
Територия	
Код	Сума
00	987 883 219

Аспект 4	
Икономически дейности	
Код	Сума
00	987 883 219

Общо 987 883 219

¹² Пълният списък с разпределението на средствата по категории е предоставен в Приложение 4 на ОП

VII. ИНДИКАТИВЕН ФИНАНСОВ ПЛАН13

Финансов план 1 на Оперативна програма Развитие на конкурентоспособността на българската икономика , с годишни разпределения по фондове (текущи цени)

Референтен номер на ОП(ССТ номер): 2007BG161PO003

Приоритетни оси по източници на финансиране(в евро)

	Структурни фондове (ЕФРР или ЕСФ) (1)	Кохезионен фонд (2)	Общо (3) = (1)+(2)
2007	71 844 538		71 844 538
В региони без подкрепа за преходен период			
В региони с подкрепа за преходен период			
Total 2007	71 844 538		71 844 538
2008	105 171 139		105 171 139
В региони без подкрепа за преходен период			
В региони с подкрепа за преходен период			
Total 2008	105 171 139		105 171 139
2009	143 202 668		143 202 668
В региони без подкрепа за преходен период			
В региони с подкрепа за преходен период			
Total 2009	143 202 668		143 202 668
2010	150 898 409		150 898 409
В региони без подкрепа за преходен период			
В региони с подкрепа за преходен период			
Total 2010	150 898 409		150 898 409
2011	161 551 329		161 551 329
В региони без подкрепа за преходен период			
В региони с подкрепа за преходен период			
Total 2011	161 551 329		161 551 329
2012	172 263 692		172 263 692

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА” 2007-2013

В региони без подкрепа за преходен период			
В региони с подкрепа за преходен период			
Total 2012	172 263 692		172 263 692
2013			
В региони без подкрепа за преходен период	182 951 444		182 951 444
В региони с подкрепа за преходен период			
Total 2013	182 951 444		182 951 444
Общо за региони без подкрепа за преходен период (2007- 2013)	987 883 219		987 883 219
Общо за региони с подкрепа за преходен период (2007-2013)			
Общо 2007-2013	987 883 219		987 883 219

Финансов план 2 на Оперативна програма Развитие на конкурентоспособността на българската икономика» за целия програмен период, средства за финансови алокации по ОП, националното съфинансиране и процент на възстановяване по приоритетни оси ¹⁴. (текущи цени)*Референтен номер на ОП(ССТ номер): 2007BG161PO003**Приоритетни оси по източници на финансиране(в евро)*

	Средства от Общността (a)	Национално съфинансиран е (b) (= (c) + (d))	Индикативно разпределение на средствата от националното съфинансиране		Общо средства (e) = (a)+(b)	Съ- финансиран е (f) ¹ = (a)/(e)	За информация	
			Национални публични средства (c)	Частно национално съфинансиране(d)			EIB contri- butions	Other funding
Приоритетна ос 1 Развитие на икономика базирана на знанието и иновационни дейности ЕФРР	209 525 000	36 975 000	36 975 000		246 500 000			
Приоритетна ос 2 Повишаване ефективността на предприятията и насърчаване развитието на бизнес средата ЕФРР	504 762 113	89 075 667	89 075 667		593 837 780			
Приоритетна ос 3 Финансови ресурси за развитие на предприятия ЕФРР	170 000 000	30 000 000	30 000 000		200 000 000			
Приоритетна ос 4 Укрепване на международните пазарни позиции на българската икономика ЕФРР	73 960 090	13 051 780	13 051 780		87 011 870			
Приоритетна ос 5 Техническа помощ ЕФРР	29 636 016	5 229 885	5 229 885		34 865 901			
Общо	987 883 219	174 332 333	174 332 333		1 162 215 551			

¹⁴ Разработката на индикативния финансов план на програмата и разпределението на средства по приоритети е предварително. Подробен финансов план ще бъде допълнително включен в текста на Оперативната програма, след провеждането на изследване за установяване на капацитета за усвояване на средства от потенциалните бенефициенти, оценка на риска на предвидените дейности, провеждане на задължителната предварителна оценка на ОП и приемане на новите регламенти на ЕК за периода 2007-2013

Финансов план 2 на Оперативна програма Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” по приоритетни оси и години общо 2007-2013 (текущи цени)

Общностни средства 2007-2013 (в едн. цени)											
Приоритетна ос/година	Общо средства 9без частично съфинансиране)	Публични средства						Частни средства	Кохезионен фонд	Други финансови инструменти	Заеми ЕИБ
		Total	Средства от Общността		Публични национални средства						
			Общо от Общността	ЕФРР	Общо национални средства	Държавен бюджет	Други				
Приоритетна ос 1											
2007	10 500 000	10 500 000	8 925 000	8 925 000	1 575 000	1 575 000					
2008	18 064 248	18 064 248	15 354 611	15 354 611	2 709 637	2 709 637					
2009	20 918 654	20 918 654	17 780 856	17 780 856	3 137 798	3 137 798					
2010	32 000 000	32 000 000	27 200 000	27 200 000	4 800 000	4 800 000					
2011	39 500 000	39 500 000	33 575 000	33 575 000	5 925 000	5 925 000					
2012	60 558 900	60 558 900	51 475 065	51 475 065	9 083 835	9 083 835					
2013	64 958 198	64 958 198	55 214 468	55 214 468	9 743 730	9 743 730					
2007-2013	246 500 000	246 500 000	209 525 000	209 525 000	36 975 000	36 975 000					
Приоритетна ос 2											
2007	30 000 000	30 000 000	25 500 000	25 500 000	4 500 000	4 500 000					
2008	50 000 000	50 000 000	42 500 000	42 500 000	7 500 000	7 500 000					
2009	80 000 000	80 000 000	68 000 000	68 000 000	12 000 000	12 000 000					
2010	102 000 000	102 000 000	86 700 000	86 700 000	15 300 000	15 300 000					
2011	110 858 668	110 858 668	94 229 868	94 229 868	16 628 800	16 628 800					
2012	106 024 470	106 024 470	90 120 800	90 120 800	15 903 671	15 903 671					
2013	114 954 642	114 954 642	97 711 445	97 711 445	17 243 196	17 243 196					
2007-2013	593 837 780	593 837 780	504 762 113	504 762 113	89 075 667	89 075 667					
Приоритетна ос 3											
2007	37 000 000	37 000 000	31 450 000	31 450 000	5 550 000	5 550 000					
2008	41 000 000	41 000 000	34 850 000	34 850 000	6 150 000	6 150 000					
2009	50 000 000	50 000 000	42 500 000	42 500 000	7 500 000	7 500 000					
2010	27 132 852	27 132 852	23 062 924	23 062 924	4 069 928	4 069 928					
2011	18 000 000	18 000 000	15 300 000	15 300 000	2 700 000	2 700 000					

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА” 2007-2013

2012	18 000 000	18 000 000	15 300 000	15 300 000	2 700 000	2 700 000					
2013	8 867 148	8 867 148	7 537 076	7 537 076	1 330 072	1 330 072					
2007-2013	200 000 000	200 000 000	170 000 000	170 000 000	30 000 000	30 000 000					
Приоритетна ос 4											
2007	4 487 337	4 487 337	3 814 237	3 814 237	673 101	673 101					
2008	10 954 641	10 954 641	9 311 445	9 311 445	1 643 196	1 643 196					
2009	12 500 943	12 500 943	10 625 802	10 625 802	1 875 141	1 875 141					
2010	11 068 948	11 068 948	9 408 606	9 408 606	1 660 342	1 660 342					
2011	16 000 000	16 000 000	13 600 000	13 600 000	2 400 000	2 400 000					
2012	12 000 000	12 000 000	10 200 000	10 200 000	1 800 000	1 800 000					
2013	20 000 000	20 000 000	17 000 000	17 000 000	3 000 000	3 000 000					
2007-2013	87 011 870	87 011 870	73 960 090	73 960 090	13 051 780	13 051 780					
Приоритетна ос 5											
2007	2 535 648	2 535 648	2 155 301	2 155 301	380 347	380 347					
2008	3 711 862	3 711 862	3 155 083	3 155 083	556 779	556 779					
2009	5 054 130	5 054 130	4 296 010	4 296 010	758 119	758 119					
2010	5 325 740	5 325 740	4 526 879	4 526 879	798 861	798 861					
2011	5 701 719	5 701 719	4 846 461	4 846 461	855 258	855 258					
2012	6 079 796	6 079 796	5 167 827	5 167 827	911 969	911 969					
2013	6 457 005	6 457 005	5 488 454	5 488 454	968 551	968 551					
2007-2013	34 865 901	34 865 901	29 636 016	29 636 016	5 229 885	5 229 885					
Общо											
2007	84 522 986	84 522 986	71 844 538	71 844 538	12 678 448	12 678 448					
2008	123 730 752	123 730 752	105 171 139	105 171 139	18 559 613	18 559 613					
2009	168 473 727	168 473 727	143 202 668	143 202 668	25 271 059	25 271 059					
2010	177 527 540	177 527 540	150 898 409	150 898 409	26 629 131	26 629 131					
2011	190 060 387	190 060 387	161 551 329	161 551 329	28 509 058	28 509 058					
2012	202 663 167	202 663 167	172 263 692	172 263 692	30 399 475	30 399 475					
2013	215 236 993	215 236 993	182 951 444	182 951 444	32 285 549	32 285 549					
2007-2013	1 162 215 551	1 162 215 551	987 883 219	987 883 219	174 332 333	174 332 333					

VIII. ИНДИКАТОРИ НА ОП „КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ”

1 Количествено измерение на целите и мониторингови индикатори

Съгласно чл. 65 от Регламент 1083/2006 на ЕК, Управляващият орган на ОП “Конкурентоспособност” и Комитета за наблюдение извършват наблюдението над интервенциите, финансирани със средства на ЕФРР, посредством финансови индикатори и индикаторите, посочени в чл. 37(1), специфични за ОП. Дефинираните в ОП “Конкурентоспособност” индикатори измерват напредъка в изпълнението на оперативната програма, приоритетите, операциите и дейностите, както и за оценка на тяхната ефективност и влияние.

Системата от индикатори отразява целите на ОП “Конкурентоспособност”. Бяха идентифицирани редица контекстуални индикатори, които да бъдат наблюдавани по време на изпълнението на ОП. ОП “Конкурентоспособност” няма да повлияе самостоятелно върху тези индикатори, които ще се променят и от други външни фактори (световната икономика, фискална политика, др.). Индикаторите са създадени по подхода “отгоре – надолу” (свързани с общите цели) и “отдолу - нагоре (свързани с целите на ниво дейност) и е гарантирана съвместимостта им с индикаторите от Националната Стратегическа Референтна Рамка.

Критериите за избор на индикатори са съобразени с правилата, препоръчани от Европейската Комисия (коректност, правилно предназначение, достъпност, достоверност, измеримост, сравнимост). Индикаторите трябва да показват:

- Специфичната цел, измерима, когато това е възможно, на ниво Приоритети и Операции и взаимната им допълняемост;
- Резултати и въздействие на подходящото ниво, където това е възможно;
- Развитието на финансовия план;
- Разделение на статистиката по пол, където това е приложимо.

Министерството на финансите изготви Насоки за индикатори за НПР на България и Оперативните програми към него. Ролята на тези насоки е да се подобри разбирането за ролята на индикаторите в програмния процес, как да се дефинират, на кой етап от процеса и от кого по време на изготвянето на НСРР и ОП. Насоките са изготвени съгласно съществуващите практики в програмирането на Структурните фондове. За повече подробности:

- Работен документ – Методологически работен документ за новия програмен период 2007-2013 – Индикатори за Мониторинг и Оценка: Практически насоки, ГД Регионална политика;
- Работен документ – Методологически работен документ за новия програмен период 2007-2013 - Предварителна оценка, Практически насоки, Октмври 2005, ГД Регионална Политика
- Наръчник по Управление на проектния цикъл, Март 2001, Europe-Aid (Глава 5)
-

Данните от проектите ще бъдат въведени в системата за мониторинг. Наблюдението се съсредоточава върху най-важните данни, затова се отделя значително внимание на качеството им. При децентрализираното изпълнение на програми и проекти, общите данни от всички региони се документират по стандартен начин. Осигурява се възможно най-голяма еднаквост и проследимост между Националната Стратегическа Референтна Рамка, Оперативните програми, формулярите за кандидатстване, други формуляри и доклади и системата за мониторинг.

Началният период, от който се мерят индикаторите, е годината (или последното й тримесечие), предшестваща годината, в която програмата, приоритетните оси, операциите или проектите започват да се изпълняват.

Индикаторите в настоящата Оперативна програма са определени на три нива:

- На ниво програма
- На ниво приоритетна ос
- На ниво операция

Списъкът с индикаторите е включен в Приложение 3 на ОП – “Индикатори на ОП”. Разделението на индикаторите е по вид вследствие на характера и източниците на информация, които се използват за събиране на данните.

2 Структура на индикаторите за наблюдение

В съответствие с методологическите инструкции на ЕК, индикаторите на ниво оперативна програма, приоритетни оси и операции са на три нива – продукт, резултат и въздействие:

- **Индикатори за същност (контекст)** – осигуряват количествена информация за социално-икономическата ситуация и състоянието на околната среда и могат да представят осъзнати нужди като измерими стойности
- **Индикатори за продукт** – определят какво произвежда/ доставя програмата. Продуктовите индикатори произтичат от оперативните цели на ОП. Продуктите се описват най-вече с физически измерители. В програмата, продуктовите индикатори са формулирани на ниво операции (а не на ниво приоритет), защото на ниво операция се дефинират ясни дейности и оперативни цели. Продуктът на една дейност е крайното състояние на доставките след изпълнението на дейността.
- **Индикатори за резултат** – определят непосредственото постижение на бенефициента (крайният потребител) от програмата. Те са директен резултат от доставянето на продукта.
- **Индикатори за въздействие** – определят общите цели на програмата. Общите цели са целите, които описват защо е важна програмата за заинтересованите партньори и страни. Тези общи цели са свързани с нуждите или проблемите на тези заинтересовани страни. Не се очаква индикаторите за въздействие да дадат моментални резултати или да дадат резултати докато се изпълнява програмата.

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА БЪЛГАРСКАТА
ИКОНОМИКА” 2007-2013

Индикатори за контекст

Определение/Име (Обективно проверими индикатори)	Вид	Начална стойност	Източник и на информа ция	Честота на измерване						
				2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
БВП на глава на населението в ППС (ЕС-25 =100) Определение: според Евростат	Контек ст	32.9 %	НСИ	35.5%	37.0	37.5	39.3	40.6	42.5	44.4
Разходи за НИРД като % of БВП Определение: според Евростат	Контек ст	0.51%	НСИ	0.52	0.6	0.7	1.0	1.5	2.0	2.5
Търговски баланс (млн евро) Определение: според Евростат	Контек ст	-3398.8	НСИ	- 3947.2	- 4271.9					
Енергийна интензивност на икономиката (кгое за 1 000 евро) Определение: според Евростат	Контек ст	2003 - 1769.19	НСИ							
Обем чуждестранни инвестиции като % от БВП Определение: според Евростат	Контек ст	10.8 %	НСИ	11.5	11					

Индикатори на ниво ОП

Определение/Име (Обективно проверими индикатори)	Вид	Начална стойност	Честота на измерване	Планирана стойност в средата на периода	Планирана стойност в края на периода	Източник на информация /метод на измерване	Разпределение по пол и размер на предприятията, получили помощ
Брой създадени работни места Определение: брутен брой създадени преки работни места, изчислени на пълен работен ден	Базов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)			Мониторин г	От тях: за мъже От тях: за жени
Брой НИРД проекти Определение: брой проекти за НИРД инфраструктура	Базов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	500	1400	Мониторин г	
Брой проекти за сътрудничество предприятия – изследователски институции Определение: брой съвместни проекти между предприятия - изследователски институции	Базов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	168	540	Мониторин г	От тях: за малки предприятия От тях: за средни предприятия От тях: за големи предприятия
Брой създадени НИРД работни места Определение: брутен брой създадени преки работни места за изследователи, изчислени на пълен/непълен работен ден	Базов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)			Мониторин г	От тях: за мъже От тях: за жени
Брой инвестиционни проекти Определение: брой подкрепени проекти	Базов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	2500	4500	Мониторин г	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
Създадени работни места Определение: брутен брой създадени преки работни	Базов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка			Мониторин г	От тях: за мъже От тях: за жени

**ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА БЪЛГАРСКАТА
ИКОНОМИКА” 2007-2013**

места, изчислени на пълен работен ден			(2015)				
Създадени инвестиции (млн. евро) Определение: брутни инвестиции, направени от подкрепените предприятия	Базов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)			Мониторинг	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
Брой проекти за подобряване на ИКТ в предприятията Определение:	Базов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)			Мониторинг	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
Брой проекти за възобновяеми енергийни източници Определение:	Базов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)	107	227	Мониторинг	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
Допълнителен капацитет за производство на възобновяема енергия Определение: капацитет за производство на енергия от ВЕИ за нуждите на предприятията	Базов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)			Мониторинг	От него: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия
Брой проекти в подкрепа на бизнеса, предприемачеството и новите технологии Определение: проекти за подобряване на бизнес средата, за улесняване/повишаване броя на стартиращите фирми, за въвеждане на нови технологии	Базов	0	Среда на периода (2010) Край на периода (2013) Последваща оценка (2015)			Мониторинг	От тях: за малки предприятия за средни предприятия за големи предприятия за стартиращи предприятия

Определени е/Име (Обективно проверими индикатори)	Вид	Начална стойност	Честота на измерване	Планирана стойност							Източник на информация/метод на измерване	Разпределение по пол и размер на предприятията, получили помощ
				2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013		
Растеж на продуктивността на труда (EC25=100) определение: количество произведена продукция на единица труд.	въздействие	2005 - 34.1%	годишно	36.4 %	37.8 %	39.2 %	40.8 %	42.4 %	44.0 %	45.6 %	мониторинг	От него: за малки предприятия От него: за средни предприятия От него: за големи предприятия От него: за стартиращи предприятия (първи 2 години)
Принос на МСП в БВП Определение: % на МСП като дял в БВП от чатните фирми	въздействие	2004 - 22.2%	годишно	23.2 %	25.7 %	27.3 %	28.5 %	29.6 %	30.1 %	32.3 %	Мониторинг, НСИ, проучвания	От него: за малки предприятия От него: за средни предприятия От него: за големи предприятия От него: за стартиращи предприятия (първи 2 години)

3 Източници на данни и периодичност на събиране на индикатори

Редовното наблюдение на програмата трябва да предоставя оперативна информация за постигнатите резултати и продукти, финансовата абсорбция и качеството на механизмите за изпълнение, което ще позволи да бъдат извършени оценки.

Набирането на данни зависи от вида на конкретния индикатор. Индикаторите за продукт и резултат се извличат и набират от формулярите за кандидатстване по проекти и от докладите за напредък по проектите. Индикаторите за въздействие изискват по-задълбочен анализ. Общите индикатори за въздействие на ниво програма се съставят на база обикновени статистически данни.

Периодичността на осъвременяване на индикаторите трябва да отразява едновременно и мониторинговите нужди и възможностите за набиране на подходящи данни в кратък програмен период. Набирането на финансови данни и индикатори за продукти ще се извършва на шестмесечен период поради редовната промяна на тези данни. Индикаторите за резултат ще се събират на годишна база (ако няма друга периодичност за определени индикатори). Повечето от индикаторите за въздействие зависят от данните от мониторинговите проучвания.

Едно от изискванията за получаване на помощ, е че получателя ще предоставя информация, която да позволи оценяването на ефекта от помощта. Необходимите данни ще бъдат посочени при обявяването на процедура за набиране на проектни предложения. Не е необходимо получателя да предоставя информация, която не е публично достъпна, или за набирането на която не е поел задължение по време на кандидатстването по проекта.

Информация на различни стратегически аспекти, като социално-икономическото въздействие или промени в приоритетите на Общността, национални или регионални приоритети, които могат да повлияят на ОП, не могат да бъдат отчетени чрез системата за мониторинг и изискват редовно проследяване чрез оценка. В тези случаи, данните от мониторинга могат да послужат за начална/допълнителна информация, която да бъде допълнително обработена и използвана при анализите и докладването на стратегическите аспекти на оценката (виж глава VIII, точка 2.3).

УО на ОП трябва да осигури връзка между мониторинга и оценката и да дефинира периодичността на наблюденията и провеждането на оценките, с цел да гарантира непрекъснатостта на получаваната информация и анализи за използването им за управленски цели.

IX. СЪОТВЕТСТВИЕ НА ОП „КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ” С НАЦИОНАЛНИТЕ ПОЛИТИКИ И ЛИНИИ НА РАЗГРАНИЧАВАНЕ С ДРУГИТЕ ОПЕРАТИВНИ ПРОГРАМИ

1 Съответствие на програмата с Националните политики

Един от основните принципи при изготвяне на Оперативните програми (ОП) заедно с принципите за съ-финансиране и допълняемост е съответствието на Оперативната програмата с националните политики. В процеса на разработване на ОП “Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” е направен преглед на националните

програми и стратегии с цел съответствие на приоритетите на Оперативната програма. По-голяма част от изготвените програми и стратегии на предвиждат активни мерки от страна на държавата за подпомагане на частния бизнес. Предвидените дейности за подкрепа на бизнеса са фокусирани преди всичко върху подобряване на бизнес средата от гледна точка на нормативна база и информационни дейности. В Оперативната програма по приоритетните оси са предвидени дейности, които са в съответствие с приоритетите и мерките заложи в националните програмни документи.

Освен съответствие с националните политики опитът на новите страни-членки на ЕС е използван при формулиране на Приоритетните оси на Оперативната програма. Използването на тяхното ноу-нау и добри практики е най-видно в Приоритетна ос 3 “Финансови ресурси за развитие на предприятия”, където е предвидена подкрепа от фондове за рисков капитал, гаранционни фондове и фондове за микрокредитиране.

Иновационна стратегия на Република България

Основна цел на Иновационната стратегия е постигане на конкурентни предимства в индустрията посредством създаване, внедряване и разпространение на иновации, осигуряващи водещи конкурентни позиции на международните пазари. Стратегията предвижда финансови и не-финансови инструменти за достигане на следните основни цели:

1. Финансови инструменти за подкрепа на иновациите

Мярка 1: Създаване на Национален иновационен фонд (НИФ)

НИФ е проект за подкрепа за научноизследователската и развойната дейност и подкрепа за внедряване на иновационни идеи в предприятията за подобряване на иновативния им потенциал

Целта на мярката е да се създаде финансов инструмент за подкрепа на проекти, включващи научни изследвания или експериментални разработки с цел усвояване на нови производства и изделия, насочени към повишаване на иновативния потенциал на предприятията.

Мярка 2: Подкрепа реализацията на млади висококвалифицирани специалисти в МСП

Целта на мярката е да се стимулира наемането на млади висококвалифицирани специалисти, което да е предпоставка за повишаване на иновативния потенциал на малките и средни предприятия.

Тази мярка трябва да се осъществи чрез грантова схема за подкрепа за млади научни работници в предприятията с продължителност 18 месеца, като през този период се субсидират техните социални и здравни осигуровки.

Мярка 3. Изграждане и/или оптимизиране на Технологични центрове.

Целта на тази мярка е да бъдат разработени механизми за превръщане на някои от сега съществуващите научно-изследователските институти в Технологични центрове и/или да се изграждат нови такива, които да отговарят на нуждите на икономиката.

Мярката предвижда трансформиране на съществуващи научни институти в технологични центрове, чрез подкрепа по НИФ.

2. Не-финансови мерки

Мярка 4. Оптимизиране на системата “наука – технологии – иновации”

Целта на мярката е да активира диалога между експерти в областта на научната, приложната и иновационната политика чрез създаване на работна група, съставена от български и чуждестранни експерти в областта на научната и технологичната политика. Работната група ще предлага начини за превръщането на настоящата фрагментарна научно-технологична система в страната в единна система, основана на качеството и приложимостта на научните изследвания.

Мярка 5 . Обучение в предприемачество

Целта на мярката е да подпомогне българските предприятия да посрещнат предизвикателствата, които поставя присъединяването ни към ЕС чрез пропагандирането и възпитанието в предприемачески дух за създаване на ефективен и конкурентоспособен малък и среден бизнес.

Мярка 6. Създаване на клъстери в България.

Целта на тази мярка е да се популяризират и се възприемат добрите практики на ЕС и се подкрепи създаването на клъстери.

Мярка 7. Възприемане на европейските индикатори за оценка на иновативния потенциал на промишлените предприятия.

Целта на тази мярка е да се създаде система за оценка на иновативните процеси в България чрез възприемане на европейските практики и индикатори за оценка.

Мярка 8. Привличане на чужди инвестиции в изследователската и развойна дейност

Целта на мярката е да натовари съществуващите научни звена с поръчки от външни възложители.

Мярка 9. Създаване и подкрепа на съществуващи технологични паркове

Целта на тази мярка е да създаде условия за развитие на наукоемки производства, използвайки капацитета и опита на утвърдили се научни организации с цел повишаване конкурентоспособността на българската икономика и повишаване способността на българските фирми да прилагат съвременни нови технологии.

Мярка 10. Създаване на центрове по предприемачество във висшите училища.

Целта на мярката е дипломиращите се студенти, които имат предприемачески нюх, да бъдат подготвени за създаване и управление на собствени фирми.

За реализиране на мерките по Стратегията е предвидена годишна субсидия от държавния бюджет (5 милиона лв. за 2005 г. и нарастващи суми за следващите години), както и финансова подкрепа от други източници (предприсъединителните инструменти на ЕС за периода до 2007 г., Структурните фондове на ЕС след приемането на Република България в ЕС, двустранни междудържавни и други донорски програми).

Философията на операциите предвидени в Приоритетна ос 1 “Развитие на икономика, базирана на знанието и иновационните дейности”, описани в Глава 4 на Оперативната програма, кореспондират напълно с Общата цел и мерките на Стратегията, с изключение на Мерки 5 и 6, като Мярка 6 е подкрепена в Приоритетна ос 2 на ОП.

Стратегията за насърчаване на инвестициите в Република България 2005 – 2010 г.

Стратегията обхваща времеви период 2005 до 2010 г. и предвижда реализирането на конкретни мерки и дейности в седем приоритетни насоки, които да подпомогнат постигането на следните резултати: усъвършенстване на общата административна и нормативна среда, развитие на техническата инфраструктура, повишаване качеството на работната сила, подобряване на финансовата среда за инвеститорите, инвестиционен маркетинг, подкрепа на инвестициите в иновации и разработване на регионална политика за насърчаване на инвестициите, разработване на регионална политика за интегрирана подкрепа на инвестициите и заетостта в изоставащи региони и подобряване на бизнес инфраструктурата.

Основната цел на Стратегията е повишаване на конкурентоспособността на българската икономика и постигане на стабилен и устойчив икономически растеж чрез насърчаване на инвестициите в съответствие с целите на Лисабонската стратегия.

В рамките на ОП “Конкурентоспособност” са предвидени дейности, които са в съответствие с някои от поставените в Стратегията цели. Дейност “Подкрепа за привличане на инвеститори” от Приоритетна ос 4 “Укрепване на международните пазарни позиции на българската икономика” отговаря на цялостната концепция на Стратегията за насърчаване на инвестициите и по-специално на следните дейности:

- Децентрализация и подобряване на възможностите за привличане на инвестиции на регионално и местно ниво.
- Развитие и модернизация на елементите на системите на техническата инфраструктура с цел създаване на благоприятна среда и качество на предоставяните услуги за привличане на инвестиции;
- Създаване на инвестиционен имидж на България и повишаване на общата познаваемост на България чрез прилагането на национален подход в маркетинга на български продукти и услуги;
- Постигане на фактическа равнопоставеност между местните и чуждестранните инвеститори и подобряване на условията за конкуренция;
- Осигуряване на необходимите инфраструктурни условия за отваряне на страната към глобалния пазар на стоки и суровини;
- Предоставяне на инфраструктурни услуги, съответстващи на европейските стандарти за качество.

Част от предвидените в други приоритети дейности също кореспондират на мерките в Стратегията: дейностите по Приоритетна ос 1 “Развитие на икономика, базирана на знанието и иновационни дейности” подпомагат реализацията на следните цели:

- Повишаване на общия дял на иновационните и високотехнологичните дейности в структурата на българската икономика;
- Насърчаване на конкурентоспособността, основана на нарастване на инвестициите за научно-изследователска дейност и иновации.

Изпълнението на поставените от Стратегията цели се финансира чрез годишна субсидия от държавния бюджет в съответствие със Закона за насърчаване на инвестициите (15 млн. лв. за 2005 г.), както и финансова подкрепа от други източници. – предприсъединителните инструменти на ЕС за периода до 2007 г., Структурните фондове на ЕС след приемането на Република България в ЕС, двустранни междудържавни и други донорски програми. Оперативната програма като средство за реална подкрепа ще подпомогне реализацията на целите на Стратегията на принципа на допълняемостта.

Национална стратегия за насърчаване развитието на малки и средни предприятия за периода 2007-2013 г.

Националната стратегия за насърчаване развитието на малки и средни предприятия за периода 2007-2013 г., изготвена от МИЕ в съответствие с принципа на партньорството е дългосрочен стратегически документ, който съдържа държавната визия за подкрепата на МСП. Стратегията е продължение на Националната стратегия за насърчаване развитието на малки и средни предприятия за периода 2002-2006 г. Тя е в съответствие с Европейската глава за малки предприятия и е базирана на изводите и препоръките от “Годишения доклад за състоянието и развитието на малките и средните предприятия в България”.

Стратегическата цел е повишаване и ефективно използване на потенциала на българските предприятия. Стратегията има следните приоритети:

1. Образование по предприемачество и насърчаване на предприемаческия дух и умения
2. Подобряване на бизнес средата
3. Улесняване достъпа до финансиране
4. Конкурентоспособност и иновации
5. Развитие на клъстерните структури
6. Подобряване достъпа до единния и външния пазари
7. Защита на интелектуалната собственост

Стратегията съдържа глава “Степен на покритие на ОП “Конкурентоспособност” с Националната стратегия за насърчаване на МСП 2007-2013”. Приоритетна ос 1 “Развитие на икономика, базирана на знанието и иновационните дейности” съответства на приоритетите в Стратегията за насърчаване на научната и развойната дейност и иновациите. Приоритетна ос 2 “Повишаване ефективността на предприятията и насърчаване развитието на бизнес средата” съответства на приоритетите свързани с технологичното обновление, подобряване на бизнес средата и развитието на клъстерите. Приоритетна ос 3 “Финансови ресурси за развитие на предприятия” е свързана с приоритета “Улесняване на достъпа до финансиране”. Приоритетна ос 4 “Укрепване на международните пазарни позиции на българската икономика” е свързана с приоритета “Подобряване достъпа до единния и външния пазари”.

Национална стратегия за развитие на клъстерите

По проекта на Програма ФАР ”Въвеждане на клъстерен подход и установяване на клъстерния модел” бе проучена възможността за използване на клъстерния подход в определени сектори и региони на българската икономика. Над 100 концентрации от фирми и над 40 клъстерни структури от различни сектори бяха изследвани, паралелно с проучване на европейския опит. Като резултат бе разработена стратегия за развитие на клъстерите в България.

Основна цел на стратегията е увеличаване на конкурентоспособността на българските МСП в ключови сектори и подсектори чрез разпространение на дейности, базирани на клъстерния подход. Периодът на стратегията съвпада с времевия период на ОП “Конкурентоспособност”.

Приоритети на стратегията са:

- Увеличаване на броя на клъстерните формирания, получили подкрепа през периода 2006-2011 г. – от 2 пилотни клъстера през 2006 г. до 20-25 клъстерни формирания до 2011 г.
- Организиране на доставка на услуги за МСП за посрещане общите нужди на фирмите, участващи в клъстера.
 - Интегриране на Стратегията за клъстерите и Стратегията за МСП чрез залагане на ясни цели за участието на МСП в клъстерите
 - Използване на съществуващите инкубатори и регионалната ангажираност с клъстерите, като начин за създаване на мини-центрове за развитие на клъстерите
- Увеличаване на интернационализацията чрез използване на клъстерните формирания
- Въвеждане на стабилен режим за мониторинг и оценка на подпомогнатите/частично финансираните клъстери
- Използване на клъстерните групи като колективен източник на иновации и предприемачество, чрез предоставяне на стимули за:
 - Производителност
 - Опазване на околната среда
 - Привличане на млади научни
- Акцентиране върху решенията, свързани с конкурентоспособността по време на целия период чрез даване на допълнителна тежест на хоризонталните въпроси, като ИТ, екология, равнопоставеност и др.
- Национално управление: Сформиране на група "Перспектива за клъстерите", състояща се от ключови национални представители, които да проследят изпълнението на Стратегията.

В приоритетна ос 2 “Повишаване ефективността на предприятията и насърчаване развитието на бизнес средата” е предвидена дейност за подпомагане на предприемаческите мрежи и клъстерите, съответстваща на приоритетите на Стратегията.

Стратегия за усъвършенстване на политиката и инфраструктурата по качество

Стратегията има за цел изграждане на адекватна инфраструктура по качество и създаване на предпоставки за повишаване конкурентоспособността на българската икономика чрез развитие на националните политики по стандартизация, метрология и акредитация и на националните системи по оценяване на съответствието и надзора на пазара на промишлените продукти. Стратегически цели на политиката по качеството са:

- Подпомагане развитието и конкурентоспособността на българската икономика;
- Премахване на нетарифните бариери пред свободното движение на българските стоки и услуги;
- Устойчиво развитие на инфраструктурата по качеството включително чрез структурни и законодателни промени;
- Повишаване информираността на българския производител за философията на качеството;
- Подобряване достъпа до стандартизационните продукти;
- Признаване на резултатите от изпитване, калибриране, сертификация и контрол;
- Развитие на национална система за оценяване на съответствието;
- Равнопоставено участие на всички заинтересовани от дейностите по качеството страни;
- Ефективен надзор на пазара в защита интересите на потребителите

В Приоритетна ос 4 “Укрепване на международните пазарни позиции на българската икономика” са предвидени дейности, които ще подпомогнат изпълнението на мерките предвидени в Стратегията.

Национална програма за енергоспестяване за периода 2004 – 2014 г. и Отраслова краткосрочна програма за енергийна ефективност за периода 2005-2007 г.

Програмата обхваща 70% от крайното енергопотребление на страната и се очаква да доведе до намаляване на енергоемкостта на БВП с 30%. Приоритетна цел на програмата е повишаване конкурентоспособността на българските предприятия чрез прилагане на мерки за насърчаване на енергоспестяването и въвеждането на енергоефективни технологии. Така ще се подпомогне изпълнението на посочените стратегически приоритети, като едновременно с това ще се намали енергийната наситеност на икономиката и ще се повиши нейната конкурентоспособност.

Оперативната програма “Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” предвижда реализацията на дейност “Подкрепа за въвеждане на енергоспестяващи технологии и използването на възобновяеми енергийни източници” по Приоритетна ос 2 “Повишаване ефективността на предприятията и насърчаване развитието на бизнес

средата”, която да подпомогне осъществяването на заложените в националната програма цели.

Национална стратегия за околната среда 2005-2014 г.

Националната стратегия по околна среда обхваща периода 2005-2014 г. Тя се стреми да балансира непосредствените изисквания, свързани с процеса на присъединяването с по-стратегически екологични цели и стремежи на страната. Нейната цел е да представи действията, които трябва да бъдат извършени през следващите години за да се опази околната среда и да се осигури устойчиво използване на ресурсите. Общата дългосрочна стратегическа цел е подобряване на качеството на живот на населението в страната чрез осигуряване на здравословна и благоприятна среда и запазване на богатото природно наследство на основата на устойчиво управление на околната среда.

Дейността “Проекти на МСП за технологично развитие” от приоритетна ос 2 “Повишаване ефективността на предприятията и насърчаване развитието на бизнес средата” предвижда подкрепа за въвеждане на енергоспестяващи технологии, за използване на възобновяеми енергийни източници и за въвеждане на нови технологии, опазващи околната среда с цел покриване на екологичните стандарти за предприятия, свързани с поетите международни ангажименти от страна на България. Тази дейност е пряко свързана с постигането на следните стратегическите цели на Националната стратегия за околната среда:

- Интегриране на екологичната политика в политиките за развитие на икономическите сектори и регионите
- Осигуряване на ефективно управление на околната среда
- Изпълнение на ангажиментите на България за разрешаване на глобалните екологични проблеми.

8. Съгласуваност и допълняемост с ОП, финансирани по Структурните фондове, Кохезионния фонд и Програмата, финансирана от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони

Европейския съюз е въвел някои принципи и правила, които трябва да се спазват в процеса на разработване, изпълнение, мониторинг и оценка на ОП: наличие на ограничен брой програми с цел максимална концентрация на ресурсите за решаване на най-важните проблеми; опростяване на правилата на изпълнение - финансиране на една програма само от един фонд. Съгласуваност, допълняемост и координация са основните принципи при разработването на Оперативните програми.

НСРР включва седем ОП. Програмите се разработват при спазване на правилото за координация. Изграден е механизъм за постигане на допълняемост и са определени ясни линии на разграничаване на обхвата на Програмите. Линиите за разграничаване на обхвата на ОП са съгласувани от Управляващите органи на ОП след консултации със социално-икономическите партньори и другите заинтересовани страни. В резултат на това съгласуваността и допълняемостта на всички програмни документи е осигурена.

О Съгласуваност и допълняемост с ОП “Регионално развитие”

ОП “Регионално развитие” е една от програмите, в която взаимовръзката и допълняемостта между отделните дейности е най-ясно изразена. Това се дължи на факта, че голяма част от инфраструктурата, която ще бъде изградена по тази ОП е основа за успешната дейност на предприятията – основен бенефициент по ОП “Конкурентоспособност”.

Приоритет 1 “Градско възстановяване и развитие” е в тясна връзка с дейностите по ОП “Конкурентоспособност”. Екстензивното икономическо развитие, концентрирано в градските територии зависи от различни фактори, най-важни сред които са законовата база, фискална политика и съществуващите инфраструктурни условия за развитието на бизнеса. По мярка 1.3. “Организиране на икономически дейности” предвижда развитието на инфраструктура, което би подпомогнало развитието на бизнеса и привличането на инвестиции в страната – цели, залегнали в ОП „Конкурентоспособност”.

Мярка 2.3 от приоритет 2 на РОП „ИКТ мрежи и услуги” е пряко свързана с приспособяване на бизнеса към новите пазарни условия и цели въвеждане на нови технологии и продукти, както и въвеждането на нови управленски практики. Операция 2.4 съдържа дейности по изграждане на газопреносни мрежи от националната газопреносна мрежа до конкретни пунктове. Изграждането на газопреносни мрежи е в компетенциите на МЕЕ, но е предложено за финансиране по РОП поради регионален обхват на предложената мярка и типа дейности – изграждане на базисна инфраструктура с цел подобряване на условията в общините, които са основен бенефициент за РОП. Тези дейности не дублират мерките за енергийна ефективност от ОП “Конкурентоспособност”, тъй като те целят намаляване на енергоемкостта на предприятията, докато дейностите в РОП са съсредоточени върху инфраструктурата в общините.

В мярка “Екологични структури” на РОП е включена дейност “Обучения за устойчиво развитие и управление на съоръженията за водоснабдяване, програми и планове за предотвратяване на риска и насърчаване използването на ВЕИ” с крайни бенефициенти: общини, общински предприятия и НПО. Тази мярка е в пряка връзка с дейностите, свързани с насърчаване на използването на местните ВЕИ при спазване на Стратегическите насоки на Общността.

Приоритет 4 на ОПР “Насърчаване на регионалното и местно развитие” е разработен за да допринесе за постигане на регионално и местно развитие чрез насърчаване на интегрирания подход. Основна негова характеристика е създаването и подкрепата на инвестиционни инициативи, които да бъдат регионална или местна собственост, инициирани на местно ниво от местни актьори с цел предлагане на трайни решения за специфични местни проблеми. В тази връзка, приоритетът подпомага реализацията на целите по проект 5, операция 1 “Подкрепа за привличане на инвеститори” по ОП “Конкурентоспособност”.

О Съгласуваност и допълняемост с ОП “Развитие на човешките ресурси”

Приоритетите на Оперативна програма “Развитие на човешките ресурси” (ОП „РЧР”) също са в пряка връзка с приоритетите на ОП „Конкурентоспособност”. ОП “Развитие на човешките ресурси” ще подкрепя развитието на човешките ресурси, като създава умения и качества на работната сила, които да отговарят на нуждите на предприемачите, като по този начин

ОП „РЧР” ще подкрепя и допълва целите на ОП ”Конкурентоспособност”. Това ще

подпомогне развитието и пазарната експанзия на бизнеса. От друга страна ОП ”Конкурентоспособност” ще засили резултатите, които се постигат по ОП „РЧР” , правейки и своите резултати по устойчиви. Изпълнението на ОП ”Конкурентоспособност” ще подпомогне подобряването на условията на труд, създаването на повече и по-добри работни места.

За по-добро разграничаване с ОП „РЧР” , ОП ”Конкурентоспособност” ще подкрепя обучение на работещия в предприятието-бенефициент персонал, като част от крос-финансирането в много ограничен диапазон, само където типа дейност го налага (например: въвеждане на международни стандарти, на енергоспестяващи технологии и др.) Общото обучение на работната сила ще бъде финансирано от ЕСФ, чрез ОП «РЧР» .

Разделението между дейностите по двете програми е осигурено от различния тип дейности и бенефициенти. В рамките на приоритетно направление 2 на ОП „РЧР” се предвиждат целеви инвестиции за подобряване на условията на труд в предприятията. ОП „Конкурентоспособност” ще допълни тези мерки чрез въвеждане на международно признати стандарти, финансирайки закупуване на нужното за това оборудване и самата сертификация (група от операции 2.1, Приоритетна Ос 2).

Връзката между научните и образователните институции и бизнеса е намерила отражение в два основни аспекта на двете ОП. Един от основните приоритети на ОП ”Конкурентоспособност” е изграждане на икономика на знанието и иновациите. Програмата се фокусира върху засилване на научноизследователските функции на университетите и на изследователските институции като генератори на иновативни идеи и естествени „инкубатори” за стартиращи технологични фирми.

ОП ”Конкурентоспособност” ще подкрепя всички елементи на иновационната система – от инвестиционна подкрепа за стартиращи технологични фирми, през стимулиране на сътрудничеството чрез общи проекти на предприятията и научните организации, до подобряване на проиновативната инфраструктура. Приоритетна ос 3 на ОП „РЧР” ще се фокусира върху образователните функции на обучителните институции, оказвайки им подкрепа за създаване на среда за засилване на интелектуалния потенциал на училищата и университетите, чрез разработване на нови образователни програми, организиране на приложни практика и предоставяне на стипендии и др.

Съгласуваност и допълняемост с ОП “Административен капацитет”

Приоритетна ос I от Оперативна програма “Административен капацитет” (ОПАК): “Добро управление”, има за специфична цел въвеждане принципите на добро управление в дейността на администрацията и съдебната система. Приоритетната ос е насочена към повишаване на ефективността на администрацията чрез оптимизиране на структури, функции и процеси; координация и партньорство между всички заинтересовани страни в процеса на разработване и провеждане на политики; оптимално и ефективно използване на публичните ресурси. Оптимизацията на административните структури и оценката на тяхната ефективност ще подпомогнат въвеждането на проекти за насърчаване на инвестициите, износа и инфраструктурата по качество по Приоритет 4 от ОП „Конкурентоспособност”.

ОПАК ще финансира институционалното изграждане на централната, регионалната и местната администрация и социално-икономическите партньори (Приоритет 2 “Управление на човешките ресурси в държавната администрация, съдебната система и структурите на гражданското общество”). Развитието на компетентна и ефективна държавна администрация и подобряването на връзката между администрацията и университетите ще подпомогне структурите на държавните агенции (ДАНМСП, БАИ, ИАБАС, БИМ, ИАСИ, ДАМТН), съответно дейностите по Приоритет 4 на ОП “Конкурентноспособност”. Обученията по ОПАК ще имат по-общ характер – разработване и изпълнение на проекти, компютърни и езикови умения, докато обученията в рамките на ОП “Конкурентноспособност” ще бъдат специализирани и насочени към постигане целите на конкретен проект. Следователно, обученията по ОПАК ще подобрят качеството на проектите по ОП “Конкурентноспособност”.

Дейностите по Приоритет III Качествено административно обслужване и развитие на електронното управление, цели повишаване качеството на предоставяне на услуги на гражданите и бизнеса и подпомагане ефективността на съдебната система. Цел на приоритетната ос е и да се осигурят опростени, изчистени от регулаторна тежест административни услуги, които да бъдат предоставяни в рационално изградени административни структури от специално обучени служители. Улесняването на бизнеса и намаляването на бюрокрацията чрез намаляването на регулаторните режими е в пряка връзка с насърчаването на предприемачеството и развитието на бизнеса – една от целите на ОП „Конкурентноспособност”. Развитието на електронното правителство в рамките на приоритет 3 на ОПАК ще подобри предоставяните на бизнеса е-услуги, докато приоритет 2 на ОП “Конкурентноспособност” ще допринесе за модернизация на предприятията, включително въвеждането на ИКТ.

О Съгласуваност и допълняемост с ОП “Техническа помощ”

Разработването на ОП “Техническа помощ” започна през август 2006 г. след препоръка на Европейската комисия за засилване на процеса на координация на национално ниво на управлението на Структурните фондове чрез осигуряване на надеждна информация за управленския процес, както и информиране на обществеността за усвояване на Структурните фондове. Приоритетната ос “Техническа помощ” във всяка Оперативна програма се използва за оказване на специфична помощ за управлението и изпълнението ѝ, включително подготовката на проекти, мониторинг, оценка и контрол, а също така и на дейности по информиране на потенциалните бенефициенти и гражданското общество.

Оперативна програма “Техническа помощ” ще оказва хоризонтална подкрепа за общите нужди на всички структури и участници в процеса на управление на Структурните фондове, а именно:

- Подкрепа за дейността на Централното координационно звено, Сертифициращия и Одитиращия орган и Комитета за наблюдение на НСРР.
- Развитие и поддържане на унифицирана МИС (информационна система за управление)
- Промоция на Европейската политика за «Сближаване» и осигуряване на обща и статистическа информация за НСРР.

О Съгласуваност и допълняемост с Програма за развитие на селските райони (ПРСР)

В съответствие с Стратегическите насоки за развитие на селските райони и Кохезионната политика на Общността е необходимо осигуряване на допълняемост и координация между дейностите, финансирани от Структурните фондове (Европейски фонд за регионално развитие – ЕФРЗ, европейски социален фонд – ЕСФ и Кохезионния фонд) от една страна и Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони и Европейския фонд за рибарство от друга. С цел поставяне на разделителна линия между помощта за развитие на селските райони, мерките, подпомагащи рибовъдството и аквакултурите, дейностите, финансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд бяха въведени две нива на координация – стратегическо ниво (НПР и НСПРСР) и ниво програма (Оперативни програми и Програма за развитие на селските райони). Настоящата част описва координацията на програмно ниво, докато координацията на стратегическо ниво е описана в НСПР.

Основните разграничителни линии между ОП “Конкурентоспособност”, финансирана от ЕФРР и Програмата за развитие на селските райони се различават по:

- Обхват;
- Бенефициенти
- Вид на дейностите, обхванати от приоритетите

Съгласно НСПР/НПР: ”Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони ще подпомага предприятия от хранителновкусовата промишленост, които имат персонал до 750 работника или годишен оборот по-малко от 200 млн. евро; или ако инвестициите са за преработка и маркетинг на продукти от Анекс 1 и преработка на земеделски продукти от Анекс I в неземеделски продукти, с изключение на рибните продукти“.

Мерките по Ос 1 на ПРСР 2007-2013г. са насочени към повишаване на конкурентоспособността на земеделието, хранително-вкусовата промишленост и горското стопанство.

По мярка „Модернизиране на земеделските пространства” от ПРСР подпомагането ще се предоставя за инвестиции в материални или нематериални активи, които подобряват цялостната работа на земеделското стопанство и покриват изискванията на стандартите на Общността, касаещи съответните инвестиции. Разделителната линия с ОП “Конкурентоспособност” се осигурява чрез различния тип бенефициенти – ПРСР ще подпомага земеделските производители и признати организации на производителите.

Мярка “Добавена стойност към земеделски и горски продукти” от Ос 1 на ПРСР е насочена към подпомагане на микро, малки и средни предприятия и на предприятия с персонал до 750 работника или годишен оборот по-малко от 200 млн. евро за материални и нематериални инвестиции, предназначени за преработка и маркетинг на продукти от Анекс 1, с изключение на рибни продукти, независимо дали преработените продукти са в или извън Анекс I от този договор.

Допустими за подпомагане по тази мярка са всички сектори, свързани с производството на енергия чрез преработката на растителни и животински продукти, от първична и вторична

биомаса описани в Анекс 1 от Договора за създаване на ЕО, с изключение на рибни продукти. За останалите инвестиции са допустими следните сектори от ХВП – мляко и млечни продукти, месо и месни продукти, плодове и зеленчуци, включително гъби, пчелен мед; зърнени, мелничарски и нишестени продукти; растителни и животински масла и мазнини, индустриални и медицински растения, включително маслодайната роза, билки и непреработен тютюн, готови храни за селскостопански животни (фуражи) и гроздова мъст, вино, оцет.

За преработка или маркетинг на горски продукти са допустими за подпомагане микропредприятия, които в случаи на използване на дървесината като суровина са допустими само инвестиции за работни операции преди индустриална преработка (без производство на мебели).

Всички останали предприятия, които не попадат в ограниченията на критериите за допустимост по тази мярка, ще бъдат подкрепяни от ОП “Конкурентоспособност”.

ПРСР ще подпомага инвестиции за разнообразяване дейността на земеделските производители към неземеделски дейности само в 231 общини от селските райони (Приоритетна ос 3).

Разделителна линия за производство на енергия от ВЕИ се осигурява на ниво бенефициент: ПРСР ще подпомага микропредприятия и общини от селските райони; земеделски производители, микропредприятия, преработващи горски продукти (преди индустриална преработка), микро, МСП и предприятия с персонал до 750 работника или годишен оборот по-малко от 200 млн. евро преработващи и маркетиращи продукти от Анекс 1, с изключение на рибни продукти, независимо дали преработените продукти са в или извън Анекс I от този договор. ОП “Конкурентоспособност” ще финансира всички останали предприятия за мерки за производство на енергия от ВЕИ за нуждите на предприятията само чрез използването на вятър, слънчева енергия и когенерация от индустриални мощности.

Приоритетна ос 1, група от операции 1 от ОП “Конкурентоспособност” ще финансира създаването, консултации и първоначални инвестиции в иновативни стартиращи предприятия на територията на България. НПРСР ще насърчава създаването и развитието на стартиращи и на създадени микропредприятия, работещи в неземеделски сектори в селските общини, чрез предоставяне на помощ за консултантски услуги и първоначални инвестиции. Микропредприятията, работещи в градските райони ще бъдат допустими за финансиране в рамките на ОП “Конкурентоспособност”, съгласно предвидените дейности.

За целите на програмирането и за улесняване на процеса на прилагане на разделителна линия, мерките от Ос 3 на ПРСР ще се прилагат в 231 селски общини. ПРСР определя като селски райони, общините (LAU1), в които няма населено място с повече от 30 000 жители.

Равнопоставеността и критериите за избор в двата програмни документа ще бъдат осигурени по време на изпълнението на двете програми. Това ще бъде осъществено чрез участието в Комитетите за наблюдение.

3 Хоризонтални въпроси

3.1 Равни възможности

Основния елемент на принципа на равните възможности е забрана за дискриминация, основаваща се на пол, раса, етническа принадлежност, религия, вяра, индивидуалност, възраст или сексуална ориентация.

Съгласно чл. 16 от Регулация на ЕК 1083/2006 равнопоставеността между мъжа и жената и недискриминацията трябва стриктно да се спазват по време на етапите на програмиране и изпълнение на Оперативната програма.

Член 6 от Конституцията на Република България гласи, че всички хора се раждат с равни права и достойнство и всички граждани са равни пред закона и без ограничения или привилегии породени от раса, националност, етническа принадлежност, пол, произход, религия, вярвания, политическа принадлежност лично или обществено положение, или собственост.

Закона за защита от дискриминация (в сила от 1 януари 2004) се основава на конституционния принцип за равенство пред закона и забраната за дискриминация. Той въвежда допълнителен механизъм за неговото практическо прилагане. Член 4 от Закона допълнително доразвива текста на Конституцията: „Всяка пряка или непряка дискриминация основаваща се на пол, раса, националност, религия, или вяра, образование, вярвания, политическа принадлежност, лично или социално положение, инвалидност, сексуална ориентация, семейно положение, имотно състояние или всяко друго основание, упоменато в закони или международни договори, по които Република България е страна са забранени.” Българското законодателство в тази област е хармонизирано с европейското такова.

Една от целите на Закона е да гарантира равните възможности на жените за участие във всички сфери на обществения живот – забраната за дискриминация, съгласно закона се прилага в много области – работа, образование и обучение, здравеопазване, достъпа до обществени услуги и места, упражняване на икономическа дейност и др. Законът изисква най-малко 40 % представителност на по-малко представения пол в управителните органи, в съответствие с Европейския стандарт за баланс на участието на мъжете и жените в процеса на вземане на решения.

Повишаване на конкурентоспособността на икономиката и развитието на пазара на труда могат да повлияят негативно на някои групи от населението. Именно поради това нивото на негативния ефект върху групите в неравностойно положение трябва да бъде част от хоризонталните цели. Неравностойното положение на жените на пазара на труда се характеризира с по-ниски заплати, по-ниско образование, по-малко жени предприемачи и по-малко жени на мениджърски позиции и постоянна феминизация а някои професии.

В тази област специално внимание ще се отделя на създаването на нови работни места, с различна форма на заетост, премахване на бариерите за равен достъп до работа, както и премахване на дискриминацията, основана на полов, етнически, здрословен или възрастов признак.

Равните възможности ще бъдат вземани предвид по време на програмирането и изпълнението на ОП “Конкурентоспособност”. Всички Приоритети и дейности по Програмата се основават на принципа на равните възможности и липсата на

дискриминация. Тези принципи ще бъдат съблюдавани по време на изработването на критериите за избор на проектите. Всички отчети ще съдържат информация дела на участие на двата пола при изпълнение на приоритетите на Програмата.

Комитетът за наблюдение на Програмата ще наблюдава за правилното изпълнение на дейностите и принципите на равнопоставеност. Чрез хоризонталните индикатори на ОП ще бъде отчитана равнопоставеността на половете, където това е възможно, предвид наличието на специфични данни.

3.2 Информационно общество

Една от възможностите за постигане на бърз икономически растеж в условията на съвременното общество е тясно свързана с използването и разпространението на информационните и комуникационни технологии (ИКТ) от бизнеса и обществото. ИКТ представляват важен елемент от възможността за увеличаване на конкурентоспособността на предприятията: нови перспективи за организация на работа и за създаване на нови и за създаване на нови висококвалифицирани работни места. Една от основните цели на Лисабонската стратегия е ускоряване на прехода към икономика, базирана на знанието, където научните изследвания и иновациите допринасят ефективно за икономическия растеж.

България се стреми да развива информационната и комуникационна среда. За тази цел, страната разработи политики: като Стратегия и План за действие за подобряване на конкурентоспособността на България в глобалните пазари на ИКТ, Закон за насърчаване на научните изследвания, Иновационната стратегия, План за електронно правителство и др.

Развитието на информационното общество (ИО) и състоянието на ИКТ сектора в България показват, че страната има някои конкурентни предимства – сравнително добре развита телекомуникационна структура, добре квалифицирани кадри в областта на ИКТ, добре развити ИКТ компании, предлагащи качествени продукти на конкурентни цени.

Изпълнението на ОП „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика 2007 – 2013” ще допринесе за развитието на ИО в България, като ще се превърне във фактор за насърчаване използването на информационни технологии в предприятията с цел повишаване на тяхната конкурентоспособност. Информационното общество, като един от хоризонталените въпроси и приоритет в Лисабонската стратегия ще се насърчава и в рамките на други оперативни програми (ОПАК и РОП) чрез принципа на допълняемостта.

3.3 Устойчиво развитие и защита на околната среда

Концепцията за устойчиво развитие е в основата икономическата политика на ЕС. Тя се основа на разбирането, че икономическото развитие не бива да бъде в ущърб на околната среда и днешните поколения трябва да осигурят на следващите поколения същите или по-добри условия на живот спрямо сегашните. Замърсената околна среда намалява инвестиционната атрактивност на регионите, тяхната конкурентоспособност, както и качеството на живот на населението.

Значително намаляване на замърсяването на околната среда е характерно за България след 1989 г. Това не се държи на целенасочена политика за устойчиво развитие, а на процеса на реструктуриране на икономиката от планова към пазарна икономика и на

трансформацията на собствеността на предприятията. В резултат от закриването или на модернизацията на голяма част от предприятията в тежката индустрия замърсяването на водата, почвата и въздуха намаля значително. Независимо от тези положителни тенденции изоставането от средните стойности на замърсяването в ЕС е значително. Страната се характеризира с голям брой от замърсени терени, високи нива на шумово замърсяване в големите градове, висока степен на запрашаване в замърсените райони, както и замърсяване на водите, обявено като чувствителна зона, съгласно Директива 91/271/ЕС. В момента най-големия проблем на индустрията е високата енергоемкост, както и високите нива на замърсяване със серен диоксид.

Усилията в рамките на Структурните фондове следва да се насочат към изпълнение на изискванията на ЕС и към налагане на принципите на предотвратяване на замърсяването - оценка на въздействието върху околната среда на икономическите дейности, разрешаване на проблемите на източника на замърсяване и покриване на разходите от замърсяващия околната среда.

ОП може да има изключително важна роля за предпазване от нови замърсявания чрез провеждане на информационни кампании, които ще бъдат финансирани в рамките на програмата.

Приоритетите и дейностите на ОП са в съответствие с препоръките на Европейската стратегия за устойчиво развитие от Гьотеборг и срещата на върха в Йоханебург, както и с Националното законодателство – Закона за опазване на околната среда, Закона за чистотата на атмосферния въздух, Закон за опазване на почвата от замърсяване, Закон за водите, които са изцяло хармонизирани с Европейските норми и директиви.

Специално внимание е обърнато на намаляването на енергоемкостта и материалоемкостта на икономиката, на диверсификацията на енергийните ресурси и на насърчаване на сътрудничеството между фирмите, НПО сектора и научните институти за разработване на щадящи околната среда производства и продукти; комплексно подпомагане за изпълнение на изискванията на Европейския съюз в областта на защита на околната среда, въвеждане на системи за управление на околната среда и тяхното сертифициране и др.

Тези дейности са насочени към подобряване на ефективността и конкурентоспособността на предприятията и икономиката, както и към намаляване на негативните въздействия върху природата от ускореното икономическо развитие.

3.4 Обществени поръчки

Правилата за финансиране на дейностите и проектите по ОП със средства от Структурните фондове са в съответствие с Европейската регулация и Закона за обществените поръчки от 10 юни 1994.

Всички въпроси, свързани с обществените поръчки в България се уреждат от Закона за обществените поръчки в сила от 1 октомври 2004.

В процеса на управление на средствата от Структурните фондове в рамките на ОП „Конкурентоспособност” ще се прилага Закона за обществените поръчки, в случаите когато договора е за строеж, доставка или услуги. Към настоящият момент се разработват

правила в рамките на този закон за прилагане по грантовите схеми, които ще влязат в сила към момента на стартиране на подобни схеми..

По ОП “Конкурентоспособност”, отговорността за допълнителен контрол за съответствие на процедурите за обществени поръчки ще се осъществява от Комитета за наблюдение. При необходимост, Комитета може да изисква проверка от Агенцията за обществени поръчки по определена процедура или за сертификация на участник в търг.

3.5 Държавни помощи

Всяко публична помощ по ОП следва да отговаря на правилата на правилата за държавни помощи, приложими за времето на отпускане на помощта.

Държавата-членка и в частност Управляващият орган на ОП е отговорен за съответствието на операциите, предвидени за финансиране по ОП, с правилата за държавните помощи. Примерен списък на схемите за държавна помощ по ОП „Конкурентоспособност” е даден в Анекс 4.

Х. СИСТЕМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ И ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ОПЕРАТИВНАТА ПРОГРАМА¹⁵

Тази глава представя правилата за изпълнение на Оперативна програма “Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” в съответствие с предложението за регламент на ЕК 492 (2004), както и общата рамка за управление, финансови потоци, контрол, наблюдение, информация и публичност, и оценка на оперативната програма.

1 Структура за управление на Оперативната програма

1.1 Управляващ орган

Със Стратегията за участие на Република България в Структурните и Кохезионния Фонд на Европейския Съюз (Решение на МС № 312/2002 за приемането ѝ), Преговорна Глава 21 “Регионална политика и координация на структурните инструменти” (CONF-BG 56/01) и Общата позиция на ЕС по Глава 21 (CONF-BG 80/01), се определят Управляващите органи на оперативни програми за програмен период 2007-2013 г. Съгласно тези документи, и със решение на Министерски съвет N965/16.12.2005, дирекция “Европейски фондове за конкурентоспособност” в Министерство на икономиката и енергетиката е определена за Управляващ орган на Оперативна програма “Развитие на конкурентоспособността на българската икономика”.

Дирекция „Европейски фондове за конкурентоспособност” е част от специализираната администрация на Министерство на икономиката и енергетиката и в момента изпълнява функциите на Изпълнителна агенция по Програма ФАР в областта „Икономическо и социално сближаване” в сектор „Конкурентоспособност”.

Организационна структура и функции на Дирекцията като УО

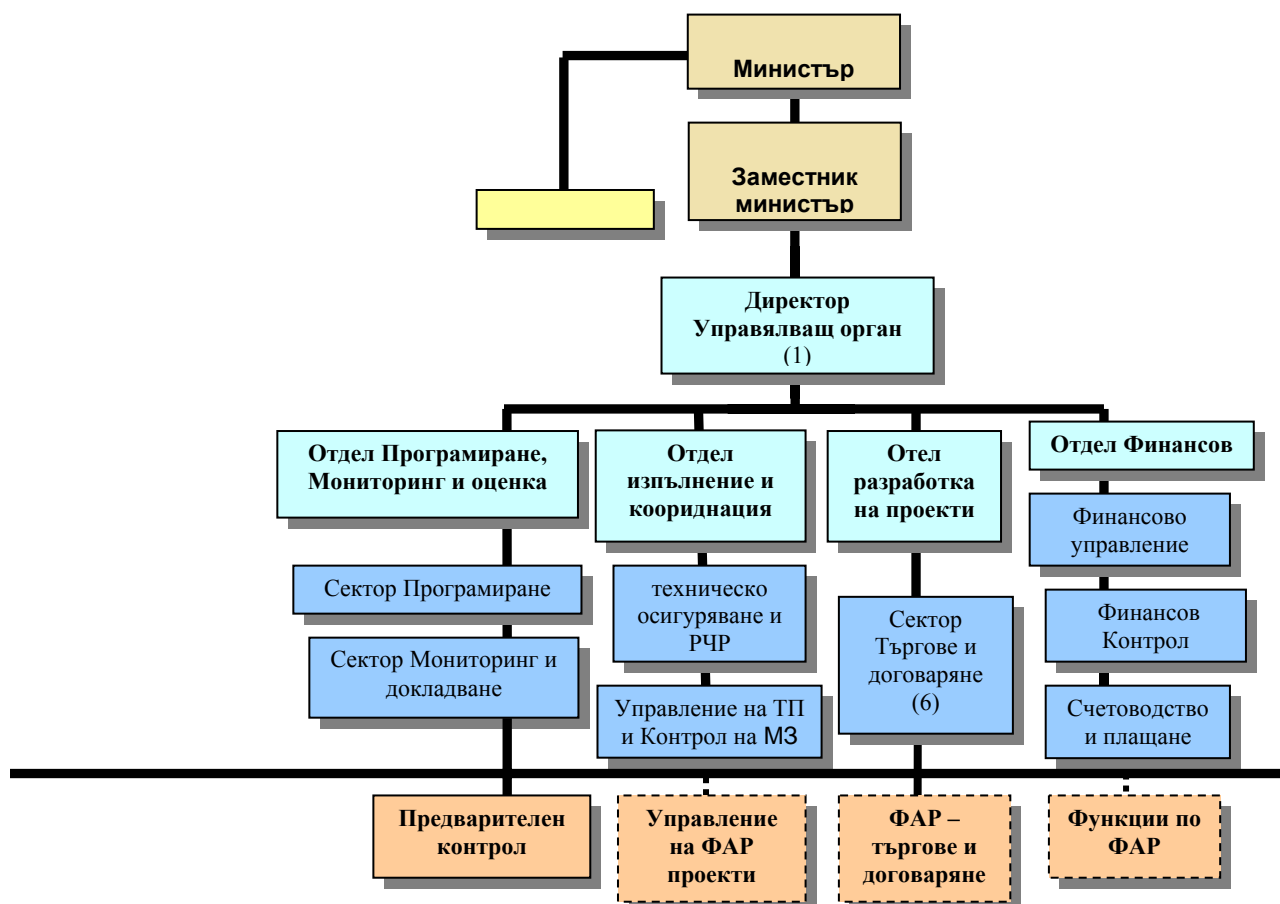
¹⁵ Разработката на структурата на изпълнение и на комуникационния план на оперативната програма е предварително.

В момента, Дирекцията в ролята си на Изпълнителна агенция по Програма ФАР се състои от Директор (Заместник Ръководител на програма), три отдела, отговорни за провеждането на търгове, изпълнението и финансовото управление на проектите по програма ФАР. Освен тях, отдел „Координация на програми” отговаря за общата координация на дейността по програма ФАР и развитието на човешките ресурси и гарантиране на вътрешен контрол на тържната и финансова документация по проектите по ФАР. Сектор ”Оперативна програма по Структурните фондове на ЕС”, част от отдел „Координация на програми” е отговорен за разработването, програмирането и договарянето на оперативната програма „Конкурентоспособност”.

Взето е решение структурата на дирекцията като УО да бъде възможно най-близка до сегашната структура на ИА по програма ФАР. По този начин, УО ще започне функционирането си на база съществуващата структура на ИА, като се осигури приемственост между двете функции.

Като Управляващ орган, структурата на дирекцията ще бъде следната:

- Отдел „Програмиране, мониторинг и оценка”
 - Сектор „Програмиране и оценка”
 - Сектор „Мониторинг и отчитане”
- Отдел „Изпълнение и координация”
- Отдел „Разработване на проекти”
- Отдел „Финансов”

Задълженията на отделите са както следва:

- **Отдел „Програмиране, мониторинг и оценка”**, ще извършва дейности по разработване и оценка на ОП (разработване на ОП, договаряне на Програмата с Европейската комисия, идентифициране и дефиниране на целевите групи, определяне на инструментите за въздействие (операции, схеми и др.), наблюдение на изпълнението на програмата, изменение на ОП, под-програмиране (разработване на детайлно описание и дейности по отделните операции на ОП –общи критерии за избор, съответствие с европейските регламенти и националното законодателство, определяне на целевата група и условията за допустимост на кандидатите, времева и финансова рамка на изпълнение на операциите; организиране и координация на оценките на ОП; мониторинг и отчитане на изпълнението на ОП (изграждане на база данни за наблюдение/контрол на Програми, финансирани по ЕФРР - събиране, отчитане и оценка на данни на ниво проект и програма, разработка на годишен план за изпълнение, др.), секретариат на Комитета за наблюдение на ОП.
- Отдел „Изпълнение и координация” е отговорен за управлението и контрола на оперативните споразумения с Междинните звена, управление и координация на проектите за изграждане на капацитет по приоритет „Техническа помощ” на ОП, организиране и провеждане на специализираните обучения за УО и МЗ, разработване и поддръжка на МИС за УО и МЗ (включително информационно осигуряване), съвместно с дирекция „Информационно и комуникационно обслужване”, поддръжка на бази данни и софтуер, провеждане на публични кампании на национално ниво.
- Отдел „Разработване на проекти” осигурява съответствие с политиките на ЕС в сферата на конкурентоспособността, обществените поръчки, защитата на околната среда и равнопоставеността, осъществява контрол над МЗ за правилното организиране на тръжните процедури, разработва специфични критерии за избор на проектни предложения и ги предоставя за одобрение на Комитета за наблюдение, координира системата за разработване на проекти, координира обявяването на поканите за набиране на проектни предложения, координира процеса на избор на проектни предложения, участва в комисиите по избора, когато е необходимо, контролира системата за проверка на място на изпълнението на проекти, осъществявана от МЗ (Регламент 1083/2006), координира информационните кампании по проектите, подготвя насоки за контракутуване.
- Отдел „Финансов” отговаря за осигуряване на съответствие с принципите на прозрачност и добро финансово управление, администриране на средства (бюджетно управление), подготовка на платежни искания и деклариране на разходи към Разплащателния орган (периодично и финално), изготвяне на финансови отчети (годишни и финални), разработване на бюджетни прогнози, документиране на изходящи (разходи) и входящи (приходи) парични потоци, регистриране и контрол на плащанията, получаване на искания за плащане от крайни бенефициенти, верифициране и потвърждаване на разходи; извършване на плащания към крайни бенефициенти; поддържане на отделна счетоводна система и адекватни счетоводни записвания на всички транзакции свързани с финансово подпомагане, възстановяване на неправилно изплатени суми.

Структурата на дирекцията е в съответствие с дейностите и отговорностите ѝ за осигуряване на правилното и прозрачно изпълнение, наблюдение и отчитане на ОП. Разделението на отговорности и функции между отделите на УО се гарантира от подробно разписаните наръчници за оперативно изпълнение и процедури, описващи координацията на дейностите и отговорностите вътре в УО и външните взаимоотношения с всички партньори и заинтересовани страни.

Функции на Управляващия орган, свързани с изпълнението на ОП

Съгласно чл. 58 от Регламента на ЕК 1083/2006, Управляващият орган е институция, или публичен, национален, регионален или местен орган, на който страната-членка е делегирала управлението на оперативната програма.

Функциите на Управляващия орган са представени в Член 60 на Регламента на ЕК 1083/2006. Според този член, Управляващият орган носи отговорността за ефективното, ефикасното и правилно управление и изпълнение на оперативната програма, в съответствие с правилата за добро финансово управление. Специфичните задължения включват:

- a) гарантиране, че операциите са избрани за финансиране съгласно критериите, приложими към оперативната програма, както и че съответстват през целия период на изпълнение, на приложимите правила на Общността и националните правила;
- b) удостоверява реалното изпълнение/доставка на съфинансираните продукти и услуги, както и че декларираните от бенефициента разходи за операциите са наистина извършени и съответстват на правилата на Общността и на националните правила; извършва проверки на място на извадков принцип в съответствие с правилата и процедурите по чл. 103(3);
- c) гарантира наличието на компютъризирана счетоводна система за записване и съхранение на подробни счетоводни транзакции за всяка операция от оперативната програма, както и събирането на данните от изпълнението, необходими за финансовото управление, мониторинга, контрола и оценката;
- d) гарантира, че бенефициентите и другите институции, включени в изпълнението на операциите, поддържат или отделна счетоводна система, или отделни счетоводни сметки за всички транзакции, свързани с операцията, без да се нарушават националните счетоводни правила;
- e) гарантира, че оценките на оперативните програми са извършени в срокове и че отговарят на стандартите за качество, заложили в Регламент 1083/2006 на ЕК;
- f) създава процедури, които гарантират, че всички документи свързани с разходите и проверките, необходими за осигуряване на подходяща одитна пътека се съхраняват според изискванията;
- g) гарантира, че Сертифициращият орган получава цялата необходима информация за процедурите и проверките извършени във връзка с разходите, с цел сертифицирането им;

- h) председателства Комитета за наблюдение и му предоставя необходимите документи, които позволяват качеството на изпълнение на оперативната програма да бъде наблюдавано в светлината на специфичните ѝ цели;
- i) разработва, и след одобрение от Комитета за наблюдение, представя пред Комисията, годишните доклади и заключителния доклад за изпълнението на програмата;
- j) осигурява съблюдаването на изискванията за информираност и публичност, съгласно чл. 69 от Регламент 1083/2006 на ЕК;
- k) предоставя на Комисията информация, необходима ѝ за оценка на големи проекти.

Чл. 90 и чл. 98, в допълнение разглеждат задълженията на Управляващия орган, касаещи съхранението на документи, и по-конкретно, че Управляващият орган гарантира, че всички съпътстващи документи, свързани с разходите и одита на оперативната програма ще бъдат съхранявани и ще бъдат достъпни за представители на Европейската комисия и Европейската одитна палата в продължение на най-малко три години след частичното или окончателното приключването на оперативната програма, като тези документи ще се пазят под формата на оригинали или копия, заверени за вярност с оригинала, върху общоприети информационни носители.

Управляващият орган е отговорен за изпълнението на операциите в рамките на Техническата помощ по оперативната програма.

Избор на проекти за финансиране

Управляващият орган носи цялостната отговорност по процедурата за избор на проекти. Той разработва основните критерии за подбор на проекти и ги представя за одобрение пред Комитета за наблюдение. Управляващият орган гарантира прозрачността, обективността и ефикасността на процедурата по избор на проекти, и с това, качеството на одобрените проекти, чрез назначаването на Комисии за избор на проекти.

Комисиите за избор на проекти ще функционират на национално ниво и ще включват представители на Управляващия орган, на Междинното звено/ звена, на компетентните министерства, на социално-икономическите партньори и на местните власти. Комисиите за избор на проекти може да включват и независими експерти поканени поради специализираното им експертно познание в дадена област нужно за правилно оценяване на проектите. Оценката на проектите се извършва на базата на критериите за подбор на проекти одобрени от Комитета за наблюдение.

За да се гарантира обективност на оценката, членовете на комисиите за избор на проекти и експертите, които са свързани по някакъв начин с оценяването проектно предположение, не участват в процеса на оценяване.

1.2 Междинно(и) звено(а)

Съгласно чл. 2 от Регламент 1083/2006 на ЕК, Междинно звено е институция или публичен или частен орган, предоставящ услуги, който действа под пряката отговорност на

Управляващия или Сертифициращия орган, или който извършва задължения от тяхно име, спрямо бенефициентите, изпълняващи операции.

Съгласно чл. 42 от Регламент 1083/2006 на ЕК, Управляващият орган може да възложи управлението и изпълнението на част от оперативната програма на едно или повече Междинни звена. Междинните звена осигуряват изпълнението на една или повече операции в съответствие със споразумението сключено между Управляващия орган и това звено. Междинното звено задължително представя гаранции за своята платежоспособност и компетентност в администрирането и финансовото управление. То обикновено е създадено или представено в региона или регионите, които са обект на въздействие на оперативната програма, към момента на определянето му за Междинно звено.

В случаите, когато задължения са делегирани на Междинни звена, Управляващият орган запазва цялостната отговорност и е изцяло отговорен за правилното управление и изпълнение на оперативната програма.

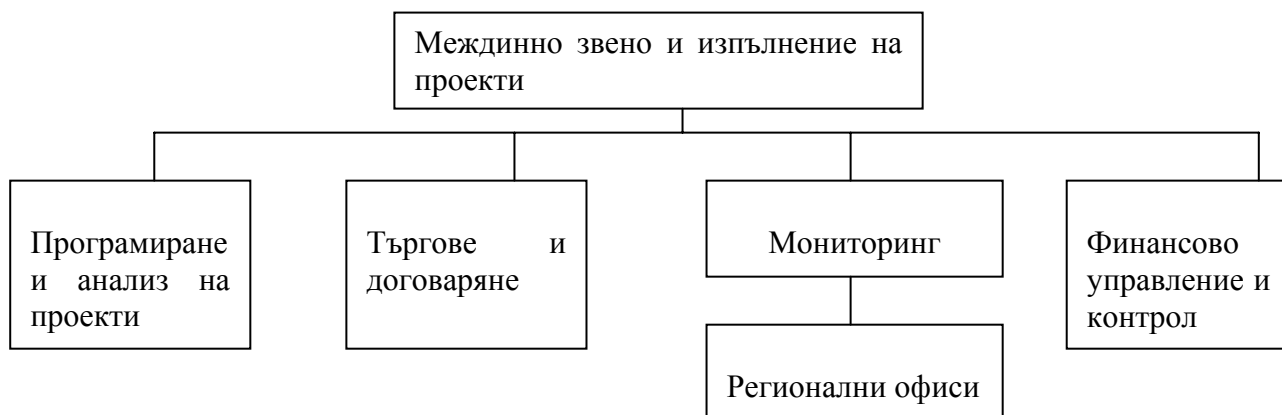
Решение на МС № 312/2002 за приемането на Стратегията за участие на Република България в Структурните и Кохезионния Фонд на Европейския Съюз, Преговорна Глава 21 “Регионална политика и координация на структурните инструменти” (CONF-BG 56/01) и Общата позиция на ЕС по Глава 21 (CONF-BG 80/01) определят Изпълнителната агенция за насърчаване на малките и средни предприятия за Междинно звено по Оперативна програма “Развитие на конкурентоспособността на българската икономика”.

Съгласно Устройствения правилник на ИАНМСП, бе създадена нова дирекция „Изпълнение на предприемачески програми и проекти” с 10 експерта. Новата дирекция изпълнява функциите на Звено за изпълнение на проекти на Изпълнителна агенция по Програма ФАР - дирекция „ЕФК”. Бъдещото междинно звено се изгражда на база тази дирекция, като държавните служители ще бъдат напълно обучени и подготвени за функциите и отговорностите на МЗ.

След изменение на Устройствения правилник на ИАНМСП, беше създадена нова дирекция „Междинно звено и изпълнение на проекти, като се обединиха настоящата дирекция, изпълняваща функциите на ЗИП по ФАР и дирекция „Технологично развитие и иновации”, която нова структура ще изпълнява функциите на МЗ. Новата дирекция наследява опита, придобит по Програма ФАР, както и този по изпълнението на Националния иновационен фонд. Предвижда се общият брой служители да е 62 служители, включително 29 експерта на регионално ниво (регионални координатори). Регионалните координатори на ИАНМСП ще изпълняват технически функции при провеждането на тръжни процедури, изпълнението, наблюдението и отчитането на ОП.

Като междинно звено по ОП “Конкурентоспособност” ИАНМСП ще разполага с `etiri отдела по образец на структурата и функциите на УО в МИЕ:

- Отдел “Програмиране и анализ на проекти”
- Отдел „Търгове и договаряне”;
- Отдел “Мониторинг”;
- Отдел “Финансово управление и контрол”;

Отговорностите на гореспоменатите отдели включват:

Отдел „Програмиране и анализи на проекти” – разработва предложения за критерии за обор на проекти и ги представя на УО за одобрение. Разработва предварителни насоки за кандидатстване/тръжни досиета, съгласно критериите одобрени от Комитета за наблюдение. съдействие при изготвянето на годишните, междинните и крайните доклади по ОП. Събиране на информация за изпълнението на ОП и подаването ѝ в УО. Обработка на статистически, технически и финансови данни по изпълнението на ОП на регионално ниво и подаването ѝ в УО.

Отдел „Търгове и договаряне” - изготвяне на насоките за кандидатстване и на тръжните документи, организиране и стартиране на поканата за набиране на проектни предложения, получаване и регистриране на проектните предложения, оценка на проектните предложения, проверка за съответствие с политиките на ЕС, допустимост и съответствие с насоките за контракуване преди сключване на договора, подготовка на доклад за сключените договори и изпращане на договорите на УО за подпис, регистриране на всички договори в МИС.

Отдел „Мониторинг” – установява и разширява сътрудничества в сферата на оценка и мониторинг на проекти, информираността и публичността по отношение на програмните документи на регионално и местно ниво, предприема посещения на място преди подписване на договори и мониторинг на проекти, оказва съдействие при подготовката на Годишни, Средносрочни и Финални доклади за изпълнение, събира необходимата информация по отношение на регионалното изпълнение на мерките на оперативната програма и подава необходимата информация на УО, обработва статистически, технически и финансови данни по отношение на мерките предвидени в ОП, изпълнявани на регионално ниво, като ги изпраща на УО с цел независимите оценители да могат да подготвят оценителните доклади за средата на периода, осигурява представителство в официални институции, административно изпълнение, управление и координация на ИК проекти на децентрализиран принцип, управлява и координира проектите за институционално и административно изграждане изпълнявани в МЗ и регионалните му клонове, координира обученията в МЗ, подкрепя развитието на МИС и ИКТ и поддръжката на ИКТ, предприема периодични посещения на място с цел мониторинг на проекти, потвърждава МИС

информацията за всеки проект, изпълнява и провежда мониторинг на ниво проект в съответствие с одобрените процедури, верифицира че съответните проверки на място за съответствие, договориране и системи за мониторинг на проекти са проведени (Регламент на ЕК 1083/2006)

Отдел „Финансово управление и контрол” администриране на средства (бюджетно управление), документиране на разходи и приходи, регистрация мониторинг и контрол на плащанията, възстановяване на разходи, отпускане на средства (одобрение), изработване на финансови отчети (за УО - годишни и финални), изработване на бюджетни прогнози (на базата на които УО разработва собствени бюджетни прогнози, верификация на искания за плащане от крайни бенефициенти и осигуряване декларация за разходи, събиране на неправилно изплатени суми на ниво проект (краен бенефициент), извършване на финансови корекции и изработване на доклади за това към УО, обезпечаване на правилността на операциите свързани с проектното финансиране и тяхното осчетоводяване, в съответствие с принципите на доброто и прозрачно финансово управление, проверяване на договорите и исканията за плащане, извършване на адекватен контрол на място върху системата за финансов контрол Регламент 1083/2006).

Функции на МЗ по изпълнението на ОП

Въз основа на писмено споразумение с Управляващия орган, на Междинното звено се делегират следните отговорности:

- a) осигуряване на информация и публичност по отношение на оперативната програма на регионално и местно ниво;
- b) събиране и обработване на съответните статистически, технически и финансови данни, свързани с изпълнението на операциите, които са му възложени, и предоставянето им на Управляващия орган за включване в годишните доклади за изпълнението на оперативната програма или за подпомагане подготовката на оценителните доклади в средата и края на програмния период;
- c) провеждане на кампании за информиране на бенефициентите във основа на стратегията разработена от Управляващия орган – разпространяване на документи за кандидатстване, наръчници и справочници;
- d) обявяване и организиране набирането на проектни предложения, приемане и регистриране на подадените проекти, оценяване на проектите, проверка преди сключването на договор за съответствие с политиката на ЕС и спазване на правилата за обществени поръчки, създаване на оценителна комисия и предаване списъка с одобрените проекти към Управляващия орган за одобрение;
- e) наблюдение на изпълнението на проекта и въвеждане в Управленската информационна системата (МИС) на съответната информация по всеки проект/договор – предоставяне на данните на Управляващия орган;
- f) извършване на проверки на място в съответствие с регламент 1083/2006;
- g) удостоверяване и отчитане на правилността на проектите, финансирани по операциите, които са му възложени, получаване на искания за плащане от крайните бенефициенти, заверяване на исканията за плащане на всяко ниво от

проекта, получени от крайните бенефициенти и придвижването им заедно с удостоверенията за разходи към Управляващия орган;

- h) съобщаване на нередностите на Управляващия орган – гарантиране, че крайните бенефициенти вярно осчетоводяват и управляват разходите, финансирани от ЕС;
- i) гарантиране, че крайните бенефициенти разполагат с необходимите системи за одит на исканията за плащане – одит на системите за управление на безвъзмездна помощ при крайните получатели на помощта.

Системата на изпълнение описана в тази глава може да бъде променена, в съответствие с правото на ЕС или националното право, ако това ще доведе до по-ефективно изпълнение на оперативната програма.

1.3 Бенефициенти и крайни получатели на помощта

Крайни бенефициенти по ОП “Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” са всички кандидатстващи за подкрепа от ЕФРР за реализацията на даден проект. При повечето схеми за отпускане на безвъзмездна помощ по настоящата Оперативна програма, крайните бенефициенти са предприятия.

За целта на оперативната програма, краен бенефициент се дефинира като лице, институция, фирма (частна или публична), която разработва и/или изпълнява отделни дейности и/или проекти по ОП.

Съгласно новите регламенти на ЕК, понятието “краен получател на помощта” не е част от схемата за изпълнение на проекти. Във връзка с постигането на по-голяма яснота при определяне обхвата и целевите групи, за целите на ОП “Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” се въвежда работно определение. Съгласно него, краен получател на помощта е лице, институция, фирма, обществена група, която ще се ползва от крайните резултати от изпълнението на отделните операции и/или дейности от ОП.

При така дефинираните приоритети и операции по ОП, се очертават няколко групи бенефициенти и крайни получатели на помощта, а именно:

При изпълнението на всички схеми за безвъзмездна помощ по отделните приоритети, бенефициенти са грантополучателите:

- Приоритетна ос 1, операция 1 и операция 2 - стартиращи фирми, МСП;
- Приоритетна ос 1, операция 3 - университети и научно-изследователски институции
- Приоритетна ос 2, операция 1, 3 и 4 – предприятия;

В случая с финансовите схеми по приоритетна ос 3, управителните органи на гаранционните фондове, фондовете за рисков капитал и за микрокредитиране или самите фондове като институции са бенефициенти, а крайните получатели на помощта са всички предприятия и/или кредитополучатели.

В случая с проектите за насърчаване на износа и инвестициите крайни бенефициенти са съответно ИАНМСП и Агенцията за инвестиции. Директните резултати от проектите остават в институцията, която е разработила и изпълнила проекта и в случая помощта няма

характер на държавна помощ. Като крайни получатели на помощта и индиректни ползватели от резултатите на изпълнението се явяват предприятия и износители (за операция 2) и чуждестранни инвеститори (за операция 1).

В случая с операциите изпълнени като разходи на Управляващия орган или на Междинното звено (техническа помощ), съответната институция е краен бенефициент.

Бенефициентите са пряко отговорни и гарантират, че само разходи, действително извършени в съответния период и допустими за финансиране по правилата на СФ на ЕС и настоящата ОП, се предоставят като искане за плащане пред съответния орган. Всички бенефициенти са задължени да следват ясна одитна пътека при изпълнението на подкрепените проекти. При необходимост и в съответствие с правилата на ЕС и националното законодателство, бенефициентите ще проведат търг за обществени поръчки за наемане на под-изпълнител за дадена дейност, която е пряко свързана с изпълнението на подкрепените проекти.

2 Наблюдение и оценка на изпълнението на ОП

2.1. Комитет за наблюдение

Изпълнението на Оперативната програма “Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” 2007-2013 ще се контролира от Комитет за наблюдение. Комитетът за наблюдение е създаден при договореност с Управляващия орган – дирекция “Европейски фондове за конкурентоспособност” в Министерство на икономиката и енергетиката, и след провеждането на консултации с партньорите. Съгласно чл. 63 от Регламент 1083/2006 на ЕК, Комитетът ще състави правилата си на работа в съответствие със съответната институционална, законова и финансова рамка на страната, които правила ще бъдат приети след съгласуване с УО.

Членове на Комитета за наблюдение

Съгласно Постановление на МС No 182/21.07.2006, се създават Комитети за наблюдение на Националната Стратегическа Референтна рамка и на Оперативните програми. Съгласно чл. 8(1) от ПМС, Комитетите за наблюдение на Оперативните програми се състоят от председател, членове с право на глас и наблюдатели. По време на заседанията на Комитета, председател я и членовете имат право да гласуват, докато наблюдателите имат само консултативни функции.

Комитетът за наблюдение на ОП “Конкурентоспособност” е формално учреден (Заповед на министъра на икономиката и енергетиката N: РД-16-1010/25.09.2006) и проведе първото си заседание през ноември 2006 г.

Председателя на Комитета за наблюдение на ОП „Конкурентоспособност” е заместник-министъра от МИЕ, в чийто ресор е Управляващия орган.

Състава на Комитета за наблюдение се състои от представители на следните организации:

- Ръководителя на Управляващия орган на ОП „Конкурентоспособност”
- Ръководителите на управляващите органи на останалите оперативни програми

- Ръководителят на структурата в Министерството на земеделието и горите, определена за управляващ орган на Програмата за развитие на селските райони за периода 2007 - 2013 г.
- Ръководителят на структурата в Изпълнителната агенция за рибарство и аквакултури към министъра на земеделието и горите, отговорна за Националния стратегически план за развитие на рибарството
- Изпълнителният директор на Изпълнителната агенция за икономически анализи и прогнози към министъра на финансите
- Ръководителят на Централното координационно звено
- Ръководителят на Сертифициращия орган
- Ръководителят(ите) на Междинното(ите) звено(а) на ОП „Конкурентоспособност”
- Представители на дирекция "Икономическа и социална политика", "Стратегическо планиране и управление" и "Координация по въпросите на Европейския съюз и международните финансови институции" на Министерския съвет;
- представители на министерства, държавни агенции, държавни комисии, изпълнителни агенции и други ведомства, които имат отношение към приоритетите на ОП „Конкурентоспособност”
- Представител на Националното сдружение на общините в Република България;
- Представители на регионалните съвети за развитие в районите за планиране;
- Представители на национално представените организации на работодателите, работниците и служителите, признати от Министерския съвет по реда на Кодекса на труда.

Министъра на икономиката и енергетиката издаде заповед, с която поименно определя членовете с право на глас в Комитета и техните заместници. Заместниците могат да участват в заседанията на Комитета като наблюдатели. Те имат право да гласуват само в случай на отсъствие на титулярите.

Състава на Комитета може да бъде преразглеждан и разширяван с други членове без право на глас, с цел гарантиране на представително членство и партньорство, и без необходимостта от промяна на ОП “Конкурентоспособност”. В КН като наблюдатели могат да участват:

- Ръководителят на одитиращия орган;
- Представител на ЕК;
- Представители на Европейската инвестиционна банка или други финансови институции (когато ОП предвижда получаване на финансова подкрепа от ЕИБ или други финансови институции);

- Експерти по хоризонталните въпроси – по един експерт за всяка от темите: устойчиво развитие, равни възможности, конкурентоспособност и обществени поръчки;
- Представители на различни НПО;

Съставът на Мониторинговия Комитет е съставен като е спазен принципа на партньорство, като специално внимание е отделено на отношенията със социалните партньори. Съставът на Комитета е определен в съответствие с принципите на равнопоставеност.

Управляващият орган (УО) ще изпълнява функциите на председател и секретариат на Мониторинговия комитет. В УО е създадено специално звено – сектор „Мониторинг и отчитане”, което подпомага функционирането на Комитета. Секретариатът е отговорен за подготовката на необходимите документи, които да се представят за разглеждане на заседанията на Комитета, като ги разпраща до членовете на КН заедно с дневния ред на срещата, най-малко 20 работни дни преди дата, определена за заседание.

Роля и функции на Комитета за наблюдение

Съгласно чл. 65 от Регламент 1083/2006 на ЕК, Комитета за наблюдение следи за ефективността и качеството на изпълнение на оперативната програма, в съответствие със следните принципи:

- Обсъжда и одобрява критериите за избор на финансираните операции в срок от четири месеца след одобряване на Оперативната програма. Критериите за избор ще бъдат променени в зависимост от целите на програмирането;
- Периодично наблюдава развитието и напредъка по изпълнението на целите на оперативната програма на база документите, които предоставя Управляващия орган;
- Проучва резултатите от изпълнението, и по-специално, постигането на целите на всеки приоритет, както и резултатите от оценките по време изпълнението на ОП, които са пряко свързани с наблюдението на ОП;
- Разглежда и одобрява годишния и финалния доклад по изпълнението преди изпращането им на Европейската комисия;
- Получава информация за годишния контролен доклад и всякакви коментари от страна на Комисията, във връзка с разглеждането на доклада;
- Може да предлага на Управляващия орган корекции или промени на помощта от ЕФРР, които да подпомагат постигането на целите или подобряване на управлението и финансовия контрол на помощта;
- Ще обсъжда и одобрява всяко предложение за коригиране на съдържанието на решенията на Комисията относно помощта от ЕФРР;

В рамките на своите компетенции, Комитета за наблюдение може да вземе решение за преразпределяне на бюджета от Структурните фондове между отделните операции. В случаите когато Комитета за наблюдение реши да прехвърли средства от СФ от една операция в друга, то същата операция ще бъде извършена и за националното публично съфинансиране при същите условия. Всяка промяна в дела на ЕФРР и прехвърляне на

средства между отделните приоритети в или между ОП, е въпрос на решение на Европейската Комисия, след договаряне с държавата-членка.

Комитета за наблюдение е отговорен за изработването на собствени правила на работа, в съответствие с националното законодателство, институционална и законова рамка, които правила се съгласуват с Управляващия орган.

Управляващият орган ще информира редовно Комитета относно напредъка по изпълнението на решенията от предишни негови срещи. Комитета за наблюдение на ОП „Конкурентоспособност” прие свои правила за работа на първото си заседание.

Комитета за наблюдение ще заседава поне два пъти годишно, обикновено на пролетна и есенна сесия. В случай на необходимост ще бъдат свиквани извънредни сесии. Управляващият орган уведомява редовно Комитета за наблюдение за напредъка по изпълнението на взетите решения. По време на пролетната сесия ще се прави преглед на напредъка и изпълнението на задачите от предходната година и одобрение на годишния доклад. Есенната сесия ще разглежда напредъка по ОП от 30 юни нататък. В случай на необходимост за спешно вземане на решение, преди следващото заседание на Комитета, той може да вземе подобно решение и с писмена процедура.

Вътрешните правила предвиждат възможността за създаване на постоянни и временни под-комитети на различни тематики. Под-комитетите ще спазват принципите на партньорство. Членовете на Комитета за наблюдение, както и експерти и представители на различни социално-икономически партньори, които са специалисти в дадена област, ще могат да се включват в под-комитетите. Членовете на под-комитетите трябва да гарантират влагането на максимални усилия при изпълнението на задълженията си. В случай, че под-комитета е постигнал съгласие по даден въпрос, който изисква одобрение от страна на КН, решението може да бъде дадено без да се подлага на обсъждане от Комитета за наблюдение в случаите, когато под-комитета не е постигнал съгласие по даден въпрос, Комитета за наблюдение може да вземе решение по него след допълнително обсъждане и консултации.

2.2. Отчитане изпълнението на ОП

Годишен доклад и краен доклад за изпълнение

Съгласно чл. 67 от Регламент 1083/2006 на ЕК, за пръв път през 2008 г., и до 30 юни всяка година, Управляващият орган ще представя на Европейската комисия годишен доклад относно изпълнението на Оперативната програма. Управляващият орган ще представи на Комисията окончателен доклад по изпълнението на оперативната програма до 30 юни 2017 г.

Докладите ще включват следната информация, с цел получаване на ясна представа за изпълнението на оперативната програма:

- О напредъка при изпълнението на оперативната програма и приоритетите във връзка със специфичните, удостоверими цели, с количествено представяне, във всички случаи когато това е възможно, на физическите индикатори и индикаторите на изпълнението, резултатите и въздействието на приоритета;

- финансовото изпълнение на оперативната програма, с детайлно посочване, за всеки приоритет, на разходите направени от бенефициента и съответното публично съфинансиране, общите плащания получени от Комисията, и количествено представяне на финансовите индикатори;
- финансовото изпълнение за областите които получават подкрепа от Комисията в съответствие с Регламент 1083/2006 на ЕК;
- действията, предприети от Управляващия орган и Комитета за наблюдение, за да се осигури качество и ефективност на изпълнението, и в частност:
 - мониторинг и мерки за оценка, в това число предвидени мерки за събиране на данни;
 - обобщение на всякакви значими проблеми, които са били срещнати при изпълнението на Оперативната програма, както и на всякакви предприети мерки, включително на реакцията към коментарите направени в Член 67 от 1083/2006;
 - използването на техническата помощ;
 - предприетите мерки за осигуряване на информация относно Оперативната програма и осигуряване на публичност;
 - декларация, че по време на изпълнението на оперативната програма, и навсякъде където е било необходимо, по време на идентификацията на срещнатите проблеми и взетите мерки за тяхното разрешаване, е била взета под внимание законовата система на Общността;
 - напредъка и финансирането на големи проекти и общите грантове;
 - информация за правилата отнасящи се до отпускането на преференциално кредитиране в областите с естествени природни пречки;
 - степента на използване на средствата изплатени на Управляващия орган или на друг обществен орган по време на изпълнението на Оперативната програма.

Обхватът на информацията предадена на Комисията трябва да бъде пропорционален на общия размер на публичните разходи за Оперативната програма.

Докладите ще се смятат за приемливи, ако те съдържат цялата информация посочена в параграф 2. В рамките на 10 работни дни ЕК ще достигне до решение относно приемливостта на годишния доклад

Докладът ще се счита за приемлив, когато съдържа цялата информация, изброена по-горе. Комисията ще вземе решение относно приемливостта на годишния доклад до десет работни дни. Крайният срок за окончателния доклад относно оперативната програма ще бъде пет месеца. Ако Комисията не излезе със становище в рамките на посочения срок, докладът ще се счита за приет.

Принос към стратегическите доклади на страните-членки

В допълнение към годишния и крайния доклад, Управляващия орган ще предоставя информация за изготвянето на национални стратегически доклади от страната-членка в съответствие с член 29 от Регламент 1083/2006 на ЕК.

2.3. Оценка на изпълнението на Оперативната Програма

Оперативна Програма “Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” 2007-2013 ще подлежи на оценка. Оценките целят да подобрят качеството, ефективността, последователността на помощта от Фонда и изпълнението на оперативните програми. Те също така оценяват тяхното влияние по отношение на стратегическите цели на Общността, специфичните структурни проблеми, влияещи върху страните-членки и съответните региони, като отчитат нуждата от устойчиво развитие и действащото законодателство на Общността относно екологичното влияние и стратегическата оценка на околната среда.

Предварителна оценка

Предварителната оценка ще се стреми да оптимизира разпределението на бюджетните ресурси по оперативни програми и да подобри качеството на програмата. Тя ще идентифицира и оценява средносрочните и дългосрочни нужди, целите за постигане, очакваните резултати, количествените цели, съгласуваността, и ако е необходимо, предложената стратегия за региона, добавената стойност за Общността, степента в която са отчетени приоритетите на Общността, поуките от предишни програми и качеството на процедурите за изпълнение, мониторинг, оценка и финансово управление.

Съгласно чл. 48 от Регламент 1083/2006, предварителната оценка на ОП “Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” 2007-2013 ще е част от по-широк оценителен процес, който включва НПР, НСРР и всички ОП. Подробните резултати от предварителната оценка са описани в отделна глава.

Последваща оценка

В съответствие с чл. 49 от Регламент 1083/2006 на ЕК, последващата оценка ще се извърши от Европейската Комисия в сътрудничество със страната-членка и Управляващия орган на ОП “Развитие на конкурентоспособността на българската икономика”, които осигуряват събирането на необходимите данни. Последващата оценка ще вземе под внимание всички оценителни дейности, извършени през програмния период.

Тя ще изследва степента на използване на ресурсите, ефективността при програмирането на фондовете, социално-икономическото влияние и влиянието на приоритетите на Общността. Целта на последващата оценка е достигането до изводи за политиката на икономическо, социално и териториално сътрудничество. Тя ще определи факторите, които допринасят за успеха или провала на изпълнението на оперативните програми, включително по отношение на устойчивост и определяне на добри практики.

Последващата оценка трябва да бъде завършена до 31 декември 2015 г.

Текуща оценка

По време на програмния период, страната-членка извършва ad hoc оценка, свързана с мониторинга на оперативните програми, при които мониторингът на програмите разкрива значително отклонение от първоначално определените цели и са направени предложения за

преразглеждане на оперативните програми. Резултатите се включват в годишните доклади и периодичните доклади и се обсъждат от Мониторинговия комитет. Резултатите се изпращат до Мониторинговия комитет за оперативната програма и до Европейската комисия.

План за оценка на ОП

Съгласно принципите на за допълняемост и пропорционалност (чл. 13 от Регламент 1083/2006 на ЕК), страните-членки носят отговорност за мониторинга на оперативната програма, провеждането на текущи оценки и предприемането на корективни мерки в случай на възникване на проблеми. В съответствие с тези принципи, УО на ОП „Конкурентоспособност” ще организира провеждането на текущи оценки чрез изготвянето на План за оценка на ОП, който ще съответства на Националния план за оценка на НСРР, ако подобен бъде изготвен.

УО ще проведе консултации с Централното координационно звено, вследствие на което ще изготви и предостави за одобрение на Комитета за наблюдение, План за оценка на ОП. Планът за оценка може да покрива целия програмен период, но може да включва и годишни под-планове, които да се актуализират и преработват в съответствие с нуждите на УО и/или когато са необходими специализирани оценки, съгласно чл. 48 (3). Планът за оценка на ОП ще покрива двата аспекта на текущата оценка:

- Когато мониторинговата система регистрира значителни отклонения от първоначално поставените цели.
- Когато са предложени промени/преразглеждане на ОП.

Планът за оценка на ОП ще предоставя обща рамка за провеждането на текущи оценки и ще гарантира ефективното използване на интегрирани управленски методи по време на изпълнението. Той ще описва и обяснява общата координация на процеса на текуща оценка, връзките с мониторинговата система, съставянето на наблюдателна група за плана за оценка, разпределението на задачите, както и механизмите за възможното преразглеждане на плана за оценка на ОП. Планът за оценка на ОП може да включва и други дейности, свързани с оценката, които също трябва да бъдат предварително планирани – обучителни програми за координаторите за оценка и/или оценителите. Индикативните дейности по оценката могат да покриват следните области: теми/приоритети или части от програмата, които подлежат на оценка; индикативна времева рамка; планирани финансови ресурси; описание на управленската структура, която е отговорна за оценката; механизъм за възможно промяна на плана за оценка.

За осигуряване на правилното и прозрачно провеждане на оценката, УО ще реши дали да използва вътрешна или външна експертна оценка или и двете, както за целия програмен период, така и за отделни негови етапи. За тази цел, трябва да бъде определен проектен мениджър по оценката. В случаите на външна експертиза, проектния мениджър по оценката ще изготви Техническо задание, ще организира провеждането на избор на оценители, ще предоставя необходимата информация и ще одобрява качеството на свършената работа. При провеждането на по-мощни оценки, може да бъде съставена работна група за изпълнението на тези задачи.

В случаите на провеждането на вътрешна оценка, проектния мениджър по оценката ще отговаря за организирането и провеждането на оценка(и) и за подготовката на оценителни доклади. Съответните отдели и Междинното звено ще определят лица за контакти, които да подпомагат оценителя като му предоставят информация, организират срещи и др.

Оценителните доклади се представят и обсъждат на заседанията на Комитета за наблюдение и на други партньорски групи, ако е необходимо.

Управляващият орган ще публикува одобрените оценителни доклади на интернет страницата си (освен ако те не съдържат поверителна информация – в този случай ще бъде публикувано резюме, заедно със заключенията и препоръките).

Управляващият орган ще състави план за действие за изпълнение на препоръките от оценката и ще следи за неговото изпълнение.

2.4. Оценка на стратегическото въздействие

Съгласно българският закон за опазване на околната среда (ЗООС) (Глава VI), министърът на околната среда и водите или съответният регионален инспекторат по околната среда и водите, са институциите, упълномощени да извършват оценка на екологичното влияние на различни планове и програми. Дирекция „Европейски фондове за конкурентоспособност” в качеството си на УО на ОП „Конкурентоспособност”, изпрати писмо (№ 04-20-287/18.11.2005) до Министерство на околната среда и водите (МОСВ), с искане за становище подлежи ли ОП „Конкурентоспособност” на екологична оценка или не. Със съответния отговор (писмо № 04-20-278/ 03.01.2006), МОСВ заключи, че поради ОП „Конкурентоспособност” не попада в нито една от сферите на дейност посочени в чл. 81, § 1 от Закона за опазване на околната среда, нито в инвестиционните предложения, включени в Анекси 1 и 2 на ЗООС, поради което ОП „Конкурентоспособност” не е необходимо да преминава процедура по оценка на екологичното въздействие.

Основна законова база за оценка на възможното въздействие върху индивидуалните екологични фактори, вследствие на изпълнението на ОП, е Директивата на Европейския Съвет и Европейския Парламент No 42/2001, относно оценката на екологичното въздействие на отделни планове и програми, Директива за оценка на екологичното въздействие (85/337/ЕЕС и изменението ѝ с 97/11/ЕС).

ОП трябва да е в съответствие и с правилата на националното законодателство, и по-точно, с Регламента за Оценка на влиянието върху околната среда от инвестиционни предложения за строителство, дейности и технологии – разработен в съответствие с изискванията на Директива 85/337/ЕС, и изменението ѝ с Директива 97/11/ ЕС – Постановление на МС No 59/07 от март 2003, и Регламент за организацията на Национална схема за управление и контрол на околната среда, който осигурява законовата база за приложението на изискванията на Регламент ЕС/761/2001 – ПМС No 61/12 от март 2003.

ОП трябва да е в съответствие с предложението за регламент на ЕК 492(2004), постановяващо основните правила за Структурните фондове, което изисква операциите, финансирани от тези фондове да са в съответствие с политиката на ЕС за опазване на околната среда.

Комисията, в сътрудничество със страната-членка и Управляващия орган ще осигури насърчаването на спазването на равнопоставеността между мъжете и жените и на вземането предвид на особеностите на половете при различните етапи на изпълнението на Оперативната Програма, съгл. Чл. 16 от Регламент 1083/2006 на ЕК.

3 Финансово управление и контрол

◆ Органи, отговорни за финансовото изпълнение на ОП

Целта на тази глава е да опише органите и участниците в процеса на управление на средствата от ЕФРР за периода 2007-2013, разделението на функции и задължения между тях по отношение на системата за управление и контрол, която функционира за ОП „Конкурентоспособност”, и в съответствие с принципите за добро финансово управление. Описаните процеси трябва да гарантират пред Сертифициращия орган, че системата за финансов контрол функционира на всички нива на управление на европейските средства.

• Бенефициент

Бенефициентът е отговорен за изпълнението на проектите съфинансирани от ЕФРР в рамките на ОП.

За да се осигури необходимата информация и отчетност пред МЗ, бенефициента е длъжен да поддържа изчерпателна и надеждна счетоводна система на ниво договор. Това включва поддръжка (файлиране и архивиране) на финансовите данни, съпътстващи документи и доклади, съгласно изискванията на чл. 60 от Регламент 1083/2006 на ЕК.

Бенефициентът е задължен да използва Offline tool предоставен от УИС за докладване на финансови данни и напредъка по даден проект.

• Междинно звено (МЗ)

ИАНМСП ще работи под пряката отговорност на УО и ще изпълнява задълженията си съгласно делегираните от УО задачи.

В задълженията на МЗ попадат 100% верификация на документите за исканията за плащане, подадени от бенефициентите. Бенефициента подава изплатените фактури или счетоводни документи с равна тежест пред МЗ.

МЗ е отговорно за обобщаване на информацията подадена от бенефициента и за сертифициране на разходите за съответния период. На тази база, МЗ подава доклад за сертифициране до УО. Докладът се изготвя на ниво операция и приоритет, като приложения към него са прикачени списъци и референции към отделните доклади за сертифициране от бенефициента, които подлежат на верификация от УО.

С доклада за сертифициране, МЗ потвърждава, че:

- Разходите по операцията са в съответствие с Националните правила за допустимост и чл. 56 от Регламент 1083/2006 на ЕК.
- Исканията за плащане са на база допустими разходи, реално извършени от бенефициента и цялата съпътстваща документация е налице.

- Сертифицираните разходи са реално изплатени в допустимия времеви период за съответната схема;
- Наблюдаване е физически и финансов напредък по време на извършените посещения на място (ако са били предвидени такива).
- Няма припокривания на помощта по СФ по операцията;
- Налице са доказателства, че бенефициента е получил помощта.
- Подробности по извършените преводи/транзакции са налице, когато е възможно на компютърен файл, и са достъпни за съответните отговорни служби на Комисията и националните власти при поискване.
- Съществува задоволителна одитна пътека;
- Разходите са заведени и осчетоводени в счетоводната система на бенефициента.
- Не са били установени финансови пропуски, рискове или нередности, по отношение на проекта или ако са били установени, съответните коригиращи мерки са били предприети.

- **Управляващ орган (УО)**

Управляващия орган е отговорен за управлението и изпълнението на оперативната програма в съответствие с принципите на добро финансово управление, както са посочени в чл. 60 от Регламент 1083/2006 на ЕК.

УО осигурява обобщената информация за разходите, която му е подадена от МЗ в докладите за сертифициране. Последните се допълват на ниво ОП и се подават в НФ (СО) със съответните операции или приоритети, за които се отнасят. УО предоставя на НФ (СО) доклад за сертифициране и отчет за разходите.

С доклада за сертифициране, УО потвърждава, че изискванията на чл. 60 от споменатия регламент са спазени.

Също така, УО изготвя и подава в НФ Искане за средства, ако е необходимо. В случаите, когато УО не подаде Искане за средства, в НФ се представя само финансов доклад.

След получаване разрешение на лимитите от НФ (СО), УО урежда без закъснения пълното изплащане на средства към бенефициентите, без удържки, запори, или други специфични такси.

- **Национален фонд (Сертифициращ орган – СО и орган, отговорен за получаване на средства от ЕК)**

Дирекция „Национален фонд” в МФ, в качеството си на Сертифициращ орган (СО) е отговорна за изготвянето и подаването на отчети за разходи към ЕК и изготвянето на искания за плащане, както и получаване на средствата от Комисията, в качеството си на орган отговорен за получаване на средства от ЕК. СО изпълнява и задължения съгласно чл. 61 от Регламент 1083/2006 на ЕК.

- **Одитиращ орган (ОО)**

С РМС от 17 август 2006 г., ОО е определен като орган, осъществяващ Оценка на съответствието (Член 70,2 – Регламент на Съвета № 1083/2006). Със заповед No. 94/25.04.2006 на МС, дирекция „Одит на средствата от ЕС” в МФ е оторизирана да изпълнява функциите на Одитиращ орган по Структурните и Кохезионния фонд на ЕС.

Одитиращият орган е отговорен за:

- Гарантиране, че са проведени одити за верификация на ефективното функциониране на управленската и контролна система на ОП;
- Гарантиране, че са проведени одити на отделните операции на база подходяща извадка, с цел удостоверяване на декларираните разходи;
- Представя на Комисията одитна стратегия, която обхваща органите, които ще изпълняват одит по гореизброените дейности.
- Предоставя на Комисията годишен контролен доклад, който удостоверява, че управленската и контролна система функционира ефективно, декларация за частично затваряне, удостоверяваща законността и точността на направените разходи, декларация за затваряне удостоверяваща валидността на искането за плащане на крайните баланси и законността и точността на транзакциите, покрити от крайните отчети за разходи, които ще се придружават и от краен контролен доклад.
- Гарантира, че одитните дейности са в съответствие с международно признатите стандарти за одит.

♦ **Процедури за гарантиране прозрачността на финансовите процеси и финансовите потоци**

• **Бюджет**

Бюджетите по отношение на оперативната програма ще се правят на годишна база за периода между 1 януари 2007 до 31 декември 2013 г. Първият бюджет е изготвен преди официалното одобрение на ОП от страна на ЕК. Всеки един бюджет се изготвя по принцип, до 30 април на съответната година от Комисията. Всички последващи прогнози се изготвят по принцип, до 30 април на съответната година от Комисията. Когато до 30 септември, съответната година, не са извършени никакви плащания може да бъде извършено прехвърляне на средства между отделните програми.

• **Плащания**

Плащанията от страна на Комисията към органа, отговорен за получаване на средствата от ЕК (в Министерство на финансите) ще се извършват под формата на предварителни, междинни и крайни(балансови) плащания. Всички финансови транзакции между Комисията и отговорният орган ще се извършват по електронен път. В случай на непредвидени обстоятелства, и в частност при не функциониране на общата компютърна система или липса на стабилна връзка, отчети на разходи и исканията за плащане могат да бъдат изпращани до Комисията и на хартиено копие.

Управляващият орган изготвя предварителна прогноза за плащанията през текущата финансова година и за следващата година, които трябва да бъдат изпращани на Комисията не по-късно от 30 април всяка година от Сертифициращия орган.

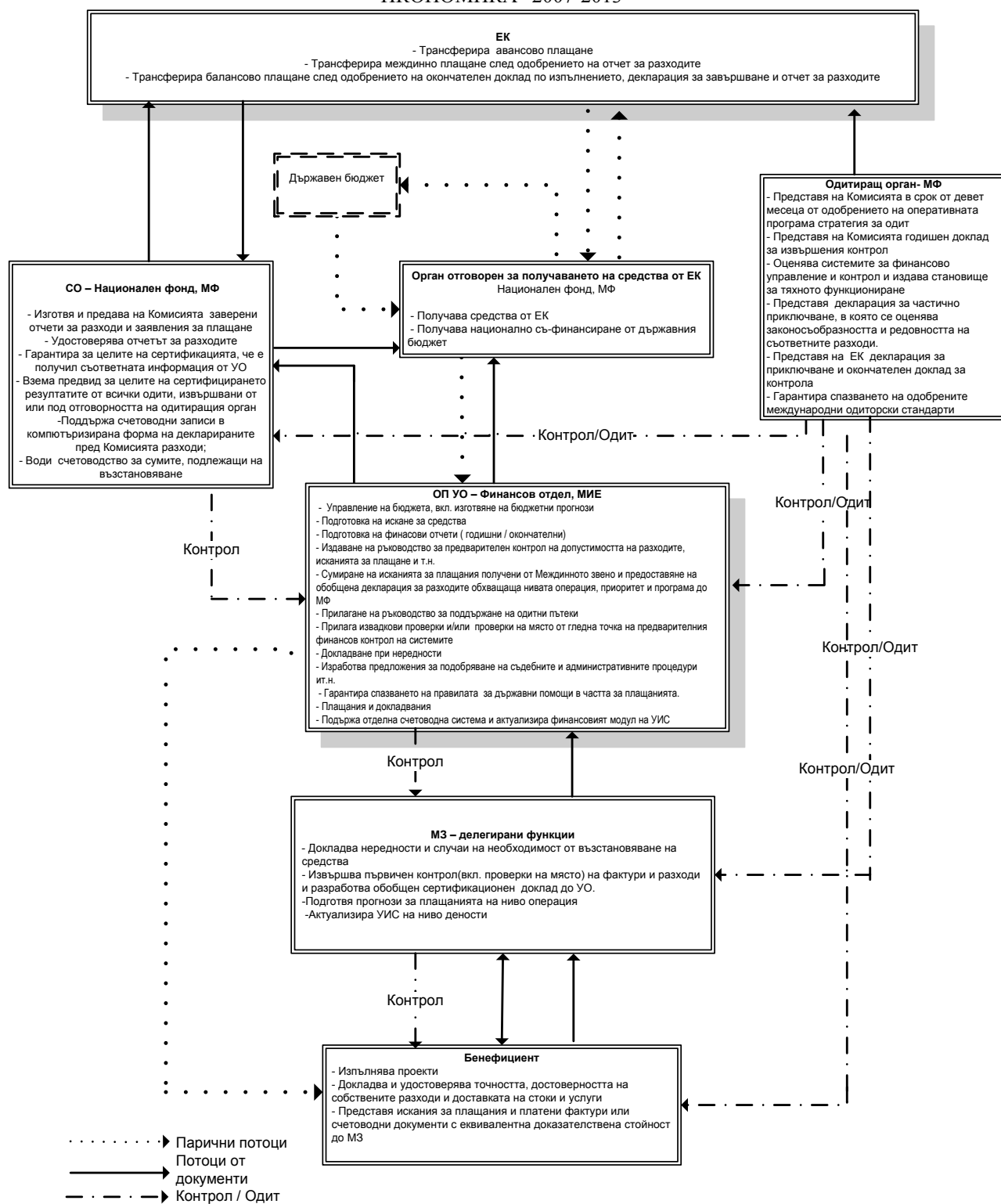
- **Счетоводни сметки на ОП**

Основните счетоводни сметки за средствата от ЕС ще бъдат отворени за гарантиране финансовия поток на средства между ЕК и органа, отговорен за получаване на средствата в МФ. За ОП „Конкурентоспособност” ще бъде отворена отделна банкова сметка в български лева, като под-сметка на главната. Тази сметка ще бъде използвана за целия поток от публични средства (ЕФРР и национално съфинансиране). УО е оторизиран да извършва плащания само от под-сметката. На края на деня, под-сметката винаги завършва с нулев баланс. Под-сметката по принцип не трябва да има остатъчен баланс в края на деня, тъй като средствата се прехвърлят към главната сметка. Под-сметката също не изплаща никакви такси, комисионни, лихви, тъй като те се начисляват от главната сметка и тя самата (под-сметката) не генерира лихви сама по себе си.

Само упълномощените лица от УО ще имат право да се разпореждат с под-сметката. Банковата под-сметка ще се управлява по системата на двойния подпис. С цел избягване на всякакви нарушения в схемата на плащания, ще се определят и два заместващи подписа.

- ♦ **Схема на финансовото управление на средствата по ОП**

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА” 2007-2013

♦ Възстановяване на средства

Всяко доказано от Одитиращия орган, Сметната палата или европейската Сметна палата, нарушение или нередност, както и всички нередности и измами, при наличие на обстоятелства, изискващи възстановяване на погрешно платени суми, по отношение на ОП, ще доведе до възстановяване на средства в общия бюджет на ЕС.

При изготвянето на Междинни/крайни сертификати и отчети за разходи, които да се подават в Сертифициращия орган, ще се предоставя и обобщена информация за всички възстановявания, ако има такива. Информацията ще се подава в отделна таблица и ще представлява неделима част от гореспоменатите документи.

◆ **Финансови отчети**

• **Искания на средства, прогнози за плащания и финансови отчети**

При планирането и възстановяването на разходи, цикълът на плащания от бенефициента/изпълнителя по договор могат да бъдат разделени. За да извърши плащания, УО на база сертифицирани разходи (или авансови искания, ако подобни се допускат) ще гарантира наличност на средства в одобрените лимити от СО по под-сметката. УО може да изготвя и изпраща до СО искания за средства. След одобряване на лимитите, УО е оторизиран да извършва директни плащания към бенефициентите/изпълнителите по договори, чиито разходи са сертифицирани (или авансови искания, ако подобни се допускат). В случаите, когато няма подадено искане за плащане, УО представя само месечни финансови отчети.

Като част от искането за средства, УО изготвя обобщени данни за разходите и таблица с прогнозни плащания.

• **Съфинансиране**

С цел да осигури националното публично съфинансиране, УО веднъж годишно, въз основа на издадените от МФ насоки за изготвяне на тригодишни бюджетни прогнози и модели на разходи по СФ на ЕС, разработва бюджетни предвиждания на паричните потоци, които да показват поотделно всеки от източниците на финансиране (Европейски средства и национално съфинансиране) и разходите по програмата.

В края на всяко тримесечие, УО изготвя модел на разходните задължения към структурните фондове на ЕС по месеци на текущата година.

В последния месец на третото тримесечие, УО изготвя актуализиран модел на разходните задължения към структурните фондове на ЕС по месеци на текущата година.

Процедурата за изготвяне на бюджет за следващата година се финализира през втората половина на годината.

4 Управленска и информационна система

Управленската и информационна система (УИС) е уеб-базирано решение, което МИЕ ще използва за ефективното управление и контрол на ОП „Конкурентоспособност” и за представяне на официални доклади, изисквани от ЕК за управлението на СФ. Системата ще предоставя първични данни и съответните служебни и агрегирани ключови индикатори, които да се използват за стратегическото управление и дългосрочно формулиране на политики, акто част от общото институционално изграждане на унифицираната УИС в Централното координационно звено. Двете системи са разработени независимо една от друга, въз основа на независими анализи и изисквания. С цел запазване независимостта между двете системи, предоставянето на информация ще се извършва чрез междинен

свързващ кръг, като се обменят текстови файлове. Инструмента за отчитане (Crystal Reports), интегриран към УИС, ще предоставя широки възможности за извличане на данни и отчети и ще се използва и като експортен инструмент за УИС.

УИС е структуриран в отделни модули, на база управление на проектния цикъл, както и на управленската структура на институцията – основен ползвател на системата. Основните модули са: ОП, Търгове (вкл. договори), Проекти, Финансов и административно управление.

УИС ще се използва от УО, МЗ и бенефициентите/изпълнителите по договори по ОП. За улесняване процеса на отчитане изпълнението, деклариране на разходите, фактури и прогнози за плащания, е разработен независимо приложение - offline independent desktop application. Обмяната на информация ще става в електронен формат (XML база) към УИС. При искане от страна на ползвателя, приложението ще се свързва към сървър за предаване на информация.

В допълнение към предварително зададените доклади, ще се използва и специализиран софтуерен продукт Crystal Reports като инструмент за отчитане. Той ще:

- Позволява използването на предварително зададени формати на доклади, както и създаването на нови формати по искане на ползвателя, публикуване на доклади в интернет пространството, публикуване на докладите в специализиран уеб портал.
- Позволява принтиране, експорт, и прилагане на графики и други обекти на докладите, както и извършване на ограничени търсения в докладите.
- Позволява разширени опции за защита на ниво потребителите, групи, обекти и папки.
- Има добри форматиращи и дизайнерски възможности
- Възможност за разнообразно представяне на доклади и интерактивни методи, мулти-информационни източници и достъп и експорт на XML данни.

УИС по ЕФРР е три-пластово приложение (представително ниво, бизнес логистика и достъп до данни), базирано на J2EE (Java 2, Enterprise Edition) и Oracl e 10g база данни. Софтуерните приложения работят със специализиран web browser - IE 5.5, Netscape 6 and Mozilla Firefox 1.

5 Информационни кампании и публичност. Комуникационна стратегия

Настоящият Комуникационен план за действие съдържа комуникационната стратегия за мерките свързани с информацията за подкрепата от Структурните фондове, изпълнени от (в съответствие с Регламент (ЕК) № 1159/2000) Управляващия орган (УО) на Оперативна програма „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” (ОП Конкурентоспособност) 2007-2013 г.

В съответствие с Регламент (ЕК) № 1260/1999 и с предложение за регламент на ЕК 492 (2004), УО на ОП „Конкурентоспособност” носи отговорността за информационната дейност по отношение на Структурните фондове, които попадат в обсега на ОП „Конкурентоспособност”, за информирането на потенциални получатели на помощта за

наличната информация, услуги и подкрепа, както и за предоставянето на широката общественост на информация за подкрепата от Европейската Общност.

Структурните фондове не трябва да бъдат разглеждани просто като налични средства. От голямо значение е информирането на обществеността за това как се харчат техните средства и какви резултати са постигнати чрез тях. Прозрачността по отношение на използването на публичните средства е необходима предпоставка за всяко демократично общество. Обществеността трябва да разбере, че структурната политика допринася за европейската икономическа и политическа интеграция и оттам за мира и стабилността.

Основната цел на тази комуникационна стратегия е да:

- осигури прозрачността на помощта от Структурните фондове, т.е. процедурите за достъп до средства по съфинансираните програми да бъдат изяснени на потенциалните получатели на помощта;
- обясни на широката общественост ролята на Общността в осъществяването на ОП

Цели

Комуникационната стратегия ще преследва следните цели:

- Голямо доверие и вяра в посланията на УО чрез на уеднаквени, последователни (логични) и добре защитени (издържани) послания (съобщения);
- По-добро разбиране от страна на обществото за дейностите на ОП, как потенциалните бенефициенти могат да получат достъп до тях и ролите на различните участници;
- Подобрена координация между участниците, която да изгради истински ефективна, насочена към обществото комуникация, заедно с ефективни ползи;
- Голяма удовлетвореност на хората от ОП чрез демонстриране на начина, по който тя помага на икономиката и нуждите, към които е насочена;

Целеви групи

Основните целеви групи на тази комуникационна стратегия са

- *Вътрешна целева група*

Включването на вътрешната целева група цели да повиши доверието на администрацията като се помогне на всички да покажат правилно и последователно разбиране на основните дейности, постижения и т.н. на програмата и да знаят как да помогнат или къде да насочат хората за по-подробна информация. Поради тази причина поне следните звена трябва да бъдат включени в целевите групи:

- ЦКЗ;
- Висшето ръководство на министерството и вземащите политически решения;
- Средното ръководство;
- Ръководния персонал в регионалните офиси;
- Външни офиси;

- Офисите за връзки с обществеността в МЗ;
- Регионалните офиси;
- Експерти и ръководство в МЗ.
- *Външна целева група:*

С цел да подобри образа на министерството, най-релевантните целеви групи са следните:

Основни бенефициенти

- компании с потенциал да създават и комерсиализират иновации;
- компании, които имат нужда от повече инвестиции в технологии, управленски умения, енергийна ефективност;

Институционална целева група

Имайки предвид мултиплициращия ефект, специално внимание трябва да се обърне на работата със следните институции като средство да се въздейства по-ефикасно на гореспоменатите групи:

- *Обществени* – други министерства; общински агенции; държавни агенции; парламент/правителство; изследователски организации;
- *Частни* – НПО и бизнес сдружения (търговски камари, агенции за МСП и т.н.); консултантски организации; насърчаващите проекти; организации в подкрепа на бизнеса; професионални/търговски организации; съюзи/синдикати; фондове за рисков капитал; медии; чужди и големи агенции в подкрепа на инвестициите; донори.

Стратегия

Може да бъде трудно за участниците да запазят погледа си върху глобалната картина заради големия брой индивидуални инициативи, които ще бъдат приложени, за да се постигнат целите на Комуникационната стратегия. Още повече, че за да се осъществят успешни проекти, не е достатъчно просто да се информират хората, но също и да бъдат ангажирани, консултирани и по този начин да се изгради ефективно партньорство, което ще доведе до необходимото ниво на доверие и участие за изготвянето на успешни проекти. Поради тази причина последователните състояния, които различните видове комуникационни инструменти ще се опитат да предизвикат, са:

- Любопитство: В първоначалната фаза интересът ще бъде предизвикан чрез показване колко много повече инвестират компаниите в други държави в сравнение с българските и колко по-продуктивни са в резултат на това. Ще се разкрие и колко облаги са получили от структурните фондове различните промишлени сектори на тези държави, за да постигнат състоянието, в което се намират. Целта е да се окуражат скептично настроените предприятия да пожелаят да научат повече. Първоначално те ще бъдат приканени да проверят интернет страницата на ОП.
- Разбиране. Интернет страницата на ОП ще предлага ясен и практичен поглед за това по какъв начин различните участници могат да извлекат полза от програмата и ще предлага точна информация за процедурите, допустимостта на разходите, сроковете

и т.н. Тази ясна и практична информация ще бъде илюстрирана с хипотетични примери или практики. Също така, страницата ще насърчава посетителите да направят следващата крачка като ги покани да посетят семинари, информационни събития и др., за да получат по-конкретни отговори на своите въпроси и т.н.

- о Ангажиране: Бъдещите семинари, информационни събития и др. ще предоставят възможности да се установят индивидуални контакти с хора, които могат ги уверят, че са на прав път, както и да дадат изчерпателни отговори на редица въпроси. След като получат примери за това колко могат да се увеличат шансовете им ако потърсят професионална помощ за попълване на своето проектно предложение, потенциалните бенефициенти също ще се насочат към следващата стъпка и
- о Обвързване: ще потърсят подкрепата на консултантите в МЗ, за да подготвят качествени проектни предложения.
- о Успех: Накрая, примерите за добри практики в България трябва да бъдат документирани и използвани като примери за насърчаване на бъдещи проекти.

Добре известно е, че никоя комуникационна кампания не може да разчита само на един вид информационен канал и със сигурност не може да се разчита само на медиите. Предпочитанията на отделните целеви групи относно източника на информация се различават значително и тези различия трябва да бъдат отчетени. Поради тази причина медиите ще бъдат допълнени от редица различни информационни канали в зависимост от отделните целеви групи по следния начин:

Общественост	Комуникационни канали
Предприятия	Медии, интернет страница, брошури, helpdesks, информационни събития, изложения, бюлетини, НПО, професионални сдружения, областни офиси и т.н.
Насърчаващи проекти	Медии, интернет страница, кореспонденция, бюлетини, наръчници, семинари и обучения
Професионални организации (консултанти, одитори и т.н.)	Медии, директна кореспонденция, интернет страница, бюлетини, семинари, брошури за добри практики
Потенциални инвеститори	Медии (търгове), директна кореспонденция, интернет страница, обучения, регионални обучения
Общини, регионални власти	Медии, регионални събрания, интернет страница, кореспонденция, бюлетини
МЗ	Интранет, интернет страница, директна кореспонденция, бюлетини, наръчници, обучения и семинари, годишни конференции

Агенции подкрепа бизнеса	в на	Интернет страница, обучения, годишни конференции, директна кореспонденция, наръчници
Медии		Пресконференции, брифинги, съобщения за пресата, интервюта, статии, интернет страница, посещения на място, аудио-визуални материали
Други министерства		Медии, напечатани материали, интернет страница, кореспонденция

Съдържание

Програмата предвижда много широк набор от дейности, които ще бъдат осъществени от редица участници. Те могат да бъдат групирани в четири категории:

- **Централни информационни инструменти** – Корпоративен дизайн, интернет страница, бюро за справки / гореща линия, информационни материали (брошури за ОП, листовки за грантовите схеми), брошури, Информационен пакет за кандидатстване (CD ROM), бюлетин за програмата, бюлетини за европейски търгове. Централните информационни инструменти ще придадат собствен облик на ОП и ще ориентират потенциалните бенефициенти като им предоставят актуална, изчерпателна и разбираема информация и отговарят на най – често задаваните въпроси.
- **Мерки по места** – Регионални информационни дни, областни офиси, годишни конференции, семинари, информационни събития. Тези мерки ще предоставят изчерпателна информация на потенциалните бенефициенти, насърчаващите проекти и социалните партньори относно начина, по който да извлекат максимална полза от Структурните фондове. Основната цел е бенефициентите да получат примери, подкрепа и възможности за проверка и корекции при изготвяне на своето проектно предложение.
- **Комуникация/координация с партньорите** – Директна кореспонденция, наръчници, нагледни материали, семинари за насърчаващите проекти, обучения за добри практики, годишни конференции на комуникационните служители на ОП. Тези инструменти ще помогнат на насърчаващите проекти да изпълняват своите функции и да се справят правилно и ефективно с различни изисквания. Основната цел е да се координира релевантна информация с партньорите, особено с партньорите по проектите, и всички информатори да съобщават съгласувана информация на хората.
- **Връзки с обществеността и реклама** – Рекламирање в медиите, връзки с медиите (брифинги за пресата, пресконференции, съобщения за пресата), практически случаи, документиращи филмчета / видеоматериали (миниклипове), събития от голяма значимост (стартиране на програмата, годишно представяне на постигнатото и т.н.).

Финансиране, примерен финансов план

Според чл. 11.3 от Регламент (ЕК) №1685/2000, подготовката на информационните материали, разпространението на информация и информационните мерки, свързани със Структурните фондове, се финансират от Техническата помощ. Сумите, определени за дейностите по информация и популяризиране от Комуникационния план за действие, са включени в Приоритет 5 „Техническа помощ” на Оперативна програма „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика”.

Изпълнение

Изпълнението на дейностите по ОП “Конкурентоспособност” ще бъде подкрепено от Група за осигуряване на информация и публичност в УО, която ще се състои от експерти, отговорни за осигуряване на информация и публичност на ОП. Предвижда се, в тази група да вземат участие представители на организации и външни експерти, работещи в областта на комуникации с ЕС. Групата ще провежда редовни срещи, с цел координация на комуникационните дейности, свързани в подкрепата от ЕС и ще предлага подобрения за повишаване на ефективността.

Лицето, отговорно за официалните комуникации в УО, е отговорно и за изпълнението на Комуникационния план за действие на ОП. Работната група по комуникациите, състояща се от представители на УО и МЗ, ще подпомага работата на лицето, отговорно за официалните комуникации.

С оглед на гореспоменатите комуникационни нужди и цели е препоръчително УО да се съсредоточи върху следните основни задачи:

- Осигуряване на ясен облик и корпоративна идентичност на ОП, развиване на насоки за PR комуникации и системи за обяснение на работата на програмата;
- Установяване и координиране на основни послания, развитие, прогрес и т.н.
- Максимизиране на възможностите да се популяризират ключовите цели и успехите на програмата, особено чрез по-ефективно използване на медиите за обяснение на работата, която се извършва, и тяхното документиране и разпространение сред другите участници.
- Развиване на капацитета на МЗ и другите партньори да изготвят и изпълняват свои собствени комуникационни кампании, както и снабдяването им с обновени информационни материали за тази цел.
- Възлагане и управление на договори за изработване на информационни и промоционални материали.
- Организиране на обучения за поддържане на знанията и презентационните умения на служителите.

Оценка

Успешното изпълнение на мерките по Комуникационния план за действие на ОП “Конкурентоспособност” трябва да бъде редовно оценявано и резултатите и препоръките от тези оценки да се използват при следващите дейности. Избора на подходящи

комуникационни канали може да бъде улеснен чрез провеждането на проучвания и изследвания.

Периодична информация за изпълнението на Комуникационния план, предназначена за Комитета по наблюдение и Комисията, ще бъде осигурявана посредством система от индикатори за наблюдение, които ще бъдат използвани за оценка на изпълнението и напредъка, постигнат от основните дейности.

За да се наблюдават и оценяват информационните и комуникационни дейности, е необходимо да има:

- описание на началната позиция, информация за началното ниво на запознатост с различните аспекти на Структурните фондове;
- система за наблюдение за събиране на данни;
- отговорност да се извършват официални оценки.

Информацията, свързана със запознатостта с различните аспекти на Структурните фондове и използването на различните комуникационни инструменти, е част от предварителната оценка, направена в подготвителната фаза. Подготвителната фаза предвижда също планирането на надеждна система за наблюдение за събиране на данни. Оценката за въздействието и за ефективността на цялата програма трябва да бъде включена в основната оценка на програмата, която ще бъде извършена от външен експерт.

XI. ПРЕДВАРИТЕЛНА ОЦЕНКА НА ОП

Съгласно чл. 48 от регламент 1083/2006, беше извършена предварителна оценка на ОП „развитие на конкурентоспособността на българската икономика” 2007-2013. екип на независими експерти проучи и анализира съгласуваността и стратегията на Оперативната програма.

Беше взето решение на национално ниво, предварителната оценка на оперативните програми към НСРР да бъде проведена под формата на техническа помощ, финансирана със средства от Неразпределен пакет по програма ФАР 2004 за институционално изграждане. Проектният фиш беше одобрен от направляващия комитет на 26 януари 2006 г. фишът беше разделен на 8 компонента, включващ 2 допълнителна компонента за подкрепа на МОСВ и МТ в разработката на техните оперативни програми. След стартиране на процедура за сключване на рамков договор, през февруари 2006, беше избран ЕКО Консорциум, Белгия за изпълнител на предварителната оценка на ОП „Конкурентоспособност”.

Беше съставен екип от независими експерти, с познания и опит в стратегическо развитие на политики, политика по отношение на МСП и иновации, енергетика и проблеми по опазване на околната среда.

Процесът на независима оценка завърши през август 2006 г. Крайният доклад представящ заключенията на оценителите, беше подаден в УО, Договориращата институция по проекта (Централното звено за финансиране и договаряне в МФ) и в Главна дирекция „Регионална политика”. Пълният текст на оценката е наличен на интернет страницата на Управляващия орган (www.iaphare.org).

Предварителната оценка беше проведена паралелно и като неделима част от работата по подготовката на програмния документ. Като част от задължителната предварителна оценка, беше извършена и обща екологична оценка на въздействието на ОП «Конкурентоспособност».

Предварителната оценка допринесе значително за подобряване съдържанието и качеството на ОП с няколко основни дейности:

- анализ на предишни оценителни резултати;
- анализ на аналитичната част на ОП, по-точно на силните и слаби страни, възможности и заплахи;
- оценка на обосновката на стратегията и цялостното ѝ съдържание;
- измеримост на целите;
- оценка на очакваното въздействие, включително на екологичното въздействие.
- оценка на качеството на механизмите за изпълнение и мониторинг.

Основните моменти от предварителната оценка са обобщени по-долу, заедно с тяхното отразяване в ОП и общи коментари на УО:

Заключения на предварителната оценка

Социално-икономически анализ

- значителна допълнителна работа и проучване са необходими за гарантиране, че анализа предоставя стабилна и детайлна основа за успешното изпълнение на ОП. Необходимо е съсредоточаване върху:
 - О адресиране на специфични пропуски, посочени в приложеният преглед на социално-икономическия анализ, например липсващи пропуски в анализа по отношение на сектора на услугите, преки чуждестранни инвестиции и др.
 - О включване на повече аналитични данни за изследванията и иновативния сектор;
 - О включване на повече аналитични данни за високотехнологични и наукоемки сектори;
 - О гарантиране, че предишни проекти и оценителен опит са надлежно включени;

Анализ на силните и слаби страни, възможности и заплахи

- Анализа на силните и слаби страни, възможности и заплахи трябва да бъде преработен след включването на допълнителни данни в социално-икономическия анализ.
- Следните промени биха подобрили съгласуваността и практическите връзки на SWOT-а:
 - Включване на секция, която да свързва идентифицираните от социално-икономическия анализ проблеми със SWOT-а;
 - Да се включи въведение, което да обяснява целта, съдържанието и структурата на SWOT-а;
 - Да се разгледа възможността SWOT-а да се раздели на 2 части:

- Обща част, фокусирана върху факторите, които се считат за „външни” за фокуса на ОП „Конкурентоспособност”;
- Част, описваща конкурентоспособността, МСП и иновациите, фокусирана върху фактори, считани за най-значими за фокуса на интервенции на ОП, и върху които би трябвало да влияе стратегията, приоритетите и операциите на ОП „Конкурентоспособност”;

Съответствие с европейски правила за структурни фондове за ИСС

- ОП „Конкурентоспособност” е в съответствие с правилата за Структурните фондове на ЕС за Икономическо и социално сближаване, главно поради съответствието си с втората препоръка на ЕС (Подобряване на знанията и иновациите).

Съответствие с ключови национални политики

- Като цяло, ОП Конкурентоспособност отговаря във висока степен на НСРР, особено на първата ѝ стратегическа цел за насърчаване на бърз и висок икономически растеж, както и на развитие на икономика на знанието. Въпреки, че преработената версия на ОП прави някои промени и част от дейностите са прехвърлени от един приоритет към друг, това не се отразява на съответствието ѝ с НСРР, тъй като основният фокус и съдържание на ОП остават същите.

Обща екологична оценка на ОП „Конкурентоспособност”

- Общата цел и приоритетите на ОП Конкурентоспособност отговарят по отношение на опазването на околната среда в задоволителна степен на НСРР, НПР и на приоритетите и целите на ОП „Околна среда”.
- За повечето от приоритетите на ОП «Конкурентоспособност» въздействието върху околната среда е непряко и е в положителна насока. Пзотовното въздействие включва дейности, финансирани по ОП „Конкурентоспособност”, които подпомагат защитата на околната среда като предоставят подкрепа за инвестиции в нови и модерни екологично чисти технологии, енерго-спестяващи технологии, и насърчаване въвеждането на международно признати екологични стандарти, като екологично управление и одит(EMAS) и системи за управление на околната среда (ISO).
- Общата цел на ОП „Конкурентоспособност” трябва да наблегне на развитието на динамична икономика, на базата на устойчиво развитие.
- ОП „Конкурентоспособност” трябва да подкрепя дейности за избягване и/или минимизиране на негативните влияния върху околната среда и да подкрепя проекти, насочени към въвеждането на екологични стандарти, и/или които имат доказано положително влияние върху околната среда (за програми, проекти или планове, за които е необходимо задължителна екологична оценка).
- Някои от препоръките на предварителната оценка са извън обхвата на ОП „Конкурентоспособност” и трябва да бъдат включени в съответните ОП – „Околна среда” и „Човешки ресурси”.

Енергийна ефективност и ОП „Конкурентоспособност”

- Въпреки, че енергетиката като цяло е важен елемент от конкурентоспособността на една икономика, обхвата на ОП „Конкурентоспособност” не е насочена към пълното покриване на всички нейни аспекти.
- В страната паралелно на ОП Конкурентоспособност ще бъдат изпълнявани и други проекти за енергийна ефективност и ВЕИ. От съществена важност е да се направи преценка по какъв начин тези проекти ще запълват пропуски в предвидените мерки и как ще бъде постигната допълняемост на всички дейности свързани с енергийна ефективност в страната.
- Необходимо е да се направи преглед на международния опит при прилагането на проекти за енергийна ефективност и ВЕИ в МСП, както и оценка на наличните инструменти и политически механизми подходящи за българските МСП. Това ще подпомогне успешното изпълнение на програмата и ще допринесе за висока усвояемост на средствата.
- Трябва да се предприеме преглед на директивите и документите свързани с енергетика и околна среда с оглед на открояването на тези от тях отнасящи се до МСП и в следствие на този преглед мерките от ОП Конкурентоспособност да се разпишат според изискванията на директивите.
- ОП «Конкурентоспособност» трябва да предвиди допълняемост между своите мерки и мерките, предвидени по другите ОП, по отношение на дейното, свързани с енергийната ефективност. Необходимо е да има една институция, на национално ниво, която да осигурява допълняемостта и избягването на припокривания с между програмите.

Цели и приоритети на ОП „Конкурентоспособност”

- Трябва да се ревизира баланса и относителната тежест на целите на ниво приоритет.
- Необходима е допълнителна работа за изясняване на точното финансово състояние и нуждите на МСП, както и абсорбционния им капацитет по ОП „Конкурентоспособност”. Добре би било да се направи изследване върху инструментите за финансиране достъпни на българския пазар (гаранции, безвъзмездна помощ, кредити, овърдрафт, рисков капитал и др.), върху банковото и небанковото кредитиране и предизвикателствата пред МСП търсещи финансова подкрепа, незаетите финансови ниши.
- Трябва да се оцени капацитета на МСП за усвояване на средства към сегашния момент и през следващите три години въз основа на различни сценарии на развитие.
- Нужна е и оценка на капацитета за усвояване на финансовите посредници по време на изпълнението на програмата, както и на факторите въздействащи върху капацитета им. Опитът и добрите практики от новите страни-членки биха били особено полезни.
- Възможно е да се направи преглед на добрите практики в редица нови страни-членки.
- Много ясно трябва да се посочи как мерките по ОП Конкурентоспособност могат да доведат до максимална добавена стойност и да запълнят пропуски на пазара, а не да заместят или предотвратят кредитната дейност на частния сектор.

- Опитът натрупан по предишни проекти и изследването върху МСП ще осветлят въпроса до известна степен, но едва ли ще представят цялостната картина и ще осигурят напътствия.
- Представянето като диаграма на приоритетите, съответните цели, целевите групи и мерките съставляващи приоритета ще направи тази част от ОП Конкурентоспособност по-лесно четима.

Индикатори за наблюдение и остойностяване на целите

- Повечето начални стойности зависят от данни на НСИ за съответната базова година. Стойностите трябва да бъдат попълнени, което се предвижда от екипа на МИЕ, след финализиране на финансовите показатели на ОП.
- Най-общо коментарите са следните:
 - Преди да приключи работата по индикаторите, трябва да са готови социално-икономическия анализ, SWOT анализа, както и операциите по всички приоритети. Това ще позволи точно определяне коя информация може да бъде взета от предишни оценки и други организации.
 - Трябва да се обърне внимание на липсата на опит от предишни проекти и оценки. Има много индикатори, данните за които се събират от други организации, които могат да бъдат добавени към ОП Конкурентоспособност без значимо увеличение на обема работа по наблюдение за Управляващия орган на ОП Конкурентоспособност.

Управление и изпълнение на програмата

- За фазата на изпълнение Дирекция ЕФК трябва да обмисли организационна структура с поне два сектора – секретариат и сектор занимаващ се с планиране и мониторинг. Министерството трябва да увеличи способността си за планиране и програмиране като осигури на служителите в Дирекция ЕФК необходимите умения по наблюдение и оценка.
- В допълнение към ОП Конкурентоспособност да бъдат разработени други инструменти за планиране – общ инструмент за планиране и инструмент за управление, който да изброява допусканията, променливите фактори, граничните условия, да съдържа история на проведените дискусии по политиката и стратегията на ОП Конкурентоспособност с мненията за и против, както и с взетите решения, да съдържа и история на стратегическите и оперативни въпроси, които са оставени отворени в очакване на допълнителна информация или анализ.
- Важно е през последното тримесечие на 2006 г. в ИАНМСП да бъде извършена задълбочена външна оценка на готовността за изпълнение на ОП Конкурентоспособност.
- Нужно е провеждането на серия информационни дейности и обучения за набирането на професионалисти, които да бъдат оценители по различните грантови схеми на ОП Конкурентоспособност. Може да се помисли за обяви за заявяване на интерес за включване в база данни от такива експерти.

Заключителни забележки

Качеството на ОП Конкурентоспособност ще бъде определено от множество ключови фактори, включително:

- a. Качеството на анализа –соцжиално-икономически анализ, SWOT анализ, списък с несъответствия
- b. Качеството на предложената стратегия и мерки – стратегия, приоритети, мерки
- c. Качеството на усилията вложени в планирането на програмата и в изпълнението ѝ
- d. Нивото на отдаденост и подкрепа от всички значими заинтересовани страни

Трябва да бъде подчертано, че предварителната оценка може да въздейства единствено върху а и част от b, защото мерките в този момент са незавършени.

Отразяване на препоръките на предварителната оценка

Препоръките на независимите оцените бяха разгледани и взети под внимание при разработването на ОП. Забележките по отношение на социално-икономическия и SWOT анализа са отразени. С цел запазване на стратегическата насоченост на документа и избягване на излишно удължаване на тези глави, само ограничени поправки и разширения бяха добавени към информацията за иновации, проучвания, както и данни за развитието на секторите. Резултатите от завършилото изследване на МСП бяха добавени към анализа, вследствие на препоръките на оценителите. Добри практики от новите и стари страни-членки, опита на експерти от туининг проекта на МИЕ и чужди консултанți бяха разгледани и взети под внимание при разписването на документа.

По време на изпълнението на ОП, при избора на проекти ще бъде давано предимство на дейности, които са насочени към избягване и/или минимизиране на негативното влияние върху околната среда, както и специално ще се следи дали подкрепените проекти са в съответствие с изискванията за екологични стандарти и/или имат позитивен ефект върху околната среда (за проекти, програми или планове, за които е задължителна екологичната оценка).

Управляващият орган на ОП „Конкурентоспособност” проведе редица срещи и консултации с другите УО на ОП и със съответните партньори и заинтересовани страни с цел постигане на съгласуваност, не само по отношение на мерките за енергийна ефективност, но и на всички дейности предвидени в програмата. резултатите от тези консултации са описани в глава VIII, 2. «Съответствие и демаркационна линия с другите програми, финансирани по структурните и кохезионния фонд и фонда за развитие на земеделието».

Финансовото разпределение между приоритетите на ОП беше преразгледано, базирайки се на резултатите от проведеното национално изследване на капацитета на МСП да усвояват средства по СФ, както и на препоръките от независимите оценители.

Индикаторите са преработени и начални стойности са добавени там където е възможно.

Специално внимание беше отделено на две препоръки на предварителната оценка – по отношение на консултациите със заинтересованите страни, и по отношение на предишен опит. Резултатите от изпълнението на предишни проекти бяха разгледани и изводите от тях

взети под внимание. Прилагането на „уроците” от тези проекти включва осигуряване на достатъчно и квалифициран персонал за УО и МЗ, продължаване на изграждането на капацитета чрез обучения, насоки, наръчници и др. Бъдещата структура на УО е подготвена да поеме всички функции на програмиране, изпълнение, мониторинг, управление (административно и финансово) и оценка на ОП. Предвижда се създаването на екип за оценка, както е препоръчано от предварителната оценка.

По отношение развитието на системата за оценка на проекти, което ще изисква наличието на достатъчен брой независими оценители, с определен опит в различни сфери, в момента се създава база данни са подобни експерти, които да покриват необходимите сфери на действие на ОП.

Предварителната оценка на ОП „Конкурентоспособност” е направена на версията на ОП от месец април 2006 г. Всички промени в програмата след края на оценката са базирани на препоръките на оценителите и коментарите на Европейската Комисия, и не променят целите, стратегията и обхвата на приоритетите и дейностите на ОП, като по този начин се запазва и същността на оценката.

ПРИЛОЖЕНИЯ

- 1 ПРИЛОЖЕНИЕ 1. Законодателна рамка**
- 2 ПРИЛОЖЕНИЕ 2. Принцип на партньорство**
- 3 ПРИЛОЖЕНИЕ 3. Индикатори на ОП**
- 4 ПРИЛОЖЕНИЕ 4. Режим на държавни помощи по схемите на ОП „Конкурентоспособност”**
- 5 ПРИЛОЖЕНИЕ 5. Индикативно разпределение на приноса на Общността по категории**
- 6 ПРИЛОЖЕНИЕ 6. Информационен и комуникационен план**
- 7 ПРИЛОЖЕНИЕ 7. Карта и списък с общините от селски характер (съгласно статистическото определение).**